

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การจัดการความรู้ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงต้นระดับประเทศ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านดอกบัว หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านตุน อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา” โดยแบ่งผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การศึกษาประกอบด้วยสองประเด็น โดยประเด็นแรกเป็นการนำเสนอกระบวนการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนบ้านดอกบัว ซึ่งประกอบด้วย การนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับบุคคลและระดับชุมชน โดยใช้เทคนิคการจัดการความรู้ และประเด็นที่สองเป็นการนำเสนอปัจจัยแห่งความสำเร็จและอุปสรรคที่มีต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากการค้นคว้าเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์ (Interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการทบทวนหลังการปฏิบัติ (After Action Reviews - AAR)

กระบวนการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนบ้านดอกบัว โดยใช้เทคนิคการจัดการความรู้

ชุมชนบ้านดอกบัว หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านตุน อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ได้รับเลือกให้เป็นชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงพอเพียงระดับประเทศ ซึ่งจากการศึกษาจะเห็นได้ว่าสิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานให้ชุมชนบ้านดอกบัวได้รับรางวัลเนื่องจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวมีการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

ในอดีตสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวมีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะของการอาศัยอยู่กันแบบเครือญาติ เนื่องจากชุมชนมีขนาดเล็กจึงมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยสมาชิกในชุมชนเป็นคนพื้นเมือง พูดภาษาคำเมือง มีการตั้งบ้านเรือนรวมกันเป็นกลุ่มโดยแต่ละบ้านจะไม่มีรั้วรอบขอบชิด ซึ่งทำให้สามารถเข้าถึงกันได้ทุกครัวเรือน และสมาชิกในชุมชนรู้จักกันดีทุกคนซึ่งนายสนั่น สืบสาย ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

...เขาจะอยู่กันเป็นญาติหมด เดินไปตางนี้ก็ถึงกันบ่มีฮู้กัน จะเดินถึงบ้านป้อ
หลวงได้ ไปได้หมด

(เราจะอยู่กันเป็นญาติหมด เดินไปทางนี้ก็ถึงกันไม่มีรั้วกัน จะเดินถึงบ้านพ่อหลวงได้ ไปได้หมด)

(สนั่น สืบสาย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2554)

การอาศัยอยู่แบบญาติพี่น้องของสมาชิกในชุมชนจึงทำให้บริเวณบ้านไม่มีรั้วกันอย่างมีดิดิบางหลังคาเรือนจะมีประตูเชื่อมต่อกันสามารถเปิดเข้าและออกได้ตลอดเวลาจึงทำให้สมาชิกในชุมชนสามารถเดินทางถึงกันได้ทุกครัวเรือนอย่างสะดวกส่งผลการปกครองของชุมชนง่ายต่อการประสานงานหรือการพูดคุยกัน ผู้นำของชุมชนจึงได้ปกครองแบบการกระจายอำนาจโดยแบ่งออกเป็นคุ้ม จำนวน 10 คุ้ม แต่ละคุ้มมีหัวหน้าประจำคุ้มภายใต้การบริหารของคณะกรรมการหมู่บ้านโดยนายบาล บุญก่ำ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

...จะมีหัวหน้าคุ้มไว้ผ่อกุ้มคุ้ม ว่างานจากตัวพ่อหลวงไปปู่ได้มาบับ พ่อหลวงก็จะฮ้องผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านกับสมาชิก อบต. มาฮ้องว่า กระจายงานว่าถ้าเฮาจะยะอะหยังในหมู่บ้านนี้ก็หื้อหัวหน้าคุ้มเป็นผ่อไป

(จะมีหัวหน้าคุ้มไว้ดูแลคุ้ม ว่างานจากตัวพ่อหลวงไปแล้ว ได้มาเสร็จ พ่อหลวงก็จะเรียกผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านกับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมาพูดคุยว่า กระจายงานว่าถ้าเราจะทำอะไรในหมู่บ้านนี้ก็ให้หัวหน้าคุ้มเค้าเป็นผู้ดูแลไป)

(บาล บุญก่ำ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2554)

การแบ่งการปกครองออกเป็นคุ้มส่งผลให้ชุมชนมีการบริหารจัดการแบบกระจายอำนาจที่ง่ายต่อการดูแลสมาชิกในชุมชน โดยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อได้ร่วมประชุมจากหน่วยงานภาครัฐมาแล้วจึงได้มอบหมายให้หัวหน้าคุ้มแต่ละคุ้มแบ่งย่อยไปบริหารจัดการต่อไป ซึ่งทำให้ง่ายต่อการพัฒนาและร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน โดยสมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันกำหนดกฎระเบียบในการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนร่วมของชุมชนซึ่งหากพบผู้ไม่ให้ความร่วมมือจะมอบอำนาจให้แก่หัวหน้าคุ้มมีสิทธิที่จะให้ความช่วยเหลือเป็นครัวเรือนสุดท้ายเมื่อได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ซึ่งถือว่าไม่ได้ให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนซึ่งก็มีกลุ่มคนบางกลุ่มจำนวนไม่มากที่ไม่ให้ความร่วมมือดังกล่าวซึ่งนายสนั่น สืบสายได้ให้สัมภาษณ์ว่า

...จะเป็นคัมมมันง่ายด้วย อย่างว่าไปพัฒนาปัป หัวหน้าคัมมก็จะเห็นว่าหมอนี้ไปไปไป
อย่างว่าชิบคน คนบไปคนเดียวนี้ก็จะได เป็นก็จะเล็งคนนั้นคนเดียว เป็นก็จะผ่อตักจะว่า
จะไดตักไปตักด้วยเป็น

(ทำเป็นคัมมมันง่ายด้วย เช่นเมื่อไปพัฒนาแล้ว หัวหน้าคัมมก็จะเห็นว่าคนนี้ไปหรือไม่
ไป เช่นมีสิบคน คนๆ หนึ่งไม่ไปคนเดียวก็จะแปลก เขาก็จะเผ่งเล็งคนนั้นคนเดียว เขาก็จะ
มองว่าคนอื่นไป ทำไมคนๆ นั้นไม่ไปด้วยกัน)

(สนั่น สืบสาย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2554)

ซึ่งสอดคล้องกับนายเกษม สองคำชุม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

...จะมีอยู่กลุ่มหนึ่งแต่นัก เป็นจะต่อต้านคือเป็นบไป ปล่อยเขา แต่คนส่วนใหญ่จะ
ไป เขาก็เลยมีระบบในหมู่บ้าน หื้อมีหัวหน้าคัมมผ่อแต่ละคัม คัมใด คนใดบมาหื้อกจตจื่อ
ไว้ กำนพัฒนาต่างๆ จะหื้อหัวหน้าคัมมลงสมุดเขียนจื่อคนใดมาก็เขียน แล้วถ้าเกิดมีของ
แจกมีผ้าห่มแจกกะ กำนบริการจากส่วนกลางมาอบหื้อหมู่บ้าน อย่างผมกับป้อหลวงจะ
กระจายไปกูคัม อย่างหัวหน้าคัมมจะฮู้ละว่าจะแจกหื้อไผ คนไหนบมาพัฒนากะบหื้อเตื่อ
อันนี้ก็จะเป็ระเบียบไป คล้ายๆ ว่าเฮามีป้อหลวงน้อย มีเผื่อหื้อมันดี

(จะมีอยู่กลุ่มหนึ่งแต่ก็ไม่มาก เขาจะต่อต้านคือเขาจะไม่ไป ปล่อยเขา แต่คน
ส่วนมากจะไป เราก็เลยมีระบบในหมู่บ้าน ให้มีหัวหน้าคัมมดูแลแต่ละคัม คัมใดคนไหนมา
ก็ให้จตจื่อไว้ การพัฒนาต่างๆ จะให้หัวหน้าคัมมลงสมุดเขียนจื่อคนไหนมาก็เขียน แล้ว
ถ้าเกิดมีของแจกมีผ้าห่มแจกด้วย การบริการจากส่วนกลางมาอบให้หมู่บ้าน เช่นผมกับ
ป้อหลวงจะกระจายไปให้ทุกคัม โดยหัวหน้าคัมมจะรู้แล้วว่าจะแจกให้ใคร คนไหนไม่มา
พัฒนาก็จะยังไม่ให้ อันนี้ก็จะเป็ระเบียบไป คล้ายๆ ว่าเรามีป้อหลวงน้อย มีเผื่อให้มันดี)

(เกษม สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2554)

กรณีมีความขัดแย้งขึ้นหรือการทะเลาะวิวาทภายในชุมชนจะได้รับการแก้ไขปัญหจาก
หัวหน้าคัมมเป็นอันดับแรก แต่หากไม่สามารถแก้ไขปัญหได้ผู้ใหญ่บ้านจะมาร่วมแก้ไขปัญห
ดังกล่าว ซึ่งส่วนใหญ่จะสิ้นสุดการแก้ไขปัญหภายในชุมชน แต่หาภายในชุมชนไม่สามารถแก้ไข
ปัญหได้จึงขอรับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงาน

ต่างๆ ต่อไป อันเป็นวัฒนธรรมที่ยึดปฏิบัติกันมาเป็นระยะเวลายาวนานโดยนางผัดแก้ว งามเมือง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

...ความขัดแย้งในชุมชนมี แต่ก็มีเป็นส่วนน้อย จะรู้ว่าบ่มีเลยก็ไปไม่ได้ แต่ก็จะมีระดับที่ว่าเคลียร์กันได้ บ่ถึงกับว่าต้องไปเคลียร์กันตางในเมือง เริ่มต้นหัวหน้าคุ่มก็จะฮ้องเป็นมุกกัน ถ้าตกลงกันได้ก็ดี ถ้าตกลงกันบ่ได้ก็ไปหาบ่ฮอหลวงกัน แต่ถ้าบ่ฮอหลวงตกลงบ่ได้ กะจะส่งเข้าตางในเมือง

(ความขัดแย้งในชุมชนมีแต่ก็มีเป็นส่วนน้อย จะบอกว่าไม่มีเลยก็ไปไม่ได้ แต่ก็จะมีระดับที่ว่าเคลียร์กันได้ ไม่ถึงกับว่าต้องไปเคลียร์กันที่ในเมือง เริ่มต้นหัวหน้าคุ่มก็จะร้องเขามากัน ถ้าตกลงกันได้ก็ถือว่าดี ถ้าตกลงกันไม่ได้ก็ไปหาพ่ฮอหลวงกัน แต่ถ้าพ่ฮอหลวงตกลงไม่ได้ก็จะส่งเข้าในเมือง)

(ผัดแก้ว งามเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2554)

ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของนายสมศักดิ์ ชำนาญกลิ้ง ว่า

...ความขัดแย้งในชุมชนก็มี แต่ก่บ่ผ่านจากหัวหน้าคุ่ม หรือถ้ามีหัวหน้าคุ่มก็ไปไกลเกลี้ย ส่วนใหญ่ก็จะเป็นทะเลาะวิวาทเล็กๆ น้อยๆ มันเข้าใจกันยาก บางเตื่อเอาของเป็นไปแต่บ่มาส่ง แต่หัวหน้าคุ่มก็เคลียร์ได้จบ

(ความขัดแย้งในชุมชนก็มี แต่ก่ไม่ผ่าน จากหัวหน้าคุ่ม หรือถ้ามีหัวหน้าคุ่มก็ไปไกลเกลี้ย ส่วนใหญ่ก็จะเป็นทะเลาะวิวาทเล็กๆ น้อยๆ ซึ่งเข้าใจกันยาก บางทีเอาของคนอื่นไปแล้วไม่คืน แต่หัวหน้าคุ่มก็เคลียร์ได้จบ)

(สมศักดิ์ ชำนาญกลิ้ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2554)

นอกจากนี้วิถีชีวิตของชุมชนบ้านดอกบัวยังมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมในการเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสในชุมชนและมีประเพณีพื้นบ้านที่ยึดถือปฏิบัติเหมือนชุมชนอื่นๆ ในภาคเหนือ เช่น ประเพณีการพึ่งเทศน์เดือนยี่เป็ง ประเพณีตานก๋วยสลาก ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีตานข้าวใหม่ ประเพณีบวชนาค ประเพณีทำบุญวันเข้าพรรษาและออกพรรษา ประเพณีดำหัวผู้สูงอายุ ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า และประเพณีแห่โคมกระบอง (สำนักงานคณะกรรมการประสานงานโครงการพิเศษอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2553, หน้า 6-7)

ในด้านการประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวนั้น พบว่าในวัยหนุ่มสาวส่วนหนึ่งได้เข้าไปทำงานที่กรุงเทพเพื่อรับจ้างในโรงงาน แต่ก็ในช่วงระยะสั้นๆ ประมาณ 1 – 5 ปี เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการครองชีพที่สูงกว่ารายได้ที่ได้รับในแต่ละเดือน ซึ่งนายสมศักดิ์ ชำนาญกลิ้ง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

...ตะก่นได้ออกไปทำงานกรุงเทพได้ห้าหกเดือน ไปอยู่โรงงาน แล้วก็กลับมาอยู่บ้าน มาเยนาแล้วก็เป็นห้วงบ้าน อยู่ปุ้นก่ปอกิน ก่ากินเดือนละสี่ร้อยถึงห้าร้อยแล้ว

(เมื่อก่อนได้ออกไปทำงานกรุงเทพได้ห้าหกเดือน ไปอยู่โรงงาน แล้วก็กลับมาอยู่บ้านมาทำนาแล้วก็เป็นห้วงบ้าน อยู่ทีโน้นก็พอกิน ค่าเดือนละสี่ร้อยถึงห้าร้อยแล้ว)

(สมศักดิ์ ชำนาญกลิ้ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2554)

ซึ่งสอดคล้องกับนายเกษม สองคำชุม ที่ให้สัมภาษณ์ว่า

...ตะก่นทำงานอยู่บริษัทที่กรุงเทพ แล้วก็กลับมาอยู่บ้าน พอตีว่าป้อแม่ก็แก่แล้วก็เลยกลับมาอยู่บ้าน อยู่บ้านก็เป็นเกษตรกร ตะก่นที่อยู่กรุงเทพเงินเดือนหกเจ็ดพัน ก่ป่ออยู่พอกิน ค่าครองชีพก็สูง ก่เลยปิ๊กมาบ้าน แล้วกอดีนาบมีไชยะ ป้อก่เฒ่าก่เลยปิ๊กมา อยู่ถึงต่างบริษัท ตางปุ้นก่บ่มั่นคงเต้าใด ก่เลยลาออกมา

(เมื่อก่อนทำงานอยู่บริษัทที่กรุงเทพ แล้วก็กลับมาอยู่บ้าน พอตีว่าพ่อแม่ก็แก่แล้วก็เลยกลับมาอยู่บ้าน อยู่บ้านก็เป็นเกษตรกร เมื่อก่อนที่อยู่กรุงเทพเงินเดือนหกเจ็ดพันก็พออยู่พอกิน ค่าครองชีพก็สูง ก็เลยกลับมาบ้าน แล้วก็ทำนาที่ไม่มีใครทำ พ่อก็แก่ก็เลยกลับมา พุดถึงบริษัททางโน้นก็ไม่ค่อยมั่นคงเท่าใดก็เลยลาออกมา)

(เกษม สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2554)

และนายสนั่น สืบสาย ที่ให้สัมภาษณ์สอดคล้องกันว่า

...ป่อเฮียนเสร็จก็ไปกรุงเทพได้สองสามปี ไปอยู่โรงงานไปทำงานในโรงงาน ป่ออยู่ป่อไปได้ บมีดั่งเก็บ กุ่มกินกุ่มตัวนี้ ป่อตางบ้านบมีไผ่อยู่ก่เลยปิ๊กมาอยู่บ้าน มาทำงานที่บ้าน มาแต่งงานกับคนที่บ้านนี้แหละ ทำมาหากิน ยะไ่ยะนา

(พอเรียนจบก็ไปกรุงเทพได้สองสามปี ไปอยู่โรงงานไปทำงานในโรงงาน พออยู่พอไปได้ ไม่มีเงินเก็บคู้มกินคู้มตัวนี้ พอทาบ่านไม่มีใครอยู่ก็เลยกลับมาอยู่บ้าน มาทำงานที่บ้าน มาแต่งงานกับคนที่บ้านนี้แหละ ทำมาหากิน ทำไร่นา)

(สนั่น สืบสาย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2554)

จากการไปประกอบอาชีพของวัยหนุ่มสาวที่มีบางส่วนเข้าไปทำงานรับจ้างในกรุงเทพแต่ก็เป็นเพียงการเข้าไปทำงานในระยะเวลาสั้นๆ เนื่องจากค่าครองชีพสูงจึงทำให้กลับมาประกอบอาชีพยังบ้านเกิดนั่นคือชุมชนบ้านดอกบัว โดยสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร เช่น ทำนา ทำสวน และหัตถกรรมจักสาน เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบและพื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นที่นาซึ่งเหมาะแก่การปลูกข้าวซึ่งส่วนใหญ่จะปลูกข้าวเหนียวเพื่อบริโภคในครัวเรือนและข้าวเจ้าเพื่อจำหน่าย ทั้งนี้นอกฤดูทำนายังสามารถเพาะปลูกหอมแดงในพื้นที่นาได้อีกด้วย ดังที่นายสนั่น สืบสาย ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

...ตะก่นทำนาและจักสาน แล้วก่ปลูกข้าว กระเทียม ปลูกหอม แล้วก็มีปลูกใบยาสูบ ตะก่นตีปลูกข้าวเพราะข้าวเป็นอาหารหลัก กินทุกวัน มีปลูกข้าว กข หก ข้าวเจ้า แล้วกะข้าวหอมมะลิร้อยห้า แล้วก่ปลูกกระเทียมไว้กินไว้ใช้ ถ้าเหลือกินก็เอาไปขาย จะปลูกหลังทำนา หลังเอาข้าวออกจากนา แล้วก่ปลูกหอมแดง หอมขาวไว้ด้วยกัน แล้วตีปลูกยาสูบเพราะมีโรงงานมารับซื้อ

(เมื่อก่อนทำนาและจักสาน แล้วก็ปลูกข้าว กระเทียม ปลูกหอม แล้วก็ปลูกใบยาสูบเมื่อก่อน ที่ปลูกข้าวเพราะข้าวเป็นอาหารหลัก กินทุกวัน มีข้าว กข หก ข้าวเจ้า แล้วก็ข้าวหอมมะลิร้อยห้า แล้วก็ปลูกกระเทียมไว้กินไว้ใช้ ถ้าเหลือกินก็เอาไปขาย จะปลูกหลังทำนา หลังเอาข้าวออกจากนา แล้วก็ปลูกหอมแดง หอมขาวไว้ด้วยกัน แล้วก็ปลูกยาสูบเพราะมีโรงงานมารับซื้อ)

(สนั่น สืบสาย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2554)

ซึ่งสอดคล้องกับนายเกษม สองคำชุม ที่ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

...อาชีพหลักก็คือยะนา ส่วนอาชีพเสริมจะเป็นจักสาน อับจ้างฝ่อง สมัยก่อนคนเฒ่า
เป็นจะปลูกไผยาสูบ เพราะสมัยก่อนโง่งมบ่มเป็นจะมาอับซื้อ ชาวบ้านเป็นก็จะยกกันหมัด
แล้วก็จะยะนายะสวน แล้วก็จะปลูกมะเขือ พริก หอมแดง หอมขาว ส่วนมากจะกิน
แล้วก็ขาย แจกจ่ายด้วย

(อาชีพหลักก็คือทำนา ส่วนอาชีพเสริมจะเป็นจักสาน รับจ้างบ้าง สมัยก่อนคนแก่
จะปลูกไผยาสูบ เพราะสมัยก่อนโง่งมบ่มยาจะมาอับซื้อ ชาวบ้านเขาก็จะปลูกกันหมด แล้ว
ก็จะทำนาทำสวน แล้วก็จะปลูกมะเขือ พริก หอมแดง หอมขาว ส่วนมากจะกินแล้วก็
ขาย แจกจ่ายด้วย)

(เกษม สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

นอกจากปลูกข้าวแล้วยังมีการปลูกพืชผักสวนครัว เช่น หอม มะเขือ พริก กระเทียม และ
ข้าวโพด เพื่อใช้ในการบริโภคในครัวเรือนหากเหลือจึงจำหน่าย และยังมีการปลูกไผยาสูบเนื่องจาก
มีการมารับซื้อถึงชุมชนซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนได้อีกทางหนึ่งนอกจากนี้ยังมีอาชีพ
เสริมนอกฤดูการทำนา คือ หัตถกรรมจักสาน เนื่องจากพื้นที่ป่าของชุมชนมีไม้ไผ่ขึ้นเองตามธรรมชาติ
จึงมีการนำมาจักสานแข่งและสุ่มไก่ ทำให้มีรายได้และออกจำหน่ายได้ดีจึงเป็นอาชีพเสริมมา
ประมาณ 20 กว่าปีแล้ว ต่อมาสมาชิกในชุมชนนิยมสานแข่งและสุ่มไก่มากขึ้น ทำให้ขายไม่ได้
เท่าที่ควรจึงได้มีแนวคิดในการรวมกลุ่มจักสานขึ้น และเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกใน
ชุมชนบ้านดอแก้วเป็นจำนวนมาก และมีตลาดรองรับที่แน่นอนและออกจำหน่ายภายในจังหวัด
พะเยาและต่างจังหวัด (กรมพัฒนาชุมชน อำเภอเมืองพะเยา, 2554)

จากการประกอบอาชีพหลักทางด้านการเกษตร และมีอาชีพเสริมในด้านหัตถกรรมจักสาน
ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของสมาชิกในชุมชนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกรายได้รายเดือนซึ่ง
เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพเสริมจักสาน รายได้เฉลี่ยเดือนละ 3,000 – 5,000 บาท ต่อครัวเรือน
ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนแรงงานของสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งรายได้ส่วนนี้จะเป็นเงินที่ใช้เป็นค่าใช้จ่าย
ในชีวิตประจำวันของสมาชิกในครัวเรือน และรายได้รายปีซึ่งได้จากการทำนาหรือได้จากการขาย
ข้าว รายได้เฉลี่ยปีละ 35,000 – 50,000 บาท ต่อครัวเรือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนการถือครองของ
ที่นา ซึ่งรายได้ส่วนนี้ส่วนใหญ่จะเก็บเป็นเงินออมของครัวเรือนโดยฝากไว้กับธนาคารเพื่อ
การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) หรือหากจำเป็นต้องซื้อสินค้าที่มีราคาแพงหรือต้องการใช้
เงินจำนวนมากจึงนำเงินส่วนนี้มาใช้ แต่หากครัวเรือนใดไม่มีเงินออมหากมีความจำเป็นต้องใช้เงิน
เร่งด่วนจะใช้วิธีการกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยส่วนใหญ่การกู้ยืม

จะเป็นไปในเรื่องของการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนและเพื่อการลงทุนทางด้านการเกษตร เมื่อครบกำหนดในการชำระเงินสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวจะนำเงินที่ได้จากการขายข้าวมาชำระหนี้ดังกล่าว ดังที่นายเสาร์แก้ว ใจบาล ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

...รายได้กัปอใจอยู่ ยังเหลือเก็บอยู่เดือนละประมาณสามสิบบน ส่วนกู้ยืมก็มีผ่องในกลุ่มของครุมีกลุ่มสหกรณ์ เอามาส่งลูกส่งเต้า กู้เตี้ยละหมื่นถึงสองหมื่น แต่บ่เคยกู้นอกระบบ

(รายได้กัปอใจอยู่ ยังเหลือเก็บอยู่เดือนละประมาณสามสิบบน ส่วนกู้ยืมก็มีบ้างในกลุ่มของครุมีกลุ่มสหกรณ์ เอามาส่งลูกส่งหลาน กู้ครั้งละหมื่นถึงสองหมื่น แต่ไม่เคยกู้นอกระบบ)

(เสาร์แก้ว ใจบาล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2554)

พร้อมทั้งนายสนั่น สืบสาย ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

...ตะก่นรายได้ต่อเดือนประมาณสามพัน จากการจักสานแล้วก็ได้จากการขายข้าวปีละห้าหมื่นกว่าบาท ปออยู่ปอกิน เพราะบ่ได้ส่งลูก ตะก่นกัปอมีตั้งออมอยู่ผ่อง ประมาณห้าหมื่น ส่วนกู้กัเคยกู้ของ ธกส. ตลอด กู้เป็นงวด กงวดละห้าหมื่น ส่งคืนปีละหมื่นเอามาลงทุนการเกษตร กู้นอกระบบนี้บ่มีละ

(เมื่อก่อนรายได้ต่อเดือนประมาณสามพัน จากการจักสานแล้วก็ได้จากการขายข้าวปีละห้าหมื่นกว่าบาท ปออยู่ปอกิน เพราะไม่ได้ส่งลูก เมื่อก่อนก็มีเงินออมอยู่เหมือนกัน ประมาณห้าหมื่น ส่วนกู้ก็เคยกู้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ตลอด กู้เป็นงวดถึงงวดละห้าหมื่น ส่งคืนปีละหมื่น เอามาลงทุนการเกษตร กู้นอกระบบนี้ไม่มี)

(สนั่น สืบสาย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

นอกจากนี้นางผัดแก้ว งามเมือง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

...ตะก่นรายได้กับรายจ่ายนี้ปีเดียวกัน จ่ายน้อยกว่าได้ ก็ได้มีการกู้หนี้ยืมสิน ก็มีกู้ในระบบจาก ธกส. กู้มาแสนกว่าบาท ก่อประมาณแสนสอง ส่วนใหญ่จะกู้ส่งลูกเรียนหนังสือ คนหนึ่งเดือนละหมื่นบาท ตะก่นก่เคยมีเงินออมอยู่เกือบล้าน จะฝากธนาคาร ธกส. เวลาขายข้าวได้ แต่พอได้มาส่งลูกเรียนหนังสือก็ถอนออกมาหมดเลย แต่นอกระบบนี้ไม่เคยกู้

(เมื่อก่อนรายได้กับรายจ่ายนี้ไม่สมดุลกัน จ่ายมากกว่าได้ ก็ได้มีการกู้หนี้ยืมสิน ก็มีกู้ในระบบจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กู้มาแสนกว่าบาท ก่อประมาณแสนสอง ส่วนใหญ่จะกู้ส่งลูกเรียนหนังสือหนึ่งคนเดือนละหมื่นบาท เมื่อก่อนก็เคยเงินออมอยู่เกือบล้าน จะฝากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เวลาขายข้าวได้ แต่พอได้มาส่งลูกเรียนหนังสือก็ถอนออกมาหมดเลย แต่นอกระบบไม่เคยกู้)

(ผัดแก้ว งามเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2554)

ซึ่งสอดคล้องกับนายเกษม สองคำชุม ที่ให้ในลักษณะเดียวกันไว้ว่า

...รายได้นี้ได้เป็นปีขายข้าวได้ประมาณสามหมื่นห้าต่อปี จากที่นาเก้าไร่ หยุดเอาไว้กินด้วยขายด้วย ก่อพออยู่ได้ แล้วก็ได้จากจักสานแข่ง ที่บ้านได้เดือนไหนก็หลายเหมือนกัน ก็ได้ประมาณสี่พัน ก็คนในบ้านช่วยกัน ก่อเพียงพอเพราะเขาปลูกผักอะไรยังมาเสริมอยู่ เขาบได้ซื้อ เงินจักสานนี้จะใช้กินวันต่อวัน ได้มากซื้อกินเอาไว้ใช้ดำรงชีพ แต่เงินที่ได้จากขายข้าวจะเป็นเงินเก็บเป็นเงินก้อนก็จะเอามาเป็นเงินออมเผื่อแต่บ่ัก แต่ถ้าต้องใช้เงินฉุกเฉินแล้วข้าวยังบ่ได้ขาย เขาจะไปยืมเป็นมามาก บ่อขายข้าวได้ก็เอาไปใช้เป็น แล้วก่เคยกู้เงิน กขคจ. ได้มาห้าพันจะเอาไปจ่ายจีปะละ ลงทุนเป็นปุ๋ย ไร่ยะนา ผ่อง แล้วก่กองทุนเงินล้าน กองทุนหมู่บ้าน จะได้สองหมื่นเอาไว้ลงทุนเงินตัวกัน ถ้าขายข้าวได้มาเขาก็เอามาคืนส่วนนี้ไป

(รายได้นี้เป็นปีขายข้าวได้ประมาณสามหมื่นห้าต่อปี จากที่นาเก้าไร่ หยุดเอาไว้กินด้วยขายด้วย ก่อพออยู่ได้ แล้วก็ได้จากจักสานแข่งที่บ้าน ได้เดือนไหนก็มากเหมือนกัน ก็ได้ประมาณสี่พันทุกคนในบ้านช่วยกัน ก็เพียงพอเพราะเราปลูกผักมาเสริมบ้าง เราไม่ได้ซื้อเงินจักสานนี้จะใช้กินวันต่อวัน ได้มากซื้อกินเอาไว้ใช้ดำรงชีพ แต่เงินที่ได้จากการขายข้าวจะเป็นเงินเก็บเป็นเงินก้อนก็จะเอามาเป็นเงินออมบ้างแต่ไม่มาก แต่ถ้าต้องใช้เงินฉุกเฉินแล้วข้าวยังขายไม่ได้เราก็จะไปยืมคนอื่นมาก่อน เมื่อขายข้าวได้ก็ไปใช้คืน แล้วก็เคยกู้เงินโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน ได้มาห้าพันนำมาใช้จ่ายจีปะละ ลงทุนเป็นปุ๋ยในการ

ทำนาบ้าง แล้วก็กองทุนเงินล้าน กองทุนหมู่บ้าน จะได้สองหมื่นเอาไว้ลงทุนเช่นเดียวกัน ถ้าขายข้าวได้มาเราก็เอามาคืนในส่วนนี้)

(เกษม สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

นอกจากนี้ในด้านภูมิประเทศของชุมชนบ้านดอกบัวพบว่า ทิศตะวันตกติดกับบ้านห้วยหม้อและภูเขาที่กั้นระหว่างอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง พื้นที่ลาดเอียงจากทิศตะวันตกมาทางทิศตะวันออก และจากทิศเหนือมาทิศใต้ภูมิอากาศ มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ชุมชนบ้านดอกบัวมีอากาศดีตลอดฤดูกาล และมีลำห้วยแม่ตุ๋่นไหลผ่านเกือบทุกหมู่บ้าน มีอ่างเก็บน้ำ 2 แห่ง คือ อ่างเก็บน้ำห้วยแม่ตุ๋่น และอ่างเก็บน้ำห้วยม่วง (ห้วยแฮ้) (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2553, หน้า 3) เพื่อใช้ในการเกษตรของชุมชนซึ่งเพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำในแต่ละปี เนื่องจากชุมชนได้มีการทำฝายแฝกเพื่อกักเก็บน้ำ นอกจากนี้สภาพดินทั่วไปเป็นดินร่วนซึ่งเหมาะแก่การทำนาปี แต่พบว่ามีสารเคมีตกค้างในดินจำนวนมาก จึงทำให้ผลผลิตทางการเกษตรไม่มีคุณภาพ

ชุมชนบ้านดอกบัวอยู่ห่างจากตัวจังหวัดพะเยาประมาณ 20 กิโลเมตร การเดินทางเข้าออกชุมชนโดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 1 จากตัวจังหวัดพะเยา เลี้ยวขวาที่ทางแยกแม่ต๋ำไปในเส้นทางหลวงหมายเลข 2 ผ่านตำบลแม่ใส ตำบลแม่ยาว มีทางแยกเข้าชุมชนบ้านดอกบัว และการเดินทางภายในชุมชนบ้านดอกบัวค่อนข้างจะสะดวกและสะดวกส่วนใหญ่จะเป็นถนนคอนกรีต และแต่ละซอยจะมีขนาดไม่เท่ากัน รถสามารถเข้าออกได้สะดวก ส่วนใหญ่คนในชุมชนจะใช้รถจักรยานยนต์และการเดินเท้า ซึ่งถนนสายหลักในหมู่บ้านจะมีรถผ่านเข้า-ออก ซึ่งจะเป็นรถสองแถววิ่งผ่านภายในหมู่บ้าน (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2553, หน้า 3)

จากเนื้อหาข้างต้นสรุปได้ว่า วิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวเป็นคนพื้นเมืองมีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายอาศัยอยู่กันแบบเครือญาติ มีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน สมาชิกในชุมชนทุกคนรู้จักกันเป็นอย่างดี บริเวณบ้านเรือนไม่มีรั้วกันอย่างมิดชิดเนื่องจากความไว้เนื้อเชื่อใจของสมาชิกในชุมชนซึ่งทุกคนจะช่วยกันสอดส่องและเป็นหูเป็นตาให้แก่กันและกัน ซึ่งทำให้ง่ายต่อการดูแลสมาชิกในชุมชนก่อปรกับการบริหารจัดการชุมชนเป็นไปในลักษณะของการกระจายอำนาจให้แก่สมาชิกในชุมชนโดยการแบ่งย่อยการปกครองออกเป็นคุ้ม จำนวน 10 คุ้ม แต่ละคุ้มมีการคัดเลือกหัวหน้าผ่านการเลือกตั้งของสมาชิกในคุ้ม ซึ่งหัวหน้าคุ้มจะทำหน้าที่เสมือนผู้ใหญ่บ้าน

ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่สมาชิกในคุ้ม ซึ่งหากมีปัญหาใดหัวหน้าคุ้มจะดูแลในเบื้องต้นก่อน จากนั้นคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้านจึงเข้ามาดูแลตามลำดับต่อไป

ส่วนการประกอบอาชีพสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทางด้านการเกษตร เช่น การทำนาและทำสวน สามารถสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชนปีละ 35,000 – 50,000 บาท โดยส่วนใหญ่จะนำเงินที่ได้ส่วนนี้มาเป็นเงินออมหรือเพื่อใช้ซื้อสินค้าที่ต้องใช้จำนวนมาก และมีอาชีพเสริมทางด้านหัตถกรรมจักสานเข่งและส้อมไก่ สามารถสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกชุมชนจากการจักสานเดือนละ 3,000 – 5,000 บาท โดยส่วนใหญ่จะนำเงินที่ได้จากส่วนนี้มาเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของครัวเรือน หากมีความจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมากในการลงทุนด้านต่างๆ สมาชิกบางคนจะทำการกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

แต่จุดเปลี่ยนที่ทำให้ชุมชนบ้านดอกบัวได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมเนื่องจากการใช้สารเคมีในปริมาณมากและต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวมากกว่า 97% พบสารเคมีตกค้างในเลือดปริมาณที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ จึงเกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานภาครัฐหลายภาคส่วนเพื่อค้นหาสาเหตุของที่มาของสารพิษและร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวในเวลาต่อมาปัจจุบันชุมชนบ้านดอกบัวได้มีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนมากกว่าในอดีต ดังนั้นในการวิเคราะห์ผู้ศึกษาจึงได้นำเสนอข้อมูลในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับบุคคลหรือครอบครัว และการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับชุมชนโดยมีรายละเอียดดังนี้

การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติระดับบุคคลหรือครอบครัว

การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับบุคคลหรือครอบครัวซึ่งเป็นการใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้และดำเนินชีวิตอย่างพอกินพอใช้ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความสุขและความพอใจในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงตามอัตภาพ สามารถประกอบอาชีพหาได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวอย่างถูกต้อง ซื่อสัตย์ สุจริต โดยไม่ลำบากหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และช่วยเหลือแบ่งปันให้แก่สมาชิกคนอื่นๆ ในชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ความรู้และคุณธรรม โดยผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะของเรื่องเล่าของสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัว จำนวน 9 คน ดังนี้

1. นายบาล บุญกำ

นายบาล บุญกำ อายุ 44 ปี เป็นคนบ้านดอกบัวแต่กำเนิด สถานภาพสมรส มีลูก 1 คน เมื่อจบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้มีโอกาสเข้ารับราชการทหารได้ไปประจำการหลายๆ ที่จึงได้เห็นชุมชนต่างๆ เมื่อปลดประจำการได้กลับมาบ้านเกิดโดยยึดอาชีพค้าขาย ทำไร่ ทำสวน และจักสานแข่งเนื่องจากบริเวณชุมชนบ้านดอกบัวมีไม้ไผ่จำนวนมาก ถึงแม้จะประกอบอาชีพที่หลากหลายแต่รายได้ก็เพียงพออยู่พอกิน เนื่องจากการต้นทุนในการทำนาค่อนข้างสูงซึ่งใช้สารเคมีเป็นหลัก ส่วนการจักสานแข่งก็ไม่มีความมั่นคงเนื่องจากกลุ่มจักสานแข่งในขณะนั้นยังไม่มีความเข้มแข็ง จนกระทั่งนายบาลตัดสินใจรวบรวมสมาชิกในชุมชน 3 - 4 คน ที่มีแนวคิดเดียวกันนำแข่งที่จักสานได้ภายในชุมชนไปเปิดตลาดยังจังหวัดต่างๆ จนในทีหลังสุดแข่งของชุมชนบ้านดอกบัวก็เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชนได้อย่างมั่นคงในเวลาต่อมา

ปัจจุบันนายบาล บุญกำ ได้รับเลือกจากสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวให้ทำหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา แต่นายบาลก็ไม่ละทิ้งอาชีพเดิมที่เคยทำมาก่อนที่จะได้รับตำแหน่ง อาชีพหลักคือการทำนายังคงดำเนินต่อไป ซึ่งสามารถสร้างรายได้เฉลี่ยปีละ 30,000 บาท โดยเป็นการปลูกข้าวนาปีและนาปรังและเลือกที่จะเก็บไว้ทำสำหรับบริโภคในครัวเรือนเป็นหลักหากเลือกจึงจำหน่าย ส่วนการจักสานแข่งยังคงเป็นอาชีพเสริมของสมาชิกในครอบครัว พร้อมทั้งยังเป็นแหล่งรับซื้อแข่งของสมาชิกในชุมชน ซึ่งในแต่ละเดือนนายบาลและครอบครัวมีรายได้เฉลี่ย 20,000 บาท นอกเหนือจากรายได้รายปี ด้านรายจ่ายของครัวเรือนส่วนใหญ่จะเป็นภาษีสังคมทั้งในชุมชนและนอกชุมชน เช่น งานแต่ง งานศพ งานบวช หรืองานขึ้นบ้านใหม่เฉลี่ย 1,000 - 2,000 บาทต่อเดือน พร้อมกันนี้นายบาลและครอบครัวก็พยายามลดรายจ่ายในครัวเรือนโดยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ โดยการประมาณตนเอง ครอบครัวและชุมชน ซึ่งนอกจากจะปลูกข้าวเพื่อบริโภคในครัวเรือนแล้วยังปลูกผักสวนครัวไว้ตามพื้นที่ว่างในบริเวณบ้าน ผักนาและสวนอีกด้วย รวมทั้งเลี้ยงไก่ กบและปลาตกไว้สำหรับบริโภคเช่นกัน อันเป็นการป้องกันสิ่งที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ในอนาคต ส่งผลให้รายจ่ายในครัวเรือนลดลงได้เป็นอย่างดี

...อย่างยะนา เฮากะเอาไว้กินกัน บ่ขายเตอะ แล้วกะปลูกผักปลูกไม้ไว้กิน ลดฮายจ่ายได้นักขนาด ยังตะก่นยะนา กะซื้อปุ๋ยใส่नाกสิ่ห้าบัน เดียวนี้บ่ได้ซื้อ ยะปุ๋ยหมักไว้ใจเอง

(เช่นทำนา เราก็เอาไว้กินก่อน ไม่ขายไป แล้วก็ปลูกผักปลูกไม้ไว้กิน ลดรายจ่าย ได้มาก เช่นเมื่อก่อนทำนา ก็ซื้อปุ๋ยใส่नाก็สี่ห้าพัน เดือนนี้ไม่ได้ซื้อ ทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เอง)
(บาล บุญก้ำ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2555)

พร้อมกันนี้ในการประกอบอาชีพนายบาลและครอบครัวยังคำนึงถึงความเป็นไปได้ และความเหมาะสมของสิ่งที่จะกระทำผ่านการพูดคุยโดยใช้หลักของควมมีเหตุมีผลของสมาชิกใน ครอบครัวเป็นสำคัญ

...เฮาจะยะอะหยั่งเฮากัดองผ่อ ตวยเหตุตวยผล ว่าเฮาจะยะอะอ๊ จะดีบ่ดีก็ตองมานั่งอู้หนึ่งจกกัน เจ้น ครัวเฮือนเฮากมาอู้กันจะยะนั้นยะนี้กันจะยะ
(เราจะทำอะไรเราก็ต้องดูด้วยเหตุด้วยผล ว่าเราจะทำอะไร จะดีไม่ดีก็ตองมานั่งพูดนั่งคุยกัน เช่น ครัวเรือนเราก็มาพูดกันจะทำนั้นทำนี่ก่อนจะทำ)
(บาล บุญก้ำ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2555)

นายบาล บุญก้ำ นอกจากจะต้องดูแลครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ที่ดีตามวิถีของความพอเพียงแล้วยังมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการชุมชนบ้านดอกบัวให้มีความสงบสุข ร่วมเย็นบนพื้นฐานความยั่งยืนของชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งถึงแม้นายบาลจะจบการศึกษาเพียงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนแต่อย่างใด โดยความรู้ความสามารถของพ่อหลวงส่วนใหญ่ได้รับจากการสั่งสมประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การเรียนรู้จากการศึกษาดูงาน และเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในด้านต่างๆ พร้อมกันนี้นายบาลยังคงศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกับการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เพื่อเป็นการเติมเต็มความรู้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยนายบาลได้นำความรู้ดังกล่าวมาถ่ายทอดและส่งต่อไปยังสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวให้มีการต่อยอดองค์ความรู้ พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ที่มีอยู่อย่างมากมายในชุมชนเพื่อสามารถนำพาและพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืนต่อไป

...ศึกษาหาความรู้อูมาแล้วก่เผยแพร่กันไป อู้ต่อไป ประยุกตใ้จิกันไป อย่างดีนี้มีคนเก่งหลายคนก่ไปเฮียนอู้กับเป็น หลังจากนั้นเฮาก่เอามาเย มาปฏิบัติกัน

(ศึกษาหาความรู้มาแล้วก็เผยแพร่กันไป พูดต่อไป ประยุกต์ใช้กันไป อย่างที่นี้มีคน
เก่งหลายคนก็ไปเรียนรู้กับท่าน หลังจากนั้นเราก็เอามาทำ มาปฏิบัติกัน)

(บาล บุญก้า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2555)

ในฐานะผู้ใหญ่บ้านของชุมชนบ้านดอกบัว มีหน้าที่หลักในการบริหารจัดการชุมชน
ซึ่งนอกจากจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถในการพัฒนาชุมชนแล้ว ต้องเสียสละ มีจิตอาสา
มีใจสาธารณะ และซื่อสัตย์สุจริต โดยการกระทำทุกอย่างต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่สมาชิกใน
ชุมชนเพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติตามได้

จากเรื่องเล่าของนายบาล บุญก้า จะเห็นได้ว่านายบาลได้นำแนวคิดเศรษฐกิจ
พอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งชีวิตส่วนตัว ครอบครัว และชุมชน โดยรู้จักการ
ประมาณตนให้มีความพอเพียงในการดำรงชีพทั้งของตนเองและครอบครัว พยายามที่จะลด
ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นโดยเฉพาะการบริโภคในชีวิตประจำวันที่ได้มีการปลูกผักสวนครัวและเลี้ยง
ปลาเพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบหลักในการประกอบอาหาร พร้อมทั้งนำความมีเหตุมีผลของสมาชิกใน
ครอบครัวมาประกอบการตัดสินใจก่อนที่จะดำเนินการใดๆ ลงไป เพื่อเป็นการยอมรับผลที่จะ
ตามมาร่วมกัน ซึ่งทั้งนี้นายบาลยังได้นำความมีเหตุมีผลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ
ในชุมชน โดยรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนและเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามามี
ส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนโดยมีการส่งเสริมให้สมาชิกได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ทั้งในการ
ดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพอันเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ซึ่งเป็นการพัฒนาชุมชนให้เกิด
ความยั่งยืนต่อไป

2. นายสมศักดิ์ ชำนาญกลิ้ง

นายสมศักดิ์ ชำนาญกลิ้ง อายุ 43 ปี เป็นคนบ้านดอกบัวแต่กำเนิด สถานภาพสมรส
มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน เมื่อจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เข้าไปทำงานรับจ้างที่
กรุงเทพฯ กับเพื่อน 4 – 5 คน เป็นเวลา 5 – 6 เดือน แต่รายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายจึงได้กลับมา
ทำงานที่บ้านเกิดโดยประกอบอาชีพด้านการเกษตรคือการทำนาเป็นหลัก จนกระทั่งในปี พ.ศ.
2540 ได้เข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านของชุมชนบ้านดอกบัวจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้
นายสมศักดิ์จะเป็นผู้นำชุมชนในตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแล้วก็ยังคงยึดการประกอบอาชีพทำนา
เป็นอาชีพหลักเช่นเดิม และมีอาชีพเสริมในการจักสานเข่งและส้อมไก่อื่นๆ เช่นเดียวกับสมาชิกส่วนใหญ่
ในชุมชนบ้านดอกบัว

การประกอบอาชีพหลักด้านการเกษตรด้วยการทำนา นั้น นายสมศักดิ์ได้เลือกที่จะปลูกข้าวหนึ่งร้อยห้าและข้าวขงขกในผืนนาที่มีน้ำขัง และปลูกข้าวสิบห้าในผืนที่นา มีน้ำไหลผ่าน ซึ่งแต่ละปีนายสมศักดิ์จะมีการวางแผนในการปลูกข้าวโดยการแบ่งผืนนาออกเป็น 3 แปลง ซึ่งแปลงแรกจะลงกล้าข้าวประมาณปลายมิถุนายน ซึ่งจะทิ้งช่วงไปอีก 1 อาทิตย์ จึงลงกล้าข้าวแปลงที่ 2 และแปลงที่ 3 ตามลำดับ ซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการดูแลและเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยนายสมศักดิ์มีวิธีในการเตือนความจำเพื่อป้องกันการสับสนในการปลูกข้าวในแต่ละแปลงโดยการจดบันทึกวันที่ในการลงกล้าข้าวในแปลงแรกหลังจากนั้นไม่ต้องมีการบันทึกเพิ่มเติมจะเป็นที่ทราบกันว่าในสัปดาห์ที่ 2 และสัปดาห์ที่ 3 ต้องลงกล้าข้าวในแปลงต่อไป ซึ่งนับว่าเป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดผ่านวิธีการปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พร้อมกันนี้นายสมศักดิ์ยังได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับพัฒนาการในการปลูกดูแลคุณภาพและปริมาณของข้าวเพิ่มเติมว่า

...ตะกอนใจซึ่งัวผลผลิตก็ดีขึ้น แต่ตอนหลังใช้ปุ๋ยเคมีเพราะกระแสในหมู่บ้านเป็นเยกันนัก ปุ๋ยเคมีมันก็ดีแต่ยะหื้อดินแข็ง ก้ใช้ปุ๋ยเคมีหลายปีอยู่ มะลุนมาได้มาใช้ปุ๋ยน้ำอินทรีย์ชีวภาพยะเอง ยะมาสองถึงสามปีละ มีเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินมาฝึกสอนหื้อยะปุ๋ยหมัก

(เมื่อก่อนใช้ชีวะผลผลิตก็ดีขึ้น แต่ตอนหลังใช้ปุ๋ยเคมีเพราะกระแสในหมู่บ้านนี้ใช้กันมาก ปุ๋ยเคมีมันก็ดีแต่ทำให้ดินแข็ง ซึ่งใช้ปุ๋ยเคมีหลายปีเหมือนกัน ต่อมาภายหลังได้มาใช้ปุ๋ยน้ำอินทรีย์ชีวภาพที่ตัวเอง ทำมาได้สองถึงสามปีแล้ว มีเจ้าหน้าที่กรมพัฒนาที่ดินมาฝึกสอนให้ทำปุ๋ยหมัก)

(สมศักดิ์ ชำนาญกลิ้ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2554)

ซึ่งในการปลูกข้าวเริ่มแรกได้ใช้ปุ๋ยคอกที่ทำมาจากมูลวัวเป็นวัตถุดิบหลักในการดูแลคุณภาพข้าว ต่อมาได้เปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยเคมีซึ่งเป็นที่ยอมรับเป็นอย่างมากในชุมชนบ้านดอกบัวในขณะนั้น ซึ่งปุ๋ยเคมีได้ให้ผลผลิตจำนวนมากกว่าปุ๋ยคอก จึงทำให้สมาชิกในชุมชนที่ทำนาได้มาใช้ปุ๋ยเคมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งนับวันยังต้องใช้ปริมาณปุ๋ยเคมีมากขึ้นเรื่อยๆ นานวันเข้ากลับส่งผลต่อคุณภาพดินในชุมชน คือ ดินแข็ง กอปรกับในขณะนั้นกรมพัฒนาที่ดินได้เข้ามาให้ความรู้และฝึกสอนเกี่ยวกับการทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพหรือปุ๋ยชีวภาพ นายสมศักดิ์จึงให้ความสนใจและนำมาใช้ในที่นาของตนมาเป็นระยะเวลา 2 - 3 ปีที่มา โดยทำการหมักและใช้เองซึ่งผลผลิตก็ได้ผลดีขึ้นตามลำดับ แต่เชื่อว่าจะเลิกการใช้ปุ๋ยเคมีเลยทีเดียวกียังคงใช้อยู่แต่ได้นำปุ๋ยชีวภาพมาใช้เสริมจึง

ทำให้ได้ปริมาณข้าวที่เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ โดยปีแรกๆ ของการนำปุ๋ยชีวภาพมาใช้ในที่นาหนึ่งไร่ ได้ข้าวประมาณ 40 – 50 ถัง ปีที่สองปริมาณข้าวก็ได้จำนวนถึงเพิ่มขึ้นเป็น 60 – 70 ถังต่อไร่ นอกจากนี้คุณภาพของเมล็ดข้าวยังมีส่วนสำคัญที่ทำให้นายสมศักดิ์ได้เลือกใช้ปุ๋ยชีวภาพผสมผสานกับปุ๋ยเคมี

...ปุ๋ยชีวภาพจะหือเมล็ดข้าวดีกว่า เพราะมันหือน้ำหนักคงที่ ปุ๋ยเคมีละไว้เมินมันจะยะหือหลิบ แต่ปุ๋ยคอกบ่เป็นหยัง เหมือนปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพมันจะอยู่คงที่เหมือนกัน แต่มันจะได้ผลผลิตน้อยกว่าเฉยๆ

(ปุ๋ยชีวภาพจะให้เมล็ดข้าวดีกว่า เพราะมันให้น้ำหนักคงที่ ปุ๋ยเคมีทิ้งไว้นานจะทำให้หลิบ แต่ปุ๋ยคอกไม่เป็นไรเหมือนปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพจะอยู่คงที่เหมือนกัน แต่มันจะให้ผลผลิตน้อยกว่าเฉยๆ)

(สมศักดิ์ ชำนาญกลิ้ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2554)

เนื่องจากปุ๋ยชีวภาพจะให้น้ำหนักหมักเมล็ดข้าวคงที่ แต่ปุ๋ยเคมีหากทิ้งเมล็ดข้าวไว้นานจะทำให้เมล็ดข้าวเล็กลง ซึ่งการใช้ปุ๋ยทั้ง 2 ชนิดนี้ส่งผลให้ต้นทุนในการทำนาแตกต่างกัน ดังที่นายสมศักดิ์ได้ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมว่า

...อย่างปุ๋ยเคมีเฮาซื้อของเป็น บางปีถ้ามันขึ้นราคาต้นทุนเฮาก็จะสูง แต่ปีใดมันถูกต้นทุนจะถูก อย่างปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพเฮาจะยะเอง ใจกากน้ำตาลแดงกับหอยเชอร์รี่ อย่างพด หนึ่งเฮากับได้ซื้อ หมอดินเป็นเอามาหือ หมักแต่ละครั้งก็สามเดือน ถ้าใจหอยเชอร์รี่ แต่ถ้าเฮาหมักฟางจะประมาณเดือนหนึ่ง

(อย่างปุ๋ยเคมีเราซื้อของคนอื่น บางปีถ้ามันขึ้นราคาต้นทุนเราก็จะสูง แต่ปีใดมันถูกต้นทุนจะถูก อย่างปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพเราจะทำเองได้ ใจกากน้ำตาลแดงกับหอยเชอร์รี่ อย่างพด หนึ่ง เราก็ไม่ต้องซื้อ หมอดินเขาจะเอามาให้ หมักแต่ละครั้งก็สามเดือน ถ้าใจหอยเชอร์รี่ แต่ถ้าเราหมักฟางจะประมาณหนึ่งเดือน)

(สมศักดิ์ ชำนาญกลิ้ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2554)

ปุ๋ยเคมีต้องซื้อเท่านั้นไม่สามารถผลิตขึ้นเองได้ หากปีใดราคาปุ๋ยเพิ่มขึ้นต้นทุนการทํานาก็จะมากขึ้นตาม ซึ่งแตกต่างจากการใช้ปุ๋ยชีวภาพที่สามารถทำได้เองโดยใช้กากน้ำตาลทรายแดงและหอยเชอร์รี่ที่สามารถหาซื้อได้ในราคาถูก และ พ.ด.1 ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหมอดินหรือกรมพัฒนาที่ดิน โดยใช้เวลาในการหมักประมาณ 3 เดือน แต่ทั้งนี้ยังมีวิธีการหมักเพื่อให้ได้ปุ๋ยชีวภาพมาใช้ให้เร็วขึ้น โดยการเปลี่ยนจากหอยเชอร์รี่มาเป็นฟางซึ่งสามารถทดแทนกันส่งผลให้ต้นทุนการทํานาของนายสมศักดิ์เฉลี่ยปีละ 20,000 บาท โดยสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 100,000 บาท ซึ่งเป็นรายได้จากการขายข้าวที่นอกเหนือจากการเก็บไว้บริโภคในครัวเรือนตลอดทั้งปีแล้ว

...อย่างเฮาจะข้าวไว้ เฮาต้องเผื่อไว้กินหื้อกุ่มปี ที่เหลือเฮาก็กเอาไว้ขาย เฮาป้องกันไว้ปีหนึ่งเลย ถ้าขายหมดมันจะบ่คุ้ม

(อย่างเราปลูกข้าวไว้ เราต้องเผื่อไว้กินให้มันคุ้มปี ที่เหลือเราก็เอาไว้ขาย เราป้องกันไว้ปีหนึ่งเลย ถ้าขายหมดมันจะไม่คุ้ม)

(สมศักดิ์ ชำนาญกลิ้ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2554)

การทํานาของนายสมศักดิ์และสมาชิกในชุมชนมีลักษณะคล้ายๆ กัน โดยสามารถทํานาได้เพียงปีละหนึ่งครั้งเนื่องจากปริมาณน้ำไม่เพียงพอ จึงทำให้นายสมศักดิ์วางแผนในการใช้ประโยชน์สูงสุดจากผืนนาผืนเล็กๆ ซึ่งมีเพียง 4 ไร่ โดยการปลูกหอมเพิ่มเติมหลังจากนำข้าวออกจากท้องนาแล้วประมาณ 1 เดือน ซึ่งเป็นการปลูกในเนื้อผืนนาเพียง 1 งาน เพื่อใช้ในการบริโภคเป็นหลักหากเหลือจึงจำหน่ายเช่นเดียวกับการปลูกข้าว นอกจากการทํานาซึ่งเป็นอาชีพหลักแล้วนอกฤดูการทํานานายสมศักดิ์และสมาชิกในครัวเรือนยังประกอบอาชีพเสริมคือการจักสานแข่งและสุ่มไก่ ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนเฉลี่ยเดือนละ 12,000 บาท ซึ่งเป็นการสร้างรายได้โดยไม่ต้องลงเงินทุนนอกจากแรงงานซึ่งก็เป็นแรงงานของสมาชิกในครัวเรือนเท่านั้น เนื่องจากไม่ใช่เป็นวัตถุดิบที่ปลูกในพื้นที่ของครอบครัวจำนวน 7 ไร่ ซึ่งเพียงพอต่อการจักสานตลอดทั้งปีพร้อมทั้งยังเหลือเพื่อจำหน่ายให้กับสมาชิกในชุมชนในราคาถูกอีกด้วย

จากการประกอบอาชีพหลักคือการทํานา และอาชีพเสริมคือการจักสานแล้วนายสมศักดิ์ยังได้รับเลือกให้เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ทำให้รายได้ต่อครัวเรือนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ รายได้รายเดือนซึ่งได้จากการจักสานและจากตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเฉลี่ยเดือนละ 17,000 บาท และรายได้รายปีซึ่งได้จากการขายข้าวเฉลี่ยปีละ 100,000 บาท ด้านรายจ่ายนั้น

นายสมศักดิ์ได้บริหารจัดการเงินแบ่งออกเป็น 2 ส่วนเช่นเดียวกับรายได้ โดยรายได้รายเดือนนำมาใช้ในชีวิตประจำวันเฉลี่ยเดือนละ 7,000 – 8,000 บาท และรายได้รายปีหลังหักต้นทุนในการทำนาแล้วได้นำชำระหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ปีละ 10,000 บาท โดยได้นำเงินจำนวนดังกล่าวไปซื้อรถอีแต่นเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ และส่วนที่เหลือได้นำไปฝากธนาคารเพื่อเป็นเงินออมและเก็บไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน ซึ่งนายสมศักดิ์ได้ยกตัวอย่างว่า

...เฮาก็จ้ได้เต่าตีมียังบ้านเฮาบ่เดียวนี้เวลาจ้จะหยั่ง ประมาณว่าสักร้อยนี้ เฮาก้ออมไว้ชาวบาท ก็คิดว่าถ้าเฮาบ่เที่ยงร้อยบาทนี้ เฮากบ่เที่ยงสักบาท เฮาหยุดไว้เหี้ย

(เราก็ใช้เท่าที่มีเช่นบ้านเราเดียวนี้เวลาใช้อะไร ประมาณว่าหนึ่งร้อยบาท เราก็ออมไว้ยี่สิบบาท คิดว่าถ้าเราไม่จ่ายหนึ่งร้อยบาทนี้เราก็จะไม่หมดเงินไป เราหยุดไว้เก็บ)

(สมศักดิ์ ชำนาญกลิ้ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2554)

ซึ่งปัจจุบันนายสมศักดิ์ได้มีเงินฝากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ประมาณ 60,000 – 70,000 บาท อันเป็นผลพวงมาจากการลดต้นทุนในการทำนาแล้วยังนำข้าวที่ปลูกเองเก็บไว้ใช้ในการบริโภคตลอดปี ลดรายจ่ายโดยการเลี้ยงวัวเพื่อนำมูลมาทำแก๊สชีวภาพไว้ใช้ในครัวเรือน พร้อมทั้งใช้พื้นที่ว่างบริเวณบ้านปลูกผักสวนครัว เช่น พริก มะเขือ แตงกวา เป็นต้น และเลี้ยงไก่ ปลาตุ๊กและกบ ซึ่งนำมาประกอบอาหารได้ตลอดทั้งปี พร้อมทั้งมีการแบ่งปันในสิ่งที่ตนมีให้กับสมาชิกในชุมชนซึ่งหากสิ่งใดในครัวเรือนไม่มีก็สามารถแบ่งปันได้จากเพื่อนบ้านเช่นกัน จึงทำให้รายจ่ายของนายสมศักดิ์และครอบครัวมีความสมดุลกับรายได้มีความพอเพียงในระดับที่พึ่งตนเองได้โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนและสามารถช่วยเหลือเพื่อนบ้านและชุมชนได้อีกด้วย

โดยความพอเพียงพออยู่พอกินของนายสมศักดิ์และครอบครัวจึงทำให้สิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือนจึงมีเฉพาะในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ โดยมีรถยนต์ 1 คัน เพื่อใช้ในการเดินทางไปยังตัวจังหวัดหากมีการประชุมหรือไปซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งทุกๆ 3 เดือนจะเดินทางไปซื้อเพียง 1 ครั้ง มีโทรศัพท์มือถือ 3 เครื่อง ซึ่งเป็นของนายสมศักดิ์ ภรรยา และที่บ้าน นอกจากนี้ยังมีตู้เย็น โทรทัศน์และพัดลม ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น นายสมศักดิ์ได้รับเลือกให้เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านพร้อมทั้งทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับชุมชนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านดอกบัวให้กับผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน ณ ชุมชนบ้าน

ดอกบัว จึงทำให้เมื่อต้องไปอบรมหรือศึกษาดูงานยังสถานที่ต่างๆ แล้ว นายสมศักดิ์ยังได้เก็บเกี่ยวความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาถ่ายทอดให้แก่สมาชิกในชุมชนและบุคคลทั่วไปอีกด้วย

...เวลาเขาไปรู้ไปเห็นยังเขาก็ต้องจำเอาไว้

(เวลาเราไปรู้ไปเห็นอะไรมาก็ต้องจำเอาไว้)

(สมศักดิ์ ชำนาญกลิ้ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2554)

พร้อมกันนี้นายสมศักดิ์ยังได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนมากมาย และได้เป็นสมาชิกของกลุ่มจักสานสุมไก่ กลุ่มโคพันธุ์พื้นเมือง และกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง นอกจากนี้แล้วในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชนนายสมศักดิ์ยังให้ความสำคัญกับวัดซึ่งเป็นศาสนสถานที่สำคัญของชุมชนโดยการร่วมทำบุญ ฟังเทศน์ฟังธรรม และหากวัดมีกิจกรรมอะไรก็เข้าไปช่วยอย่างเต็มที่

...คุณธรรมเวลาเขาไปเข้าวัดเข้าวา เขาก็ต้องไปช่วยกัน

(คุณธรรมเวลาเราไปเข้าวัดเราต้องไปช่วยกัน)

(สมศักดิ์ ชำนาญกลิ้ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2554)

จากเรื่องเล่าของนายสมศักดิ์ ชำนาญกลิ้ง จะเห็นว่านายสมศักดิ์และครอบครัวได้มีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในวิถีชีวิตความเป็นอยู่โดยเริ่มจากการยึดหลักความพอประมาณในการจะใช้จ่ายเงินโดยคำนึงถึงความประหยัด ความจำเป็นและความเหมาะสมในการดำรงชีพ หากสิ่งใดมีอยู่ในครัวเรือนหรือชุมชนหรือสามารถผลิตได้เองแล้วนั้น นายสมศักดิ์และครอบครัวจะไม่รีรอที่จะทำในสิ่งดังกล่าวเพื่อนำมาทดแทนในการใช้จ่ายโดยนำสิ่งเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อช่วยลดต้นทุนในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตประจำวันโดยไม่ต้องไม่ทำตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนซึ่งในการใช้จ่ายแต่ละครั้งนายสมศักดิ์จะใช้ความมีเหตุมีผลมาบริหารจัดการเงินตามความเหมาะสมของรายได้และรายจ่ายให้มีความสมดุลกันและสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ โดยได้แบ่งเงินออกเป็นส่วนๆ ซึ่งส่วนหนึ่งไว้สำหรับเก็บออมเพื่อใช้ในยามจำเป็นซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ครอบครัวในอนาคตนอกจากนี้นายสมศักดิ์ยังเป็นหนึ่งในผู้นำชุมชนจึงต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต มีคุณธรรมจริยธรรมและมีจิตสาธารณะช่วยเหลือสังคม พร้อมทั้งยังได้รับโอกาสในการพัฒนาความรู้จากหน่วยงานภาครัฐจึงได้เก็บเกี่ยวองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้เหล่านั้นมาถ่ายทอดให้แก่สมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมกัน

ต่อยอดองค์ความรู้ โดยเฉพาะองค์ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพด้านการเกษตรซึ่งนายสมศักดิ์ได้มีการวางแผนการผลิตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูก พร้อมทั้งนำสิ่งที่เคยลองผิดลองถูกหรือทำผิดพลาดในอดีตมาเป็นบทเรียนที่สำคัญในปัจจุบันโดยสามารถนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไป เพื่อการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาสิ่งเหล่านั้นให้ดียิ่งขึ้นไป

3. นายสนั่น สืบสาย

นายสนั่น สืบสายอายุ 46 ปี เป็นคนบ้านดอกบัวแต่กำเนิด สถานภาพสมรส มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน เมื่อจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เข้าไปทำงานรับจ้างอยู่โรงงานที่กรุงเทพเป็นเวลา 2 – 3 ปีแม้รายได้จะเพียงพอต่อรายจ่ายแต่ไม่มีเงินออมจึงได้กลับมาทำงานที่บ้านเกิดโดยทำนา ทำสวน เป็นอาชีพหลักและจักสานเป็นอาชีพเสริม พร้อมกันนี้นายสนั่นยังได้รับเลือกให้ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านของชุมชนบ้านดอกบัวอีกด้วย

ทุกวันนี้นายสนั่นยังคงมีอาชีพหลักหลักคือการทำนาปลูกข้าวเนื่องจากเห็นว่าเป็นอาหารหลักที่สมาชิกในครอบครัวและคนไทยต้องใช้ในการบริโภคทุกวัน โดยเลือกที่จะปลูกข้าว กข หกและข้าวหอมมะลิร้อยห้าบ้นเนื้อที่ 15 ไร่ หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จจึงใช้พื้นที่ 1 – 2 งาน ในการปลูกหอมและกระเทียมเสริมเพื่อใช้ในการบริโภคเป็นประจำทุกปีเช่นกัน แม้ในอดีตการทำนาจะใช้ปุ๋ยเคมีเป็นหลักจึงทำให้ต้นทุนในการปลูกข้าวสูงและผลที่ตามมาคือปุ๋ยเคมีทำให้ดินเสีย และสมาชิกในชุมชนได้รับสารพิษจากการใช้สารเคมี

...ตะกอนก้ปุ๋ยเคมีมันไฉ้ง่ายแต่ต้นทุนมันก็สูง พอดีจาวบ้านมาคุยกันเห็นผลเสียที่ไฉ้ ดินก้เสีย มีสารพิษต่างๆ ก้เลยอยู่ปรึกษากัน ก้เลยเริ่มต้นมาไฉ้ปุ๋ยน้ำหมักมาไฉ้ มีกรมพัฒนาที่ดินเป็นมาสอนยะ

(เมื่อก่อนก้ไฉ้ปุ๋ยเคมีมันไฉ้ง่ายแต่ต้นทุนมันก็สูง พอดีชาวบ้านมาคุยกันเห็นผลเสียที่ไฉ้ ดินก้เสีย มีสารพิษต่างๆ ก้เลยพูดปรึกษากัน ก้เลยเริ่มต้นมาไฉ้ปุ๋ยน้ำหมักมาใช้ มีกรมพัฒนาที่ดินมาสอนทำ)

(สนั่น สืบสาย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2554)

แต่ในปัจจุบันนายสนั่นได้ใช้ปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพหรือปุ๋ยชีวภาพในการเพาะปลูกข้าวเช่นเดียวกับสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัว โดยกรมพัฒนาที่ดินและกรมการเกษตรที่ให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบในการทำปุ๋ยชีวภาพบางส่วน ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ลดต้นทุนใน

การประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดีแล้ว ผลผลิตที่ได้รับก็มากกว่าและมีคุณภาพมากกว่าการใช้ปุ๋ยเคมี

...ใช้ปุ๋ยเคมีดินเขาเสียไปเรื่อยๆ อย่างปีนี้อาจใช้ 2 เก่ง ปีหน้าต้องเพิ่มไปอีก เวลาเขาไปไถดิน ดินมันก็จะแข็ง พอกลับมาใช้ปุ๋ยหมักหะ ดินมันก็ดี ไถง่าย ร่วนดี พืชก็งามด้วย ผลผลิตก็นัก

(ใช้ปุ๋ยเคมีดินเราเสียไปเรื่อยๆ สมมุติว่าปีนี้เราใช้ 2 กระสอบ ปีหน้าต้องใช้เพิ่มไปเรื่อยๆ เวลาเราไปไถดิน ดินมันก็จะแข็ง พอกลับมาใช้ปุ๋ยหมักดินมันก็ดี ไถง่าย ร่วนดี พืชก็งามด้วย ผลผลิตก็ได้มาก)

(สนั่น สืบสาย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2554)

ด้านการประกอบอาชีพนอกจากการทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักแล้วนายสนั่นและสมาชิกในครอบครัวยังจักสานแข่งและส้มไก่เป็นอาชีพเสริมเพื่อเป็นการสร้างรายได้เพิ่มให้แก่ครัวเรือน โดยนำไม้ไผ่ซึ่งปลูกในพื้นที่ของตนมาใช้ในการจักสานเป็นหลักและยังแบ่งขายให้กับสมาชิกในชุมชนที่ต้องการนำไปจักสานแข่งหรือส้มไก่ในราคาที่ไมแพงอีกด้วย ซึ่งนอกจากรายได้จากการจักสานและการทำงานรวมถึงการทำหน้าที่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจึงทำให้นายสนั่นและครอบครัวได้ทำบัญชีครัวเรือนขึ้นเพื่อให้รู้ถึงรายรับและรายจ่าย โดยในแต่ละปีนายสนั่นและครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยปีละ 220,000 – 250,000 บาท และมีรายจ่ายเฉลี่ยปีละ 180,000 – 200,000 บาท เนื่องจากในแต่ละเดือนนายสนั่นมีค่าใช้จ่ายในการส่งลูกทั้ง 2 คน ที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันการศึกษาของรัฐเดือนละ 5,000 บาทต่อคน และค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของนายสนั่นและภรรยาเดือนละ 5,000 บาท พร้อมทั้งในแต่ละปีต้องชำระหนี้ที่ได้กู้ยืมมาลงทุนในการประกอบอาชีพจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ปีละ 10,000 บาท แม้ นายสนั่นแม้จะมีรายจ่ายเป็นจำนวนมากแต่ในแต่ละปีนายสนั่นก็สามารถบริหารจัดการเงินในครอบครัวให้มีเหลือเก็บเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินและเร่งด่วน โดยจะนำเงินฝากธนาคารประมาณ 20,000 – 30,000 บาทต่อปี และยังเป็นสมาชิกออมเงินกับกลุ่มแข่งและกลุ่มส้มไก่อีกด้วย

...ใจจะหยั่งก็ต้องประมาณไว้ ใจยังบ่หือเกินตัว เขามีได้ไต่เขาใจได้อัน เขาจะไต่บ่มีหนี้ ใช้ในสิ่งดีเขามีอยู่ เช่น เวลาดีเขาจะใจจ่ายหยั่งเขาจะต้องมีหลักมีเกณฑ์ จะซื้อหยั่งก็คิดไว้ก่อน เอาบัญชีครัวเรือนมาดูด้วยอะหยั่งมันหนักไป เขาก่ลดลงมา อันไหนตีบจำเป็นเขาก่จะบ่ใจจ่าย ดีไหนลดได้เขาก่ลด เขามีจุดประสงค์ที่จะยะจะนั้น ก่ตามเหตุผล

ของเขา ถ้าหากคิดสิ่งนั้นอยู่ อาศัยที่เหตุผลว่ามันจะเป็นจะใดจะใด เจ้น ถ้าเขาจะซื้อของใหญ่ๆ สักอันนี้ ก็ถ้าเป็นของดีฟุ่มเฟือยเขาก็จะบื้อจะเป็นเครื่องเล่น หรืออะหยังที่มันสิ้นเปลือง ที่มันไม่ได้ประโยชน์ขึ้นมา เขาก็บื้อ ถ้าซื้อที่ซื้อของที่มีประโยชน์

(ใช้อะไรก็ต้องประมาณไว้ ใช้อะไรไม่ให้เกินตัว เรามีเท่าใดเราใช้เท่านั้น เราจะได้ไม่มีหนี้ ใช้ในสิ่งที่เรามีอยู่ เช่น เวลาที่เราจะใช้จ่ายอะไรเราจะต้องมีหลักมีเกณฑ์ จะซื้ออะไรก็คิดไว้ก่อน เอาบัญชีครัวเรือนมาดูด้วย อะไรมันหนักไปเราก็ลดลงมา อันไหนที่ไม่จำเป็นเราก็จะไม่ใช้จ่าย ที่ไหนลดได้เราก็ลด เรามีจุดประสงค์ที่จะทำอย่างนั้นก็ตามเหตุผลของเรา ถ้าเราคิดสิ่งนั้นอยู่อาศัยที่เหตุผลว่ามันจะเป็นจะใดจะใด เช่น ถ้าเราซื้อของใหญ่ๆ สักอันนี้ถ้าเป็นของดีฟุ่มเฟือยเราก็จะไม่ซื้อจะเป็นเครื่องเล่น หรืออะไรที่มันสิ้นเปลือง ที่มันไม่ได้ประโยชน์ขึ้นมา เราก็ไม่ซื้อ ถ้าซื้อที่ซื้อของที่มีประโยชน์)

(สนั่น สืบสาย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

นอกจากนี้นายสนั่นยังได้นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมหรือจากการศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตและชุมชนให้มีความพอเพียงโดยมีการวางแผนเพื่อลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในการบริโภคและอุปโภคซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะซื้อหมูและเครื่องปรุงรสต่างๆ เนื่องจากในครัวเรือนได้เลี้ยงปลาและกบซึ่งเลี้ยงง่ายไม่ยุ่งยากและได้รับการสนับสนุนจากกรมประมง พร้อมทั้งปลูกผักสวนครัวไว้สำหรับบริโภคและแบ่งปันให้แก่เพื่อนบ้าน

...กานต์เขาไปอบรม ไปดูงานที่อื่นมานี่ก็เอามาใช้ ไปศึกษาดูงานข้างนอกได้รู้ได้เห็น ได้เอามาใช้ อย่างบ้านเขาบมีกเอามาใช้ ไปผ่อที่อื่นมาเปรียบเทียบกันเป็นจะใด เขาจะได้นำมาใช้ในหมู่บ้านและครอบครัวของเขา แบบในครอบครัวเขาไปผ่อบ้านเป็น ปลูกผัก ปลูกหยัง อันไหนดีกินดีใช้ ยะหื้อประหยัดเขาก็เอามา เขาจะได้ไม่ต้องซื้อ

(การที่เราไปอบรม ไปดูงานที่อื่นมานี่ก็เอามาใช้ ไปศึกษาดูงานข้างนอกได้รู้ได้เห็น ได้เอามาใช้ เช่น บ้านเราไม่มีก็เอามาใช้ ไปเห็นที่อื่นมาเปรียบเทียบกันเป็นอย่างไร เราจะได้นำมาใช้ในหมู่บ้านและครอบครัวของเรา แบบในครอบครัวเราไปดูบ้านคนอื่นปลูกผัก ปลูกอะไรที่ดีกินดีใช้ทำให้ประหยัดเราก็เอามา เราจะได้ไม่ต้องซื้อ)

(สนั่น สืบสาย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

จากการที่นายสนั่นได้รับเลือกให้เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านของชุมชนบ้านดอกบัวจึงได้มีโอกาสดำเนินการอบรมและศึกษาดูงานยังสถานที่ต่างๆ มากมาย โดยได้นำความรู้เหล่านั้นกลับมาถ่ายทอดให้กับสมาชิกในชุมชนและพัฒนาชุมชนบ้านดอกบัวให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีความสามัคคีพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งหากเกิดปัญหาใดขึ้นชุมชนสามารถรวมแก้ไขปัญหาและหาแนวทางการป้องกันไม่ให้เกิดสิ่งที่ไม่ดีเกิดขึ้นนั้นกลับมาเกิดขึ้นได้อีก

...เขาบ่หื้อมันบ่พร่องเต้าใด อันไหนตีบพร่องเฮาก็เก็บไว้ เอามาศึกษาว่าตัวนั้นว่าบ่หื้อบ่พร่องจะยะจะใด ป้องกันหื้อว่าบ่หื้อออกนอกประเด้น แล้วกั๊บไปเบียดเบียนไซเฮาอยู่ได้โดยตัวของเฮา ทำของเฮาหื้อดีทีสุด อย่างในชุมชนเฮาเวลาเฮายะหยังเฮาจะจ่วยกัน พึ่งพาอาศัยกัน

(เราไม่ให้มันบ่พร่องเต้าใด อันไหนตีบพร่องเราก็เก็บไว้ เอามาศึกษาว่าตัวนั้นว่าไม่ให้บ่พร่องจะทำอย่างไร ป้องกันให้ว่าไม่ให้ออกนอกประเด้น แล้วก็ไม่ไปเบียดเบียนใคร เราอยู่ได้โดยตัวของเรา ทำของเราให้ดีทีสุด อย่างในชุมชนเราเวลาเราทำอะไรเราจะช่วยกัน พึ่งพาอาศัยกัน)

(สนั่น สืบสาย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

จากเรื่องราวของนายสนั่น สืบสาย จะเห็นว่านายสนั่นและครอบครัวได้มีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้โดยเริ่มจากการยึดหลักความพอประมาณและความมีเหตุผลในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยสามารถสร้างรายได้จากสิ่งที่มีอยู่ในครัวเรือนหรือชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีความพยายามที่จะลดต้นทุนในการประกอบอาชีพโดยเลือกที่จะผลิตในสิ่งที่ต้องบริโภคเป็นประจำทุกวัน พร้อมทั้งยังสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนโดยคำนึงถึงการไม่ใช้เงินเกินตัวหรือมีรายได้เท่าไรจะใช้จ่ายเท่านั้นและไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยหรือซื้อของที่จำเป็นอันไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เพื่อไม่เป็นการสร้างภาระหนี้สินในอนาคตแต่หากมีความต้องการหรือความจำเป็นในการใช้จ่ายนั้นจะต้องคิดก่อนซื้อพร้อมทั้งนำสาเหตุของการซื้อและผลที่ได้จากการซื้อสิ่งนั้นมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาการใช้จ่ายเงินดังกล่าวทั้งในของส่วนตัวและของครอบครัว พร้อมทั้งได้นำบัญชีครัวเรือนที่ทำอยู่เป็นประจำมาประกอบการตัดสินใจเพื่อให้ทราบถึงที่มาที่ไปของรายรับรายจ่ายในครัวเรือน โดยสามารถนำมาบริหารจัดการเงินในแต่ละเดือนและแต่ละปีเพื่อให้มีเงินเหลือเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็นและเร่งด่วนนอกจากนี้นายสนั่นยังได้รับเลือกให้เป็นผู้นำชุมชนผ่านการเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จึงทำให้ได้มีโอกาสได้เข้ารับการพัฒนาคิดความรู้

ในด้านต่างๆ ทั้งจากการศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ และการฝึกอบรมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน นายสนั่นจึงได้นำความรู้เหล่านั้นมาพัฒนาชุมชนโดยนำสิ่งพบเห็นมาถ่ายทอดให้แก่สมาชิกในชุมชนและนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนบ้านดอกบัวเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนให้ดีขึ้นตามลำดับ โดยสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสิ่งเหล่านั้นได้นำมาซึ่งความรักและความสามัคคีในชุมชนสามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน หากเกิดปัญหาใดขึ้นในชุมชนสมาชิกในชุมชนจะร่วมแก้ไข ปัญหาและหาแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีกในชุมชน

4. นายวิรุต ใจเย็น

นายวิรุต ใจเย็นอายุ 34 ปี เป็นคนบ้านดอกบัวแต่กำเนิด สถานภาพสมรส มีสมาชิกในครัวเรือน 5 คน เมื่อจบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ไปทำงานรับจ้างที่กรุงเทพฯ โดยเริ่มแรกอยู่บริษัทซิงเกอร์ได้ประมาณปีกว่าๆ จากนั้นได้ย้ายไปทำงานที่ห้างทรัพย์สินค้าเดอะมอลล์ทำได้ประมาณ 2 ปี ต้องไปรับราชการทหารอยู่ที่จังหวัดเพชรบูรณ์อีก 2 ปี จากนั้นจึงได้กลับมาทำงานบ้านเกิดเนื่องจากรายได้เรียกได้ว่าเดือนชนเดือนไม่มีเหลือเก็บแม้จะใช้อย่างประหยัดก็ตามแต่ไม่มีเงินเก็บจึงตัดสินใจกลับมาทำงานที่บ้านเกิดจนถึงปัจจุบัน ทุกวันนี้นายวิรุตประกอบอาชีพหลักด้านการเกษตรคือทำนาและรับจ้างทำบันไดและรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพเสริม พร้อมทั้งยังทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านดอกบัวอีกด้วย

การทำนาแม้จะเป็นอาชีพหลักของนายวิรุตแต่ไม่ใช่รายได้หลักที่นำมาเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เนื่องจากพื้นที่ในการทำนามีเพียง 2 ไร่ จึงทำให้ข้าวที่ได้จากการเพาะปลูกนำมาใช้บริโภคในครัวเรือนเป็นหลักหากเหลือจึงนำไปขาย นอกจากนี้นายวิรุตยังได้ปลูกผักสวนครัวและเลี้ยงปลาเพื่อใช้ในการบริโภคและแบ่งปันเพื่อนบ้านซึ่งอาศัยอยู่กันแบบพี่แบบน้อง หากขาดเหลือวัตถุดิบในการประกอบอาหารสามารถแลกเปลี่ยนหรือหยิบยืมกันก่อนได้ ซึ่งน้อยครั้งที่นายวิรุตและครอบครัวจะต้องซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหาร จึงทำให้นายวิรุตและครอบครัวสามารถลดรายจ่ายจากการบริโภคในครัวเรือนได้ โดยนายวิรุตมีวิธีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายไม่ฟุ่มเฟือยหรือฟุ่มเฟือยให้เกินความจำเป็นในการดำรงชีพและใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดโดยไม่ทำให้ตนเองเดือดร้อน

...ปออยู่ บ่เกินลำตี่เฮามีอยู่ สมมุติเรื่องกิน เฮากินในสิ่งดีเฮามีดีเฮาหาได้ กำนไจ้จ่าย เฮากำไจ้จ่ายเต้าดีเฮาหาได้ แต่เฮาบ่จำเป็นจะต้องจ่ายเกินกว่านั้น เฮาต้อง

เหลือเก็บไว้บ้าง กำนันเป็นอยู่ก็คือ เขาบต้องอยู่แบบหุหรหาคืออยู่แบบธรรมดาบหื้อเดือดร้อนกับตัวเก่าเป็นปอ กำนันดีเฮาจะยะหยังบหื้อเกินความสามารถ บหื้อเกินตัว

(พออยู่ ไม่ใช่จ่ายเกินที่เรามียู่ เช่นการเรื่องกิน เราก็กินในสิ่งที่เรามีหรือเราหาได้ การใช้จ่าย เราก็กินจ่ายเท่าที่เราหามาได้แต่เราไม่จำเป็นต้องจ่ายเกินกว่านั้น เราต้องเหลือเก็บไว้บ้าง การเป็นอยู่ก็คือ เราไม่ต้องอยู่แบบหุหรหาคืออยู่แบบธรรมดาไม่ให้เดือดร้อนกับตัวเองเป็นพอ การที่เราจะทำอะไรก็จามไม่ให้เกินความสามารถ ไม่ให้เกินตัว)

(วิรุต ใจเย็น, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2554)

ดังนั้น รายได้ของนายวิรุตในแต่ละเดือนจึงมาจากการทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และรับจ้างทำบ้านโดและรับจ้างทั่วไปเฉลี่ยเดือนละ 8,000 บาท และสมาชิกในครอบครัวยังประกอบอาชีพในการจักสานแข่งและสุ่มไก่ซึ่งเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้เพิ่มเติมเฉลี่ยเดือนละ 6,000 บาท จึงทำให้ในแต่ละเดือนนายวิรุตได้บริหารจัดการรายได้กับรายจ่ายออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน 5,000 บาท 2) ชำระหนี้เงินกู้ กขคจ. 500 – 1,000 บาท ซึ่งได้กู้ยืมมาลงทุนการประกอบอาชีพ และ 3) เงินออม 2,500 – 3,000 บาท โดยจะนำเงินส่วนนี้ฝากธนาคารไว้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นเร่งด่วนและเก็บไว้ให้เป็นค่าใช้จ่ายในอนาคตของลูก ซึ่งนายวิรุตมีลูก 1 คน กำลังศึกษาในระดับประถมศึกษา พร้อมกันนี้นายวิรุตยังได้ออมเงินกับกลุ่มจักสานแข่งและกลุ่มจักสานสุ่มไก่เป็นประจำทุกเดือนอีกด้วย

นอกจากการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมแล้ว นายวิรุตยังยังได้รับการคัดเลือกให้ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านดูแลความสงบและความเรียบร้อยของชุมชนบ้านดอกบัว ซึ่งหลายครั้งได้มีโอกาสไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยนายวิรุตได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงในแง่ของควมมีเหตุผลมาใช้ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งแต่ละครั้งต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยสามารถแยกระหว่างเหตุและผลออกจากกัน

...ก่แล้วแต่สถานการณ์ เหตุผลมันก่อยู่ในสถานการณ์ของแต่ละเรื่อง สมมุติว่าเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกันเฮาก่ต้องแยกแยะว่ามันเกิดจากอะหยัง ปัญหามันเป็นอะใดแล้วก่แยกเป็นเรื่องๆ ไป

(ก็แล้วแต่สถานการณ์ เหตุผลมันก็อยู่ในสถานการณ์ของแต่ละเรื่อง สมมุติว่าเรื่องทะเลาะเล็กๆ น้อยๆ ก็ต้องแยกแยะว่ามันเกิดจากอะไร ปัญหาเหล่านั้นเป็นเช่นใด แล้วก็แยกเป็นเรื่องๆ ไป)

(วิรุต ใจเย็น, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2554)

และโดยความเป็นผู้นำชุมชนนอกจากจะต้องดูแลและบริหารจัดการชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนแล้ว นายวิรุตยังได้ให้ความสำคัญกับความรู้มากกว่าในอดีตที่ผ่านมาจึงได้มีความสนใจและพยายามที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทั้งจากในสถาบันการศึกษาและนอกสถาบันการศึกษา เนื่องจากชุมชนบ้านดอกบัวได้มีผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานต่างๆ มากมายทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ องค์กรเอกชน ตัวแทนชุมชนต่างๆ และประชาชนทั่วไป จึงทำให้นายวิรุตต้องทำหน้าที่เป็นวิทยากรและมักคุเทศในพาคณะผู้ศึกษาดูงานไปยังฐานการเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน พร้อมทั้งมีการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

...ความรู้อย่างบะเตี้ยวก็จับแค่นี้ แต่ก็พยายามเพิ่มความรู้ให้มันมากขึ้น อย่างว่าจะเขียนต่อความรู้อะไรได้เพิ่มขึ้นหม่นน้อย

(ความรู้เดี๋ยวนี้ก็จับแค่นี้ แต่ก็พยายามเพิ่มความรู้ให้มันมากขึ้น เช่น จะเรียนต่อความรู้จะได้เพิ่มขึ้นอีก)

(วิรุต ใจเย็น, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2554)

จากเรื่องเล่าของนายวิรุต ใจเย็น จะเห็นว่านายวิรุตและครอบครัวได้มีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตความเป็นอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงและเรียบง่าย ไม่หรูหรา ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือเกินตัวจนเกินความจำเป็นในการดำรงชีวิต โดยการยึดหลักการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัดและตามกำลังความสามารถในการสร้างรายได้ที่เกิดขึ้นจากหลากหลายอาชีพของครอบครัวซึ่งต้องไม่ทำให้ตนเองและครอบครัวเดือดร้อนทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยนายวิรุตได้แบ่งเงินส่วนหนึ่งจากรายได้ให้เป็นเงินออมเพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงและส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่ลูกในอนาคต ส่วนรายจ่ายในครัวเรือนนี้นายวิรุตได้เน้นในการบริโภคในสิ่งที่ครัวเรือนสามารถผลิตขึ้นได้เองเป็นหลัก เช่น การปลูกผักสวนครัวและเลี้ยงปลาเพื่อบริโภคในครัวเรือนหากเหลือยังสามารถแบ่งปันเพื่อนบ้านและสามารถนำมาจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ได้อีกทางหนึ่งด้วยนอกจากนี้นายวิรุตซึ่งเป็นผู้นำชุมชนคนหนึ่งของชุมชนยังได้ยึดหลักของความมีเหตุผล

มาบริหารจัดการในชุมชนโดยเฉพาะในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งการพิจารณาแต่ละครั้งนั้นต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยแยกระหว่างเหตุและผลออกจากกัน เพื่อให้สามารถมองเห็นที่มาและที่ไปของปัญหาเหล่านั้น ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นธรรมชาติมากที่สุด

5. นายเกษม สองคำชุม

นายเกษมสองคำชุมอายุ 43 ปี เป็นคนบ้านดอกบัวแต่กำเนิด สถานภาพโสด มีสมาชิกในครัวเรือน 3 คน เมื่อจบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ได้เข้าไปทำงานรับจ้างที่กรุงเทพเนื่องจากมีเพื่อนทำงานอยู่ที่กรุงเทพ กอปรกับช่วงนั้นเป็นฤดูแล้งทำนาไม่ได้ ผลผลิตเท่าที่ควรจึงตัดสินใจไปทำงานที่กรุงเทพเป็นเวลา 4 – 5 ปี รายได้เพียงแค่พออยู่พอกินแต่ไม่มีเงินเก็บเนื่องจากค่าครองชีพที่นั่นสูงและพ่อแม่เริ่มแก่เฒ่าไม่มีใครทำนา จึงตัดสินใจกลับมาที่บ้านเกิดโดยทำนาเป็นอาชีพหลัก จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2549 ได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกในชุมชนเลือกให้เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตุนจนถึงปัจจุบัน นอกจากการเป็นผู้นำชุมชนแล้วนายเกษมและสมาชิกในครัวเรือนยังคงประกอบอาชีพหลักคือการทำนาและมีการจักสานเป็นอาชีพเสริมนอกฤดูกาลทำนาอีกด้วย

การทำนานั้นในแต่ละปีนายเกษมได้มีการวางแผนเพื่อใช้ประโยชน์จากฝนนา 9 ไร่ โดยการสลับระหว่างการปลูกข้าวและปลูกหอม ซึ่งหากปีไหนต้องการได้ผลผลิตจากหอมเร็วกว่าปกติต้องเริ่มจากการปลูกข้าวหอมมะลิและข้าวเหนียวพร้อมๆ กัน แต่ข้าวเจ้าจะให้ผลผลิตเร็วกว่าข้าวเหนียว ซึ่งระหว่างการปลูกข้าวก็จะมีกรนำหอมมาเพาะเชื้อที่จอมปลวกเพื่อรอเวลาในการนำมาปลูก เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวหอมมะลิเสร็จก็นำหอมมาปลูกได้ทันที และเมื่อปลูกหอมเสร็จก็สามารถเกี่ยวข้าวเหนียวได้ทันทีเช่นกัน

...เอาหอมออกแล้วเอาข้าวเข้าใส่ วันหน้าเอาข้าวออกก็จะเอาหอมเข้าใส่ แต่หอมปลูกไว้เสริมบันกเฮาปลูกไว้กิน ในช่วงหน้าแล้ง จังหวะนี้ก็ผลิตเอาเชื้อไว้ก่อน ปลูกตามจอมปลวกไว้ก่อนเพราะนาเป็นข้าว ถ้าเฮาจะปลูกหอมเจ้า เฮาก็ต้องวางแผนว่าข้าวดีเฮาปลูกจะต้องเป็นข้าวดี ออกก่อนเพื่อน จะปลูกข้าวเจ้า ถ้าข้าวเจ้าออกแล้วเฮาก็จะเอาหอมเข้าลงเลย อย่างปลูกหอมแล้วเฮาจะได้กลับไปเกี่ยวข้าวหนึ่งเหล่า

(เอาหอมออกแล้วเอาข้าวใส่ได้ วันข้างหน้าเอาข้าวออกก็จะเอาหอมเข้าใส่ แต่หอมปลูกไว้เสริมไม่มากเราปลูกไว้กิน ในช่วงฤดูแล้ง ช่วงนี้ก็ผลิตทำเชื้อไว้ก่อน ปลูกตามจอมปลวกไว้ก่อนเพราะนาเป็นข้าว ถ้าเราจะปลูกหอมไว้ เราก็ต้องวางแผนว่าข้าวที่เราปลูก

จะต้องเป็นข้าวที่ออกกันเพื่อน จะปลูกข้าวเจ้า ถ้าข้าวเจ้าออกแล้วเราก็จะเอาหอมเข้า
ลงเลย อย่างปลูกหอมแล้วเราก็จะได้กลับไปเกี่ยวข้าวเหนียวต่อ)

(เกษม สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

โดยนายเกษมได้แบ่งผืนนาออกเป็น 2 แปลง ซึ่งแปลงแรกมีพื้นที่ 5 ไร่ เป็นพื้นที่ลุ่ม
มีน้ำขังมีความเหมาะสมในการปลูกข้าวหอมมะลิเนื่องจากผืนดินจะมีความอ่อนตัวสูงกอปรกับ
ลำต้นของข้าวหอมมะลิมีความแข็งแรงกว่าข้าวเหนียวจึงทำให้นายเกษมเลือกที่จะปลูกข้าวหอม
มะลิในพื้นที่ดังกล่าว และผืนนาอีก 4 ไร่ เป็นพื้นที่ดอนซึ่งเหมาะสำหรับปลูกข้าวเหนียวเนื่องจาก
เป็นข้าวที่มีลำต้นสูงและไม่ต้องการปริมาณน้ำมาก ซึ่งนับว่าเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการสังเกต
และทดลองปลูกในพื้นที่แบบต่างๆ และท้ายสุดก็ได้วิธีที่เหมาะสมในการเพาะปลูกข้าวดังกล่าว
ซึ่งกลายเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ยึดปฏิบัติมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน พร้อมกันนี้นายเกษมยังให้
สัมภาษณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบอาชีพ

...จะลดรายจ่าย จากดีไฮ์ไ้สารเคมีก็จะลด ละ เลิก มาเป็นปุ๋ยหมักปุ๋ยชีวภาพ
เข้ามาแทน เพราะเขาู้มาแล้วว่าถ้าใช้ตัวนั้นๆไปมีสารพิษตกค้าง เจ้น อย่างมะเดี๋ย
นี้เขาจะลดจากสามถุง ก่เหลือสองถุง เหลือถุงเดียว แต่ตอนนี้ยังบ่ถึงเลิกเตี๋ย ยังไ้
ประกอบกันแต่ก่เบาบางไปละ

(จะลดรายจ่ายจากที่เราใช้สารเคมีก็จะลด ละ เลิก มาเป็นปุ๋ยหมักปุ๋ยชีวภาพเข้า
มาทดแทน เพราะเรารู้มาแล้วว่าถ้าใช้ตัวนั้นๆมากเกินไปจะมีสารพิษตกค้าง เช่น ปัจจุบัน
เราจะลดจากสามถุง ก็เหลือสองถุง เหลือหนึ่งถุง แต่ตอนนี้ยังไม่ถึงกับเลิกใช้ ยังไ้
ประกอบกันแต่ก่เบาบางลงแล้ว)

(เกษม สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

การลด ละ เลิกการใช้ปุ๋ยเคมีในการทำนาจากเดิมเคยใช้ 3 ถุง ก็เหลือ 2 ถุง และ
1 ถุง ตามลำดับ แต่ปัจจุบันยังไม่สามารถเลิกการใช้ปุ๋ยเคมีได้ทั้งหมดโดยนำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพหรือ
ปุ๋ยชีวภาพมาใช้เสริมในการปลูกข้าวสามารถทำได้ที่บ้านซึ่งสามารถลดต้นทุนในการทำนาได้
เป็นอย่างดี พร้อมกันนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดินให้ พด.1 ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่สำคัญ
ในการทำปุ๋ยชีวภาพ นอกจากการทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักแล้วนายเกษมและสมาชิกในครอบครัว

สามารถสร้างรายได้นอกฤดูการทำนาโดยประกอบอาชีพเสริมคือการจักสาน ซึ่งนายเกษมได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการจักสานไว้ว่า

...จักสานก็สร้างรายได้หือในครอบครัว ก็เอาทรัพยากรที่มีในชุมชนมาประยุกต์มาแปรรูป ยะหือมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ใจทรัพยากรอย่างมีคุณค่า ปลูทดแทนหยั่งด้วย หือมันอยู่ยั้งยืนกับป่าไผ่ เพราะมันเป็นการสืบทอดกันมาบ่หือมันหายไป เพราะคนรุ่นก่อนเป็นสร้างหือแล้ว เขาก็ต้องประดับประคองหือมันอยู่ได้ต่อไปจั่วลูกจั่วหลาน

(จักสานก็สร้างรายได้ให้ในครอบครัว ก็นำทรัพยากรที่มีในชุมชนมาประยุกต์มาแปรรูปทำให้สร้างรายได้เพิ่มมากขึ้น ใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า ปลูทดแทนด้วย ให้มันอยู่ยั้งยืนป่าไผ่ เพราะมันเป็นการสืบทอดกันมาไม่ให้มันหายไป เพราะคนรุ่นก่อนได้สร้างให้แล้วเราก็ต้องประดับประคองให้มันอยู่ได้ต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน)

(เกษม สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

ซึ่งเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาประยุกต์ใช้โดยการแปรรูปให้มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นและมีการปลูกไม้ไผ่ทดแทนเพื่อให้มีอยู่อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน อันเป็นภูมิปัญญาตั้งแต่อดีตที่มีการสืบทอดและปฏิบัติจนถึงปัจจุบัน โดยสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนเฉลี่ยเดือนละ 4,000 บาท ซึ่งเป็นการสร้างรายได้โดยไม่ต้องลงเงินทุนนอกจากแรงงานซึ่งก็เป็นแรงงานของสมาชิกในครัวเรือนเท่านั้น เนื่องจากไม้ไผ่เป็นวัตถุดิบที่ปลูกในพื้นที่ของครอบครัวจำนวน 2 ไร่ ซึ่งเพียงพอต่อการจักสานตลอดทั้งปี

จากการประกอบอาชีพหลักคือการทำนาและอาชีพเสริมคือการจักสานแล้วยังได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้รายได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ รายได้รายเดือนซึ่งได้จากการจักสานและจากตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเฉลี่ยเดือนละ 10,000 บาท และรายได้รายปีซึ่งได้จากการขายข้าวเฉลี่ยปีละ 50,000 บาท ด้านรายจ่ายนั้น นายเกษมได้นำเงินจากรายได้ทั้งหมดมาใช้จ่ายในการบริโภคอุปโภคเฉลี่ยเดือนละ 6,000 บาท และนำไปชำระหนี้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองปีละ 20,000 บาท และกองทุน กขคจ. ปีละ 5,000 บาท โดยนายเกษมได้นำเงินจำนวนดังกล่าวมาลงทุนในการทำนา ดังนั้นในแต่ละปี นายเกษมจึงไม่เหลือเงินเพื่อเก็บออม ซึ่งหากมีความจำเป็นต้องใช้เงินในยามฉุกเฉินจะใช้วิธียืมเงินจากเพื่อนบ้านซึ่งจะชำระคืนเมื่อขายข้าวได้แล้ว ซึ่งแม้ในปัจจุบันนายเกษมไม่มีเงินออมเนื่องจากเป็นเพียงคนเดียวที่สามารถประกอบอาชีพได้ และต้องแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งให้หลานซึ่งกำลังศึกษา

ในระดับปริญญาตรีที่กรุงเทพฯ ครั้งละประมาณ 3,000 - 5,000 บาท จึงทำให้ครอบครัวของนายเกษมต้องลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นโดยการปลูกผักสวนครัว เช่น พริก มะเขือ ผักกาด มะละกอ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเลี้ยงไก่ กบและปลาตกเพื่อใช้ในการบริโภคในครัวเรือน และยังสามารถแบ่งปันให้แก่เพื่อนบ้านอีกด้วย

...เราสามารถสร้างเองได้ อย่างผักสวนครัวเขาก็จะปลูกไว้กินไว้ใช้ รายได้รายจ่ายหือมันสมดุลกันอยู่ด้วยกันได้ ลดรายจ่าย แบ่งปันกับเพื่อนบ้าน พริกบ้านเหนือมะเขือบ้านใต้ ดีเป็นว่ากัน มีพริกเอาไปแลกมะเขือ อย่างเฮววันนี้ลาบจิ้นเฮาก่อไปบ้านเพื่อนบ้าน วันหน้าเป็นลาบ เป็นกะจะเอามาปัน ได้กินของดี ๆ

(เราสามารถสร้างเอาได้ เช่นผักสวนครัวเราก็จะปลูกไว้กินไว้ใช้ รายได้รายจ่ายให้มันสมดุลกันอยู่ด้วยกันได้ ลดรายจ่าย แบ่งปันกับเพื่อนบ้าน พริกบ้านเหนือมะเขือบ้านใต้ที่เขาว่ากัน มีพริกเอาไปแลกมะเขือ เช่นวันนี้ลาบเนื้อเราก็จะเอาไปแบ่งเพื่อนบ้าน วันหน้าเขาลาบเขาก็จะเอามาแบ่ง ได้กินของดี ๆ)

(เกษม สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

พร้อมกันนี้นายเกษมและสมาชิกในชุมชนยังได้มีการรวมกลุ่มกันผลิตน้ำยาล้างจานเพื่อไว้ใช้ในครัวเรือนเป็นประจำ

...มีเหตุผลที่กันใจจ่าย เขาจะมาก็คิดว่า จำเป็นหรือบ่จำเป็น บางอันบางอย่างเขาก็สามารถจะได้ะบ่ได้ เขาบ่ต้องไปซื้อ ใช้เงินอย่างมีเหตุมีผล อันใดจำเป็นอันใดบ่จำเป็น อย่างล้างถ้วยล้างจานก็กะได้ บ่ต้องซื้อ เขาจะเองได้ย่น้ำยาล้างจาน จะนัดกันมาเป็นกลุ่มสัปดาห์ มาช่วยกันกะ ยะกะแบ่งกัน เตียไหนก็ได้เป็นสองกระปุก ก่ลงทุนคนชาวบาท เอามารวมกันแล้วไปกะ ถ้าหมดแล้วกะกะเหม

(มีเหตุผลก็การใช้จ่าย เราจะมาคิดว่า จำเป็นหรือไม่จำเป็น บางอันบางอย่างเราก็สามารถทำได้ทำไม่ได้เราไม่ต้องไปซื้อ ใช้เงินอย่างมีเหตุมีผล อันใดจำเป็นอันใดบ่จำเป็น เช่น ล้างถ้วยล้างจานก็สามารถไม่ต้องซื้อ เราทำเองได้ทำน้ำยาล้างจาน จะนัดกันมาเป็นกลุ่มหนึ่งวัน มาช่วยกันทำและแบ่งกัน ครั้งไหนก็ได้เป็นสองกระปุก ก็ลงทุนคนยี่สิบบาท เอามารวมกันแล้วไปทำ ถ้าหมดแล้วก็ทำเพิ่ม)

(เกษม สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

ถึงแม้นายเกษมไม่มีเงินออมที่จะนำไปฝากธนาคารได้ แต่นายเกษมได้เป็นสมาชิกในการออมเงินกับกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ได้แก่ สมาชิกในกลุ่มโคขุนและโคพันธุ์พื้นเมือง ออมเงินปีละ 1,000 บาท เป็นสมาชิกมาแล้ว 4 ปี สมาชิกกลุ่มจักสานแข่ง ออมเงินเดือนละ 20 บาท เป็นสมาชิกมาแล้ว 8 ปี และสมาชิกในกลุ่มจักสานสุมไก่ ออมเงินเดือนละ 20 บาท เป็นสมาชิกมาแล้ว 2 ปี นอกจากนี้นายเกษมยังได้ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีต่อการดำรงชีพในปัจจุบันนี้ โดยนายเกษมและครอบครัวมีรถจักรยานยนต์ 1 คัน ซึ่งเป็นพาหนะที่สำคัญในการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ โทรศัพท์มือถือ 1 เครื่อง เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารในเรื่องสำคัญๆ และเครื่องใช้ไฟฟ้า ได้แก่ โทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นนายเกษมได้เป็นส่วนหนึ่งของผู้ริเริ่มให้ชุมชนบ้านดอกบัวได้มีการจัดแข่งขันกีฬาเพื่อเชื่อมความรักและความสามัคคีในชุมชนซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีไม่ให้สิ่งที่ไม่ดีเข้ามาได้ครอบครองและชุมชนได้ ดังที่นายเกษมได้ให้สัมภาษณ์ว่า

...บ้านเฮาจะมีการแข่งขันกีฬากันเป็นภูมิคุ้มกันชนิดหนึ่ง มีกิจกรรมนักร อย่างน้อยก็โยเย หื้อร่างกายแข็งแรง ชุมชนเข้มแข็ง อะยังจะเข้ามามันกียาก จะมีคนมาเป่าหูกับได้ละ เฮาจะสร้างคน ชุมชนหื้อมีความเข้มแข็งหนักแน่น แล้วเดวนี้บ้านเฮามีคนมาดูงานมันต้องปรับเปลี่ยนประยุกต์ปรับใจหื้อตันเป็น หื้อเปลี่ยนแปลงแต่เฮาก็ดองเตรียมพร้อมเพื่อความเปลี่ยนแปลง

(บ้านเราจะมีการแข่งขันกีฬาซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันชนิดหนึ่ง อย่างน้อยก็ทำให้ร่างกายแข็งแรง ชุมชนเข้มแข็ง สิ่งต่างๆ จะเข้ามาก็ยาก จะมีคนมาเป่าหูก็ไม่ได้ เราสร้างคนและชุมชนให้มีความเข้มแข็งหนักแน่น ซึ่งปัจจุบันนี้บ้านเรามีคนมาดูงานมันต้องปรับเปลี่ยนประยุกต์ปรับใจให้ทันกับสถานการณ์ แต่เราก็ต้องเตรียมพร้อมเพื่อความเปลี่ยนแปลง)

(เกษม สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

จากการที่นายเกษมได้รับเลือกให้เป็นผู้นำชุมชนในตำแหน่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลพร้อมทั้งทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับชุมชนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านดอกบัวให้กับผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน ณ ชุมชนบ้านดอกบัว จึงทำให้นายเกษมให้ความสำคัญกับการศึกษาหาความรู้และภูมิปัญญาต่างๆ แล้วนำมาถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นต่อไป ทั้งในส่วนของความรู้ที่เป็นวิชาการและการปฏิบัติจากการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ซึ่งได้รับการ

สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมพัฒนาที่ดิน โดยร่วมกันบูรณาการความรู้ให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น

...ต้องศึกษาหาความรู้ คล้ายๆ ว่าถ้าจะเป็นผู้นำต้องออกไปศึกษาหาความรู้ ภูมิปัญญา อะหยังต่างๆ แล้วเอามาถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้ ความรู้ที่ว่าตางวิชาการหรือตางอะหยังเฮาต้องไปศึกษามา เอามาใจออกแนว ปอเพียง เศรษฐกิจพอเพียง ความรู้เกี่ยวกับก้นะนาอีเนอะ เฮาจะลดสารเคมีใช้น้ำหมักชีวภาพ ก้นะนาปุ๋ยหมัก อันนี้เฮาก็ได้ประสานกับหน่วยงานอื่น กรมพัฒนาที่ดินมาช่วยกัน บูรณากันตวยกัน

(ต้องศึกษาหาความรู้ คล้ายๆ ว่าถ้าจะเป็นผู้นำต้องออกไปศึกษาหาความรู้ ภูมิปัญญาอะไรต่างๆ แล้วเอามาถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้ความรู้ไม่ว่าด้านวิชาการหรือด้านใดก็ตามต้องไปศึกษามา เอามาใจออกแนวๆ พอเพียง เศรษฐกิจพอเพียง เช่น ความรู้เกี่ยวกับการทำนา เราลดสารเคมีใช้น้ำหมักชีวภาพ การทำปุ๋ยหมัก อันนี้เราก็คือได้ประสานกับหน่วยงานอื่น กรมพัฒนาที่ดินมาช่วยกันบูรณาการเข้าด้วย)

(เกษม สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

จากเรื่องเล่าของนายเกษม สองคำชุม จะเห็นว่านายเกษมได้มีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตยึดหลักสายกลางแบบพออยู่พอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่เบียดเบียนทั้งตนเอง ครอบครัว และผู้อื่น โดยพยายามให้รายรับและรายจ่ายมีความสมดุลซึ่งกันและกันซึ่งการใช้จ่ายต้องคำนึงถึงความจำเป็นในการนำมาใช้ประโยชน์สูงสุดและสามารถลดรายจ่ายในการครัวเรือนโดยการปลูกผักสวนครัวและเลี้ยงไก่ กบและปลาเพื่อบริโภคในครัวเรือน พร้อมทั้งแบ่งปันให้แก่เพื่อนบ้าน พร้อมกันนี้ยังสามารถลดต้นทุนในการประกอบอาชีพโดยการทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการเกษตรและนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาประยุกต์ใช้ให้เกิดมูลค่าเพิ่มและใช้อย่างมีคุณค่า โดยผ่านการวิเคราะห์ วางแผนรู้จักสังเกต ทดลอง และศึกษาความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้ได้วิธีการที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพและกลายเป็นภูมิปัญญาที่สามารถถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นหลังหรือผู้ที่สนใจสามารถนำไปต่อยอดต่อไปได้ นอกจากนี้นายเกษมยังเป็นผู้ริเริ่มให้ชุมชนบ้านดอกบัวได้จัดให้มีการแข่งขันกีฬาภายในชุมชนเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชนอันเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดสิ่งที่ไม่ดีไม่สามารถเข้ามาในครอบครัวและชุมชน เสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งพร้อมรับกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงในสังคม และยังเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนออกกำลังกายเพื่อให้ร่างกายแข็งแรงเป็นภูมิคุ้มกันโรคภัยที่จะเข้ามาเยี่ยมเยือนได้อีกทางหนึ่งด้วย

6. นายประยูร ใจบาล

นายประยูร ใจบาล อายุ 39 ปีเป็นคนบ้านดอกบัวแต่กำเนิด สถานภาพสมรส มีสมาชิกในครอบครัว 3 คน ได้แก่ นางรุ่งฤดี ใจบาล อายุ 37 ปี ภรรยา และนางสาวพิชิตา ใจบาล อายุ 17 ปี ลูกสาว กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปัจจุบันนายประยูรและภรรยาได้ทำนาเป็นอาชีพหลักและเพาะพันธุ์กล้าไม้เพื่อหารายได้เสริม นอกจากนี้นายประยูรยังเป็นหนึ่งในผู้ที่ได้รับเลือกให้ทำหน้าที่เป็นผู้นำชุมชนผ่านการเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตุน โดยเริ่มทำหน้าที่มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน แม้นายประยูรจะจบการศึกษาเพียงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่ด้วยความสนใจใฝ่รู้เกี่ยวกับการเป็นผู้นำชุมชนจึงทำให้นายประยูรเห็นความสำคัญของความรู้และสนใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทั้งจากการศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ โดยได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์เพื่อให้สามารถนำมาถ่ายทอดให้แก่สมาชิกในชุมชนได้สามารถนำไปพัฒนาชีวิตและชุมชน และปัจจุบันกำลังศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงด้านคอมพิวเตอร์โดยได้รับทุนจากโครงการพัฒนาผู้นำชุมชน ให้สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนต่อไป

...เขาก็ศึกษาหาความรู้ไปตลอด บ่เดี๋ยวนี้ก็เรียนเพิ่มขึ้น ตอนนี้นำกำลังศึกษา ปวส. ก้ไปดูงานตางนอกเป็นตวย ก้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ หาประสบการณ์มาจ้ในชีวิต (เราก็ศึกษาหาความรู้ไปตลอด ปัจจุบันนี้ก็เรียนเพิ่มขึ้น ตอนนี้นำกำลังศึกษา ประกาศนียบัตรชั้นสูง ก้ไปดูงานข้างนอกด้วย ก้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ หาประสบการณ์ มาใช้ในชีวิต)

(ประยูร ใจบาล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2554)

การประกอบอาชีพหลักคือการทำนาของนายประยูรนั้นได้เริ่มจากการใช้ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยชีวภาพในการปลูกข้าว ซึ่งแม้ในขณะนั้นผลผลิตที่ได้จะเป็นที่พึงพอใจแต่ต่อมาปุ๋ยเคมีก็มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในชุมชนบ้านดอกบัวตามกระแสนิยมของเกษตรกรทั่วไป ซึ่งผลที่ได้กลับเป็นที่พึงพอใจยิ่งกว่าการใช้ปุ๋ยคอกถึงแม้ต้นทุนในการประกอบอาชีพจะมากกว่าเดิมก็ตาม แต่มีจุดเปลี่ยนครั้งยิ่งใหญ่ในการทำนาของนายประยูรก็เกิดขึ้นหลังจากที่กรมพัฒนาชุมชน (พช.) และกรมพัฒนาที่ดินได้เข้ามาให้ความรู้และจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำและการใช้ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพหรือปุ๋ยชีวภาพในการเกษตรให้แก่ชุมชนบ้านดอกบัว กอปรกับในช่วงนั้นชุมชนบ้านดอกบัวกำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับการสารเคมีปนเปื้อนในกระแสดูดของสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัว จึงทำ

ให้นายประยูรและสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวได้ตระหนักถึงผลที่ได้รับจากการใช้สารเคมีเหล่านั้นในระยะยาว ซึ่งจากการใช้ปุ๋ยชีวภาพส่งผลให้ข้าวมีคุณภาพที่ดีขึ้นแม้ในช่วงแรกๆ จะเห็นผลที่ค่อนข้างช้าต้องใช้เวลาเป็นปีๆ กว่าจะได้ผลแต่เมื่อได้ผลแล้วปีต่อๆ ไปก็จะได้ผลดีขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งแตกต่างกับปุ๋ยเคมีที่ให้ผลเร็วแต่ผลผลิตไม่มีคุณภาพและทำให้ดินที่ใช้เพาะปลูกเสียอีกด้วย และปุ๋ยชีวภาพยังสามารถช่วยลดต้นทุนในการทำนาและช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากนายประยูรได้แบ่งสรรข้าวที่ปลูกได้เองบนผืนนา 3 ไร่ ออกเป็น 2 ส่วน ในอัตรา 50:50 ซึ่งส่วนแรกไว้บริโภคในครัวเรือนให้เพียงพอในแต่ละปี และส่วนที่สองหากเหลือจากส่วนแรกจึงนำไปจำหน่ายต่อไปซึ่งจะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงชุมชนบ้านดอกบัว ซึ่งสามารถสร้างรายได้เฉลี่ยปีละ 20,000 บาท

...เวลาจะนากลดต้นทุนยะลง กยะปุ๋ยหมักใจเอง ยะปุ๋ยชีวภาพใจเอง ลดก่านใจปุ๋ยเคมีลง รายได้ก็จะมากขึ้น

(เวลาทำยากลดต้นทุนลง ก็ทำปุ๋ยหมักใช้เอง ทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง ลดการใช้ปุ๋ยเคมีลง รายได้ก็จะเพิ่มขึ้น)

(ประยูร ใจบาล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2554)

แม้ในปัจจุบันการทำนาของนายประยูรยังไม่สามารถใช้ปุ๋ยชีวภาพแต่เพียงอย่างเดียวได้ แต่ก็ได้พยายามลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีต่างๆ ลงตามลำดับ เนื่องจากการใช้ปุ๋ยทั้ง 2 ประเภท ผสมผสานกันนั้นทำให้ผลผลิตที่ได้จากการทำนายังเป็นที่น่าพอใจและช่วยเรื่องระยะเวลาได้ในทำนาได้ในระดับหนึ่ง ผืนที่นา 3 ไร่ นอกจากจะเพาะปลูกข้าวในฤดูทำนาแล้ว นายประยูรยังได้มีการปลูกหอมและพริกเพื่อนำมาใช้ในการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก เช่นเดียวกับข้าว ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้ปีละ 2,000 บาท ซึ่งพันธุ์พืชส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรมการเกษตร นอกจากนี้กรมปศุสัตว์ยังได้เข้ามาสนับสนุนด้านการเลี้ยงและส่งเสริมด้านการเพาะพันธุ์ไก่ กบ และปลาอุกเพื่อใช้ในการบริโภคและสร้างรายได้อีกทางหนึ่งของครัวเรือน

...นอกจากปลูกข้าวกับปลูกหอม ปลูกพริก หลังจากเอาข้าวออกแล้วที่มันว่างปลูกหอมเสร็จแล้วกับปลูกพริกปลูกไว้กิน เหลือกินกับเอามาขาย เกษตรกับเอาพันธุ์ผักยังมาแจก แล้วกับปศุสัตว์ยังได้เอาไก่สามสายเลือดมาที่หอหลังคาเอือนอนนอนละชาวตัว เป้าหมายของ

ปศุสัตว์ให้มาเลี้ยงไว้ทำพันธุ์ เนื่องจากเป็นไก่ขนาดใหญ่ ตัวหนึ่งหนักประมาณสามถึงสี่โล
จะได้ขยายพันธุ์ต่อไป

(นอกจากปลูกข้าวแล้วก็ปลูกหอม ปลูกพริก หลังจากเอาข้าวออกแล้วที่มันว่าง
ปลูกหอมเสร็จแล้วก็จะปลูกพริกปลูกไว้กิน เหลือกินก็เอามาขาย ซึ่งเกษตรกรได้นำพันธุ์
พืชผักต่างๆ มาแจก และปศุสัตว์ยังได้นำไก่สามสายเลือดมาให้หลังคาเรือนละยี่สิบตัว
เป้าหมายของปศุสัตว์ให้เลี้ยงเพื่อเพาะพันธุ์เนื่องจากเป็นไก่ขนาดใหญ่ หนึ่งตัวหนัก
ประมาณสามถึงสี่กิโลกรัม เพื่อขยายพันธุ์ต่อไป)

(ประยูร ไชบาล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2554)

พื้นที่นาของนายประยูรแม้จะมีเพียง 3 ไร่ แต่สามารถสร้างรายได้ให้แก่นายประยูร
และครอบครัวเฉลี่ย 22,000 บาทต่อปี ซึ่งได้จากการปลูกข้าว 20,000 บาทต่อปี และจากการปลูก
หอมและพริก 2,000 บาทต่อปี ซึ่งเป็นรายได้หลักจากเก็บไว้บริโภคในครัวเรือนแล้ว นอกจากนี้
นายประยูรและครอบครัวยังมีรายได้เสริมจากการเพาะพันธุ์ลูกไก่ต่างๆ เฉลี่ย 10,000 บาทต่อปี
รวมแล้วในแต่ละปีนายประยูรจะได้รับเงินเป็นก้อนจากการจำหน่ายผลผลิตดังกล่าว 32,000 บาท
ต่อปี และยังมีรายได้ที่ได้รับเป็นรายเดือนจากการทำหน้าที่สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล 5,700
บาทต่อเดือน

จากที่มาของรายได้ที่แบ่งออกเป็นออกเป็น 2 ส่วน คือ รายได้รายปีเฉลี่ย 32,000
บาทต่อปี และรายได้รายเดือน 5,700 บาทต่อเดือน ทำให้นายประยูรและครอบครัวมีการวางแผน
และบริหารจัดการรายได้ดังกล่าวบนความประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรง
ชีพ และพยายามลด ละ เลิกสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว

...บ่ฟุ่มเฟือย อย่างสมมุติว่าเฮาเกยใช้น้ก ใช้ตังค์น้ก ใช้สิ่งตีไปซื้อยังตีบ่จำเป็น
เฮาก่ลดลง อยู่แบบพอประมาณ บ่ใช้จ่ายหยั่งฟุ่มเฟือย ก่ยะได้อยู่ ตัดลงได้ผ่อง อย่าง
ประเภทตีว่าก่อนเคยสูบบุหรี่แต่บ่เด๋วบ่สูบ เคยกินเหล้าจ้ดก่เบาลง"

(ไม่ฟุ่มเฟือย อย่างสมมุติว่าเราเคยใช้เยอะ ใช้เงินมาก ใช้สิ่งที่ไปซื้อยังไม่มีความ
จำเป็น เราก็ลดลง อยู่แบบพอประมาณ ไม่ใช้จ่ายอะไรให้ฟุ่มเฟือย ก็ทำได้อยู่ ตัดลงได้
บ้าง เช่นเมื่อก่อนเคยสูบบุหรี่แต่ปัจจุบันไม่สูบแล้ว เคยดื่มเหล้ามากก็ลดลง)

(ประยูร ไชบาล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2554)

จากรายได้ที่ได้รับในแต่ละเดือนและแต่ละปีได้มีการวางแผนและการบริหารจัดการรายได้และรายจ่ายโดยยึดหลักความประหยัด ซึ่งนายประยูรกำหนดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของตนและครอบครัวเฉลี่ย 200 บาทต่อวัน โดยแยกเป็นค่าใช้จ่ายในการเรียนของลูกสาวที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในสถาบันการศึกษาของรัฐบาลและอยู่ไม่ไกลนักจากบ้าน 100 บาท และอีก 100 บาท สำหรับใช้จ่ายต่างๆ ของครอบครัวซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับภาษีสังคม เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน หรืองานศพ เป็นต้น แต่นายประยูรและครอบครัวสามารถลดค่าใช้จ่ายในการบริโภคได้เป็นอย่างดี โดยนำวัตถุดิบหลักในการประกอบอาหารมาจากการเพาะปลูกพืชผักสวนครัวและไก่ ปลาตุ๋นและกบที่ได้เลี้ยงไว้ แต่หากสิ่งใดไม่มีจึงซื้อหรือขอแบ่งปันจากเพื่อนบ้านได้ตามความเหมาะสม

...กินในชีวิตประจำวันวันละสองร้อย ยะกับข้าวเอง ข้าวก่ของตัวเอง กับนี้ส่วนใหญ่ก็เก็บผักในสวนครัว แต่ถ้าเป็นหมูเป็นจิ้งจกซื้อเอา มีไปขอเก็บบ้านเป็นผ่องตามรั้ว

(กินในชีวิตประจำวัน วันละสองร้อยบาท ทำกับข้าวเอง ข้าวก็ของตัวเอง กับข้าวส่วนใหญ่เป็นการเก็บผักในสวนครัว แต่ถ้าเป็นหมูหรือเนื้อก็ซื้อ มีไปขอเก็บบ้านคนอื่นบ้างตามริมรั้ว)

(ประยูร ใจบาล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2554)

ซึ่งในแต่ละเดือนนายประยูรและครอบครัวได้กำหนดให้มีเงินออมอย่างน้อย 500 บาทต่อเดือน โดยนำฝากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และเปิดบัญชีเงินฝากประจำอีก 4,000 บาทต่อปี พร้อมทั้งได้ออมเงินกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 100 บาทต่อปี

...สมาชิก.อบต. เมื่อมีค่าตอบแทนออกมาก็ใจอย่างประหยัด ออมด้วย ค่าตอบแทนออกมาห้าพันเจ็ด ต้องหือเงินเหลือหลังจากบริหารครอบครัวหยั่งแล้วอย่างน้อยเดือนหือเหลือห้าร้อยฝากธนาคาร แล้วก็ได้เข้ากลุ่มเงินออมในหมู่บ้าน ออมในกลุ่มเงินล้านปีละร้อย ออม ธกส. ปีละสองพัน สองคนสืบ

(สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อมีค่าตอบแทนออกมาก็ใจอย่างประหยัด ออมด้วย ค่าตอบแทนออกมาห้าพันเจ็ด ต้องให้เงินเหลือหลังจากบริหารครอบครัวด้านต่างๆ แล้วอย่างน้อยต้องให้เหลือห้าร้อยนำไปฝากธนาคาร แล้วยังได้เข้ากลุ่มออมเงินใน

หมู่บ้าน ออมในกลุ่มเงินล้าน ปีละหนึ่งร้อย และออมที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและ
สหกรณ์การเกษตรปีละสองพัน สองคนสี่พัน)

(ประยูร ใจบาล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2554)

นอกจากค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันซึ่งได้นำเงินที่ได้จากการทำหน้าที่สมาชิก
องค์การบริหารส่วนตำบลมาใช้จ่ายดังกล่าวแล้ว นายประยูรยังมีการชำระหนี้เงินกู้ที่ได้
กู้ยืมมาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวนเงิน 30,000 บาท ที่นำมาสร้าง
และต่อเติมบ้านที่มีความชำรุดทรุดโทรม โดยได้ชำระหนี้ประมาณ 10,000 บาทต่อปี และในแต่ละ
ปีนายประยูรได้กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 10,000 บาท เพื่อนำมาลงทุนในการ
ทำนา โดยจะชำระเงินต้นและดอกเบี้ยหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวในทุกๆ ปี

นายประยูรและครอบครัวได้พยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงให้มากที่สุด
โดยคำนึงถึงความจำเป็น ความสมเหตุสมผลและความคุ้มค่าในการใช้จ่ายเงินแม้สิ่งดังกล่าวจะเงิน
ในจำนวนมากหรือน้อยก็ตาม ซึ่งจะต้องไม่ทำให้ตนเอง ครอบครัวและชุมชนมีความเดือดร้อน
ตามมา กอปรกับที่นายประยูรเป็นผู้นำชุมชนยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ดำเนินชีวิตต้องสละ
เวลาส่วนตัวและครอบครัวเพื่อดูแลชุมชนส่วนร่วม

... ใ้ชีวิตแบบอยู่เหตุอยู่ผล ยะยังจะต้องลงทุนก็คิดดูก่อนว่าจะได้ผลคุ้มกันหายังก
ยิ่งเขาเป็นคนของชุมชนต้องบ่เอาเปรียบคนอื่น ช่วยเหลืองานในสังคม เป็นคนจิตใจโอบ
อ้อมอารีมีคุณธรรม ช่วยเหลือผู้อื่น ทำงานช่วยเหลือส่วนร่วม

(ใช้ชีวิตแบบอยู่เหตุอยู่ผล ทำอะไรจะต้องลงทุนก็คิดดูก่อนว่าจะได้ผลคุ้มค่าหรือไม่
โดยเฉพาะเราเป็นคนของชุมชนต้องไม่เอาเปรียบคนอื่น ช่วยเหลืองานในสังคม เป็นคน
จิตใจโอบอ้อมอารีมีคุณธรรม ช่วยเหลือผู้อื่น ทำงานช่วยเหลือส่วนร่วม)

(ประยูร ใจบาล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2554)

จากเรื่องเล่าของนายประยูร ใจบาล จะเห็นว่านายประยูรและครอบครัวได้มีการนำ
แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารรายรับรายจ่ายในครัวเรือน โดยในแต่ละ
เดือนได้กำหนดให้มีเงินออมขั้นต่ำ 500 บาท จึงทำให้การใช้จ่ายต้องมีการวางแผนโดยคำนึงถึง
ความสมเหตุสมผล ความคุ้มค่าในการใช้จ่ายเงินและสามารถลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงโดยเลือกที่
จะใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งจากการปลูกผักสวนครัว เลี้ยงไก่ ปลา กบ

และข้าวที่สามารถปลูกได้เองนั้นได้แบ่งไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือนเป็นหลักหากเหลือจึงจำหน่าย พร้อมทั้งยังสามารถลดต้นทุนในการผลิตในการทำนาโดยการทำปุ๋ยชีวภาพไว้ใช้เอง นอกจากนี้ในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรของนายประยูรยังได้มีการวางแผนการปลูกพืชตลอดทั้งปีเพื่อสามารถสร้างรายได้ได้อย่างต่อเนื่อง และใช้พื้นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยได้นำความรู้จากการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ มาถ่ายทอดให้แก่สมาชิกในชุมชนให้นำไปพัฒนาชีวิตและชุมชนพร้อมทั้งยังเป็นแบบอย่างในการประพฤติตนที่ดีให้แก่สมาชิกในชุมชนช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ทั้งในชุมชนและนอกชุมชนอีกด้วย

7. นางผัดแก้ว งามเมือง

นางผัดแก้ว งามเมือง อายุ 47 ปี จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สถานภาพสมรส มีสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 2 คน คือ นายวิเชียร งามเมือง ซึ่งเป็นสามีของนางผัดแก้ว ปัจจุบันทั้งสองคนได้ทำนาเป็นอาชีพหลัก มีอาชีพเสริมคือการปลูกข้าวโพดและจักสานเข่ง นอกจากนี้นางผัดแก้วยังได้รับตำแหน่งเป็นผู้นำชุมชนอีกคนหนึ่งของชุมชนบ้านดอกบัว โดยทำหน้าที่บริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านดอกบัวควบคู่ไปกับเป็นประธานกลุ่มแม่บ้านของชุมชนบ้านดอกบัวอีกด้วย แม้ภาระหน้าที่ของนางผัดแก้วจะมากมายเพียงใดแต่นางผัดแก้วยังมีความสุขกับสิ่งที่ได้ทำอยู่ในปัจจุบัน แม้ในอดีตจะมีปัญหาเรื่องรายได้ไม่เพียงพอรายจ่ายเนื่องจากต้องส่งลูกเรียนในระดับปริญญาตรีทั้งสองคน จึงมีความจำเป็นต้องกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แต่ปัจจุบันลูกสาวทั้งสองคนจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีมีครอบครัวและรายได้ที่มั่นคงแล้วจึงทำให้นางผัดแก้วหมดกังวลในเรื่องดังกล่าวไป ทุกวันนี้นางผัดแก้วยังทุ่มเทเวลาให้กับงานบริหารชุมชนและการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความพอเพียงและมีความมั่นคงในอนาคต

...ตะก่นรายได้กับรายจ่ายบ่สมดุลกัน จ่ายไปนั้กก่เลยมีกั้นกั้นยืมสินขึ้นมา แต่จะกู้จาก ธกส. ประมาณแสนสอง แล้วกั้กองทุนหมู่บ้านเอามาให้อ่ลูกเขียนหนังสือ เดือนละหมื่นต่อคน ตอนนั้ป่าบ่ได้ส่งแล้ว

(เมื่อก่อนรายได้กับรายจ่ายไม่สมดุลกัน จ่ายไปเยอะก็เลยมีการกู้หนี้ยืมสินขึ้นมา แต่จะกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรประมาณหนึ่งแสนสองหมื่นบาท แล้วกั้กองทุนหมู่บ้านเอามาให้อ่ลูกเรียนหนังสือ เดือนละหนึ่งหมื่นบาทต่อคน ตอนนั้ป่าบ่ได้ส่งแล้ว)

(ผัดแก้ว งามเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2554)

ทุกวันนี้นางผัดแก้วมีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายยึดหลักพออยู่พอกิน มีความพยายามที่จะลดรายจ่ายและสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน โดยนำสิ่งที่ตนสามารถทำหรือสร้างขึ้นมาเองได้มาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน โดยนางผัดแก้วได้ทำนาเป็นอาชีพหลักจึงนำข้าวที่ผลิตได้เก็บไว้บริโภคในครัวเรือนให้เพียงพอในแต่ละปีหากเหลือจึงจำหน่ายต่อไป นอกจากนี้นางผัดแก้วยังได้ทำการปลูกพืชผักสวนครัวหรือที่เรียกว่า “ผักสวนครัวรั้วกินได้” โดยเป็นผักปลอดสารพิษ เช่น มะเขือ พริก ผักกาด พักทอง เพื่อใช้ในการบริโภคในครัวเรือน พร้อมกันนี้ยังเลี้ยงไก่ ปลาตก และกบไว้สำหรับประกอบอาหารหากเหลือจึงนำไปขายอีกด้วย

...พยายามลดรายจ่าย เพิ่มรายรับอะหยังหมูนี้ ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงไก่ เลี้ยงหยัง ผักสวนครัว รั้วกินได้ บ่จำเป็นต้องไปซื้อตางนอก หมูบ้านเฮามี เฮามีกินรายจ่ายเฮาก็ดลดเลย อย่างสมมุติว่าวันนี้เฮาจะแกงผักเฮาก่บ่ต้องไปซื้อแล้ว เฮามีเก็บรั้วกินเลย เพิ่มรายได้ก่เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงไก่ เหลือกินก่ขาย อย่างปลูกข้าวเฮาก่ปลูกไว้กินถ้าเหลือกินเฮาก่ขายไป

(พยายามลดรายจ่าย เพิ่มรายรับประมาณนี้ ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงไก่ เลี้ยงหยัง ผักสวนครัว รั้วกินได้ ไม่จำเป็นต้องไปซื้อข้างนอก หมูบ้านเรามี เรามีกินรายจ่ายเราก็ดลดเลย เช่นสมมุติว่าวันนี้เราจะแกงผักเราก็ก่ไม่ต้องไปซื้อแล้ว เรามีเก็บรั้วกินเลย เพิ่มรายได้ก่เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงไก่ เหลือกินก่ขาย อย่างปลูกข้าวเราก็ก่ปลูกไว้กินถ้าเหลือกินเราก็ก่ขายไป)

(ผัดแก้ว งามเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2554)

การประกอบอาชีพหลักในการทำนาบนพื้นที่ 14 ไร่ ของนางผัดแก้วนั้นได้พื้นที่ออกเป็น 2 แปลง โดยแปลงแรกมีพื้นที่ 4 ไร่ เป็นผืนนาทดลองในการปลูกข้าวอินทรีย์ชีวภาพ 100% โดยไม่ใช้สารเคมีในการปลูกข้าว และพื้นที่นาอีก 10 ไร่ ปลูกข้าวหอมมะลินึ่งร้อยห้าซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างปุ๋ยเคมีและปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพในอัตราส่วน 1:5 ทำให้ข้าวมีคุณภาพและยังได้ปริมาณที่มากขึ้นอีกด้วย แต่ทั้งนี้นางผัดแก้วยังมีความพยายามที่จะลด ละ เลิกการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีในที่สุด นอกจากการทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักแล้ว นางผัดแก้วยังได้ทำการจักสานแข่งจากไม้ไผ่ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ปลูกในพื้นที่ 3 ไร่ ของครอบครัวมาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งเป็นการใช้เวลาว่างนอกฤดูการทำนาแล้วยังสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนอีกด้วย

ในแต่ละปีนางผัดแก้วได้มีการวางแผนและบริหารจัดการรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การจัดการรายเดือนซึ่งมีรายได้จากการจักสานเชิงเฉลี่ยเดือนละ 5,000 – 8,000 บาท โดยนำเงินเหล่านั้นมาเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเฉลี่ยเดือนละ 3,000 บาท และการจัดการรายปีซึ่งมีที่มาของรายได้จากการทำนาเฉลี่ยปีละ 80,000 บาท โดยนำเงินดังกล่าวมาชำระหนี้เงินกู้ที่เคยกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวนเงิน 50,000 บาท เพื่อส่งลูกเรียนและนำมาลงทุนในการประกอบอาชีพ ชำระคืนปีละ 10,000 – 20,000 บาท และที่เหลือจึงเป็นเงินออมปีละประมาณ 50,000 บาท โดยนำไปฝากธนาคารเพื่อใช้ในยามจำเป็นและเร่งด่วน แม้นางผัดแก้วและครอบครัวจะมีเงินเก็บเงินออมในจำนวนที่มากพอที่จะสามารถใช้ชีวิตอย่างสะดวกสบายแต่นางผัดแก้วยังใช้ชีวิตอย่างพอประมาณไม่ฟุ้งเฟ้อจะเห็นได้จากในครัวเรือนมีสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ รถจักรยานยนต์ 2 คัน โทรศัพท์มือถือ 2 เครื่อง ซึ่งเป็นของนางผัดแก้วและนายวิเชียร และมีตู้เย็น โทรทัศน์ พัดลม และเครื่องซักผ้า นอกจากนี้ในการดำเนินชีวิตของนางผัดแก้วยังได้นำหลักของควมมีเหตุผลที่พร้อมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมาประกอบการตัดสินใจในการใช้ชีวิต

นอกจากหน้าที่ในการดูแลครอบครัวแล้วนางผัดแก้วยังได้รับตำแหน่งให้เป็นผู้นำชุมชนบ้านดอกบัว โดยทำหน้าที่ประธานกลุ่มแม่บ้านและบริหารจัดการด้านการเงินของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านดอกบัว ซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ และผู้สนใจทั่วไปเข้ามาศึกษาดูงานที่ชุมชนเป็นจำนวนมาก จึงทำให้นางผัดแก้วได้เข้ารับการอบรมและศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ มากมาย โดยได้นำความรู้ที่ได้รับเหล่านั้นมาประยุกต์และปรับใช้ให้ชุมชนให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมของชุมชนในปัจจุบันให้ดีที่สุดเพื่อเตรียมพร้อมรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป โดยนางผัดแก้วได้มีแนวทางในการบริหารจัดการโดยเฉพาะด้านการเงินคือต้องรู้จักระดับการเงินที่สามารถนำมาใช้ในระดับที่พอเพียงและตรวจสอบได้

...ประสบการณ์ดีเฮาได้ออกไปอบรมไปตังนอกเฮากะฮู้ละ เฮากะสามารถเอามาประยุกต์ใช้หมู่บ้านเฮา ปรับใจว่าบ้านเฮาอยู่ในระดับใด น่าจะปรับใจไปทางใด อย่างตั้งวันนี้ป่าแก้วบริหารจัดการหยั่งในนี้ มันต้องฮู้ว่าการเงินของเฮาอยู่ในระดับใด เฮาต้องบใจเงินเกินกองกลาง ถ้าเฮาใจเกินกะจะขาดเงินกองกลางตัวนี้ ตอนนี้เป็นประธานแม่บ้านแล้วกบริหารจัดการศูนย์ฯ เป็นกานเงินเฮากะต้องฮู้การเงินเฮาได้ไหนมาผ่องต้องจ่ายหยั่งผ่องต้องลงบัญชีก้อย่าง พร้อมตรวจสอบได้

(ประสบการณ์ที่เราได้ออกไปอบรมไปข้างนอกก็จะรู้แล้ว เราก็สามารถเอามาประยุกต์ใช้หมู่บ้านเรา ปรับใจว่าบ้านเราอยู่ในระดับใดน่าจะปรับใจไปทิศทางใด เช่น

ทุกวันนี้ป้าแก้วบริหารจัดการในนี้ มันต้องรู้ว่าการเงินของเราอยู่ในระดับใด เราต้องไม่ใช้เงินเกินกองกลาง ถ้าเราใช้เกินก็จะขาดเงินกองกลางตัวนี้ ตอนนี้เป็นประธานแม่บ้านแล้วก็บริหารจัดการศูนย์ฯ เป็นการเงินเราก็จะต้องรู้การเงินของเราได้มาจากไหนบ้าง ต้องจ่ายอะไรบ้าง ต้องลงบัญชีทุกอย่าง พร้อมตรวจสอบได้)

(ผัดแก้ว งามเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2554)

จากเรื่องเล่าของนางผัดแก้ว งามเมือง จะเห็นว่านางผัดแก้วและครอบครัวได้มีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย ยึดหลักพออยู่พอกิน พยายามสร้างรายได้และลดรายจ่ายในครัวเรือนโดยไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ใช้จ่ายเกินตัว และต้องรู้จักฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน พร้อมกันนี้นางผัดแก้วยังได้นำสิ่งที่สามารถทำหรือสร้างขึ้นเองได้หรือทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ เช่น ปลูกข้าว ปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ และเลี้ยงไก่ ปลูกดุกและกบไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือนนอกจากนี้นางผัดแก้วยังได้มีการวางแผนบริหารจัดการรายได้และรายจ่ายของครอบครัวและของชุมชนเนื่องจากนางผัดแก้วได้รับหน้าที่เป็นผู้ดูแลเรื่องการเงินของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจึงให้ความสำคัญกับการรู้ระดับการเงินของศูนย์ฯ เพื่อสามารถนำไปใช้บนความพอเพียงและสามารถตรวจสอบได้ทันที และพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจในการใช้ชีวิตและบริหารชุมชนพร้อมทั้งยังได้นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมและศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ มาประยุกต์และปรับใช้ในชุมชนให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมในชุมชนปัจจุบันให้ดีที่สุด เพื่อเตรียมพร้อมรับสิ่งที่เกิดขึ้นต่อไปในอนาคต

8. นายเสาร์แก้ว ใจบาล

นายเสาร์แก้ว ใจบาลหรือที่สมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวเรียกว่า “พ่อแก้ว” อายุ 67 ปี เป็นคนบ้านดอกบัวแต่กำเนิด มีสมาชิกในครอบครัวอีก 3 คน ได้แก่ ภรรยาชื่อนางดาวใจบาล อายุ 60 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 นางสาวจิรัชยา ใจบาล อายุ 39 ปี ลูกสาวจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ปัจจุบันเปิดร้านเสริมสวยอยู่หน้ามหาวิทยาลัยพะเยา และลูกชายชื่อนายปริญญา ใจบาล อายุ 37 ปี จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีเช่นกัน ปัจจุบันประกอบอาชีพทำนาและช่วยงานพ่อแก้วอยู่ที่บ้าน ถึงแม้พ่อแก้วจะจบการศึกษาเพียงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เคยทำอาชีพรับเหมาก่อสร้างต่างๆ มาเป็นเวลากว่า 25 ปี และเมื่ออายุ 43 ปี ได้มีโอกาสเข้ารับราชการในตำแหน่งภารโรงของโรงเรียนบ้านบัว แต่การศึกษาและการประกอบอาชีพดังกล่าวไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ของพ่อแก้วแต่อย่างใด ทุกวันนี้

พ่อแก้วได้รับเลือกจากสมาชิกในชุมชนให้เป็นครูภูมิปัญญาชาวบ้านผู้มีความรู้ความสามารถด้านการผลิตแก๊สชีวภาพ (จากมูลสัตว์) และผลิตเตาชีวมวล เพื่อใช้เป็นพลังงานในการหุงต้มในครัวเรือน ซึ่งได้รับสนใจจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรรัฐวิสาหกิจและเอกชน รวมถึงชุมชนต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก

จากการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมของพ่อแก้วด้วยความเพียรพยายามในการพัฒนาองค์ความรู้ของพ่อแก้วส่งผลให้พ่อแก้วได้รับเลือกให้เป็นปราชญ์ด้านการแก๊สชีวภาพและเตาชีวมวล เนื่องจากเป็นคนแรกในชุมชนได้ริเริ่มทำแก๊สชีวภาพมาใช้ในการหุงต้มในครัวเรือน โดยได้รับแนวคิดมาจากรายการโทรทัศน์ “กบนอกกะลา” ประกอบกับในขณะนั้นชุมชนมีการเลี้ยงวัวจึงทำให้มีมูลวัวจำนวนมาก พ่อแก้วจึงตัดสินใจที่จะผลิตเตาแก๊สขึ้นโดยเงินลงทุนส่วนตัว 4,000 บาท เพื่อซื้อหาอุปกรณ์มาผลิตและมีการลองผิดลองถูกจนกระทั่งได้วิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสมในการนำแก๊สมาใช้หุงต้มในครัวเรือน ซึ่งประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี

...ยะหื้อเฮารู้สึกตัวเฮา ว่าเฮาบได้ไปพะเยอพะยานอะหยั่ง บ่ต้องไปพะเยอพะยานกับของดีเฮาบจำเป้น ได้เอามาใช้เหมือนกัน ก้อย่างเฮายะอะหยั่งต่างๆ เฮากะยะแบบดีเฮารู้สึกตัวเฮาเฮาบต้องไปใจอะหยั่งนั้ๆ ยะจะไดเฮาจะประหยัด ยะจะไดเฮาจะอยู่ตัวเฮารอด อยู่คู่กับสังคมได้

(ทำให้เรารู้สึกตัวเรา ว่าเราไม่ได้ไปพะเยอพะยานอะไร ไม่ต้องไปพะเยอพะยานกับของดีที่เราไม่จำเป็น ได้เอาใช้เหมือนกัน ก็อย่างเราทำอะไรต่างๆ เราก็กทำแบบที่เรารู้สึกตัวเรา เอาไม่ต้องไปใจอะไรที่มาก จะทำอย่างไรเราจะประหยัด ทำอย่างไรเราจะให้อยู่รอด อยู่คู่กับสังคมได้)

(เสาร์แก้ว ใจบาล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2554)

จากการลองผิดลองถูกในการทำแก๊สชีวภาพจนประสบความสำเร็จและได้รับเลือกให้เป็นปราชญ์ชาวบ้านไม่ได้ทำให้พ่อแก้วหยุดที่จะเสาะหาความรู้เพิ่มเติม พ่อแก้วยังคงชอบอ่านหนังสือ ดูทีวี และเมื่อมีโอกาสได้เข้ารับการอบรมที่ใดก็ตามพ่อแก้วก็พยายามที่จะเข้าร่วมด้วยทุกครั้ง และเมื่อกลับจากอบรมก็จะนำเอกสารต่างๆ ที่ได้รับมาอ่านและศึกษาความรู้เพิ่มเติมความรู้ของพ่อแก้วไม่ได้อยู่ในเฉพาะกระดาษหรือโทรทัศน์เท่านั้น แต่การกระทำของบุคคลรอบข้างหรือการเปลี่ยนของสิ่งแวดล้อมรอบตัวยังเข้ามาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของพ่อแก้วเช่นกัน โดยมีวันหนึ่งรถขายเตาถ่านเข้ามาขายในชุมชน รถขายเตาวิ่งไปรอบๆ ชุมชน พร้อมประกาศขาย

ผ่านเครื่องขยายเสียงที่ติดมากับรถเพื่อบอกเล่าถึงคุณสมบัติของเตาว่ามีความสามารถก่อให้เกิดความร้อนได้นานกว่าเตาปกติ เมื่อพ่อแก้วได้ยินจึงสนใจซื้อเตามาทดลองใช้ ซึ่งก็ได้ผลดีกว่าเตาที่ตนและครอบครัวใช้อยู่ และเกิดความสงสัยว่าเพราะเหตุใดเตาดังกล่าวสามารถใช้ได้นาน ซึ่งกลายเป็นที่มาของการลองผิดลองถูกของพ่อแก้วอีกครั้ง

การลองผิดลองถูกครั้งที่ 2 ของพ่อแก้วได้นำมาสู่การผลิตเตาชีวมวลโดยใช้แกลบซึ่งมีอยู่ทั่วไปในชุมชนและสามารถหาซื้อได้ในราคาถูกมาเป็นวัตถุดิบหลักในการให้พลังงานซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้เป็นอย่างดีเช่นกัน ปัจจุบันบ้านพ่อแก้วได้เป็นฐานการเรียนรู้การทำแก๊สชีวภาพและการผลิตเตาชีวมวลของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านดอกบัว ซึ่งในแต่ละเดือนมีผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก ทุกๆ ครั้งมีผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน ณ บ้านพ่อแก้วนั้น พ่อแก้วและลูกชายจะช่วยกันอธิบายและสาธิตการให้แก๊สชีวภาพและการผลิตเตาชีวมวลโดยมียายดาวคอยให้กำลังใจและนำผลผลิตที่สามารถผลิตได้จากในพื้นที่ของตนมาจำหน่าย พร้อมทั้งมีการนำเตาชีวภาพมาจำหน่ายให้กับผู้ที่สนใจเพื่อนำไปใช้งานหรือนำไปเป็นแบบหรือต่อยอดการผลิตเตาชีวภาพได้อีกด้วย โดยขายชุดละ 3,000 บาท เดือนหนึ่งๆ สามารถสร้างรายได้เฉลี่ย 30,000 บาท และเมื่อหักค่าใช้จ่ายในการซื้อวัสดุอุปกรณ์แล้วมีรายได้สุทธิจากการจำหน่ายเตาชีวภาพประมาณ 20,000 บาท แต่รายได้จากส่วนนี้ไม่แน่นอนเนื่องจากขึ้นอยู่กับกำลังการผลิตในแต่ละเดือน ซึ่งบางเดือนพ่อแก้วไม่สบายเนื่องจากอายุมากจึงมีเพียงลูกชายคนเดียวที่สามารถผลิตอย่างเต็มที่แต่ก็ไม่ทันต่อความต้องการของลูกค้า แม้ในบางครั้งจะมีสมาชิกในชุมชนให้ความสนใจมาช่วยผลิตเตาชีวภาพโดยการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งพ่อแก้วก็ประสาวิชาให้อย่างไม่หวงวิชาความรู้หรือที่เรียกว่าพ่อแก้วมีความรู้เท่าไรก็บอกเล่าให้หมด แต่ก็ยังไม่มีผู้ที่จะสามารถทำได้ทุกขั้นตอนจนสำเร็จนอกจากลูกชายของพ่อแก้ว พร้อมกันนี้นายปริญญาลูกชายพ่อแก้วยังสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพของเตาชีวภาพได้อีกด้วย เนื่องจากเรียนจบด้านอิเล็กทรอนิกส์จึงได้นำความรู้ที่ได้ร่ำเรียนมาช่วยให้การใช้งานเตาชีวภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

พ่อแก้วและครอบครัว นอกจากจะมีรายได้จากการจำหน่ายเตาชีวภาพซึ่งมีรายได้สุทธิ 20,000 บาทแล้ว ยังสามารถสร้างรายได้เพิ่มจากที่ดิน 13 ไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่นา 6 ไร่ สำหรับปลูกข้าวเหนียว 2 ไร่ ไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือนหากเหลือจึงจำหน่าย และปลูกข้าวเจ้า 4 ไร่ ซึ่งจากการจำหน่ายข้าวสามารถสร้างรายได้เฉลี่ย 50,000 บาทต่อปี ส่วนพื้นที่ 1 ไร่ ไว้สำหรับเพาะพันธุ์ไม้สักและไม้กฤษณาแต่ปัจจุบันยังไม่สามารถสร้างรายได้จากการเพาะพันธุ์ไม้ดังกล่าวได้ และพื้นที่อีก 6 ไร่ ปลูกไม้ไผ่ไว้สำหรับจำหน่ายซึ่งแต่ละปีรายได้ไม่แน่นอน แม้รายได้ของพ่อแก้วแต่ละปีไม่แน่นอนบางปีได้มากบางปีได้น้อย พ่อแก้วและครอบครัวจึงยึดหลักในการดำเนินชีวิตโดย

พึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ ไม่อาศัยพึ่งพาผู้อื่นจนเกินความเหมาะสมพอควร และพยายามลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงโดยเฉพาะสิ่งที่ฟุ่มเฟือยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและครอบครัว และหากสามารถช่วยเหลือแบ่งปันผู้อื่นได้ด้วยก็ยิ่งดี

...ลดรายจ่าย พึ่งตัวเก่าได้ เขาบ่ต้องไปพึ่งคนอื่น ตีเหาะจะได้ซื้อได้จ่ายนั้ๆ เขาก็บ่ต้องไปพึ่ง แล้วยังแถมเขาได้บุญแหม ตีเหาะกระจายหื้อชาวบ้านเป็นตวย

(ลดรายจ่าย พึ่งตัวเองได้ เราไม่ต้องไปพึ่งคนอื่น ที่เราจะซื้อได้จ่ายจำนวนมาก เขาก็ไม่ต้องไปพึ่ง แล้วยังแถมเขาได้บุญอีกที่เรากะกระจายให้ชาวบ้านด้วย)

(เสาร์แก้ว ใจบาล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2554)

นอกจากข้าวที่ปลูกไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือนเป็นหลักแล้ว พ่อแก้วและครอบครัวยังสามารถลดรายจ่ายโดยการปลูกพืชผักสวนครัวไว้สำหรับเป็นวัตถุดิบหลักในการประกอบอาหารในชีวิตประจำวัน การดำเนินชีวิตของพ่อแก้วจึงเป็นไปอย่างเรียบง่ายโดยคำนึงถึงฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวว่าสิ่งใดสามารถปฏิบัติได้หรือไม่ การตัดสินใจต้องผ่านกระบวนการคิดและทบทวนถึงความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของตนและครอบครัว หากเกินขอบเขตหรือเกินความจำเป็นก็ไม่ปฏิบัติหรือจัดหาให้เป็นภาระของครอบครัวในอนาคต

...เขาต้องู้ตัวเหาะว่าฐานะเขามีเป้นจะใด ตัวเขาเป้นจะใด กำนจะเข้าสังคม กำนจะไจจะจ่ายยังต้องหื้อู้สึกตัวเขา อันเขาจะู้้อยู่แล้วว่ำนนั้นมันจะเป้นไปบ่ได้ เขากจะบ่ไปตวยเป้นเขาก้อย้อย่างเขาเนีย

(เราต้องรู้ตัวเราว่าฐานะเรามีและเป็นอย่างไร ตัวเราเป็นอย่างไร การเข้าสังคม การจะใช้จะจ่ายอะไรต้องรู้สึกตัวเรา ซึ่งเราจะรู้้อยู่แล้วว่ำนอะไรเป้นไปบ่ได้หรือไม่ได้ เราก็จะไม่ตามคนอื่น เขาก้อย้อย่างเรานี้แหละ)

(เสาร์แก้ว ใจบาล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2554)

การดำเนินชีวิตของพ่อแก้วจึงเป็นแบบอย่างที่ดีที่สมาชิกในชุมชนบ้านดอแก้วทั้งด้านการปฏิบัติบนความพอเพียงและยังได้รับเลือกให้เป็นผู้นำชุมชนด้านองค์ความรู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งสมาชิกในชุมชนบ้านดอแก้วได้ให้การเคารพนับถือพ่อแก้วเป็นอย่างดี และเมื่อพ่อแก้วได้มีโอกาสได้พูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกในชุมชน พ่อแก้วจะย้ำอยู่เสมอถึงสิ่งที่

ถูกที่ควรในการใช้ชีวิตในสังคม ซึ่งสังคมในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะวิถีชีวิตที่มีความสะดวกสบายยิ่งขึ้น จนบางครั้งทำให้ลืมคิดถึงคนที่ด้อยกว่าเราและมองข้ามสิ่งเหล่านั้นไป ซึ่งหากพ่อแก้วได้ยินหรือพบเจอบุคคลเหล่านั้นพ่อแก้วจะไม่ลังเลที่ยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือเลย และบ่อยครั้งที่พ่อแก้วมักจะชักชวนเด็กๆ และเยาวชนเข้าวัดฟังธรรมะเพื่อสงบจิตใจและเพื่อใช้เวลาให้เป็นประโยชน์และหากไกลอย่างเสพติด

...พ่อลูกเต้าเฮากับตัวเก่า สิ่งที่มีมันแปลกมันปลอมอย่างยาเสพติดก็ดี อย่างสิ่งที่ดีก็บ่ดี บ่ฮ้าย เฮากับต้องไปเอามันมาใกล้ อย่างลูกเต้าเฮาก่อนเหี้ย อย่างจาวบ้านตีบตีบ ดักเฮากไปจ่วยแนะนำเป็นเหี้ย แล้วกปากันเข้าวัดเข้าวาไปทำสมาธิ

(ดูแลลูกเต้ากับตัวเอง สิ่งที่มีมันแปลกมันปลอม เช่น ยาเสพติดก็ดี อย่างสิ่งที่ไม่ดีก็ไม่ว้าย เรายังไม่ต้องไปเอามันมาใกล้ เช่น ลูกเต้าเราก่อนให้ ชาวบ้านที่ทำไม่ดีก็ไปช่วยแนะนำ แล้วกปากันเข้าวัดไปทำสมาธิ)

(เสาร์แก้ว ใจบาล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2554)

จากเรื่องเล่าของพ่อแก้ว ใจบาล จะเห็นว่าพ่อแก้วและครอบครัวได้มีความเป็นอยู่แบบพอเพียงโดยปลูกผักสวนครัวไว้เป็นวัตถุดิบหลักในการประกอบอาหารในชีวิตประจำวันมีการคำนึงถึงฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวว่าสิ่งใดสามารถปฏิบัติได้หรือไม่ได้โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ ไม่อาศัยพึ่งพาผู้อื่นจนเกินความเหมาะสมพอควร สามารถลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง โดยเฉพาะสิ่งที่ฟุ่มเฟือยไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและครอบครัว สิ่งสำคัญในดำเนินชีวิตต้องรู้จักตัวเอง ไม่ทะเยอทะยานในสิ่งที่ไม่จำเป็น ทำอะไรให้พอดี ประหยัด ฐานะตนเอง ไม่ตามคนอื่นจนลืมตัวเอง ในการตัดสินใจใดๆ ต้องผ่านกระบวนการคิดและทบทวนถึงความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัว หากเกินความจำเป็นหรือเกินขอบเขตไม่ควรนำมาปฏิบัติให้เป็นภาระของครอบครัวในอนาคตนอกจากนี้พ่อแก้วยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ ซึ่งความรู้สามารถเกิดจากลองผิด ลองถูกจนกระทั่งพัฒนาวิธีการที่ดีที่ถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งปัจจุบันมีแหล่งความรู้มากมาย เช่น หนังสือ โทรทัศน์ และจากการอบรมต่างๆ รวมถึงการกระทำของบุคคลหรือการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมรอบตัวยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ พร้อมทั้งยังสามารถถ่ายทอดความรู้อย่างไม่หวงแหนผ่านการจัดทำเอกสารในการรวบรวมองค์ความรู้ที่สำคัญ และที่สำคัญชุมชนต้องสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกในชุมชนและบุคคลที่สนใจทั่วไปเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ ผ่านการร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ

สมาชิกในชุมชนพร้อมกันนี้พ่อแก้วซึ่งเป็นผู้อาวุโสของชุมชนที่สมาชิกในชุมชนให้ความเคารพนับถือยังได้แนะนำให้ทำในสิ่งที่ถูกที่ควรในการใช้ชีวิตในสังคม ให้รู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แนะนำและชักชวนให้เด็ก เยาวชนในชุมชนเข้าวัดฟังธรรมเพื่อสงบจิตใจและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และห่างไกลยาเสพติด

9. นายบุญดี สองคำชุม

นายบุญดี สองคำชุม หรือที่สมาชิกในชุมชนเรียกว่า “พ่อดี” อายุ 71 ปี เป็นคนชุมชนบ้านดอกบัวแต่กำเนิด จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีนางแก้วดี สองคำชุม อายุ 70 ปี เป็นภรรยา มีลูกด้วยกัน 3 คน คนโตชื่อ นางสาวสุจินต์ สองคำชุม อายุ 45 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปัจจุบันรับราชการครู โรงเรียนปากกวิวานวิทยาาคม จังหวัดพะเยาพักอาศัยอยู่ด้วยกันที่ชุมชนบ้านดอกบัว แต่อีก 2 คน คือ คนกลางและคนเล็กได้แยกครอบครัวไปแล้ว โดยทั้งสองจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีและปัจจุบันได้เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคและรับราชการตำรวจตามลำดับ

พ่อดีและป้าแก้วประกอบอาชีพหลักคือการทำนาบนพื้นที่ 10 ไร่ โดยปลูกข้าวเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลักหากเหลือจึงจำหน่าย และยังทำไร่ข้าวโพด สวนลำไย ปลูกผักปลอดสารพิษ เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ กะล่ำปี่ บล็อกคอลี คენ้ำ เป็นอาชีพเสริม ซึ่งสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนทั้งในการนำมาบริโภคและยังสร้างรายได้จากการนำไปจำหน่ายทั้งในชุมชนและนอกชุมชนได้อีกด้วย พร้อมกันนี้พ่อดียังได้เลี้ยงวัวพันธุ์พื้นเมืองอีก 2 ตัว ไว้สำหรับเป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ พร้อมทั้งปลูกหญ้าแพงโกล่าไว้สำหรับเป็นอาหารของวัวพร้อมกับจำหน่ายให้กับผู้ที่เลี้ยงวัวในราคาที่ไม่แพง ซึ่งจากการเลี้ยงวัวจึงได้นำมูลวัวที่ได้มาผสมกับวัสดุท้องถิ่นอื่นๆ ที่มีอยู่ในชุมชนนำเอาสิ่งที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ให้คุ้มค่าที่สุด โดยการทำและใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพในการประกอบอาชีพเพื่อลดต้นทุนการผลิต พร้อมทั้งยังสร้างความปลอดภัยต่อสุขภาพและรักษาสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

...ก็คือใจของในบ้านดีเฮાયะเฮાયะนี้แหละ ก็อย่างดีเฮાયะเฮาใจ ก็อย่างดีเฮาปลูกเฮากิน เฮาตึงยะจะอัน ก็นักอย่างดีปลูก ปลูกก็อย่างดีกิน

(ก็คือใช้ของในบ้านที่เราทำขึ้นนี้แหละ ทุกอย่างที่เราทำเราใช้ ทุกอย่างที่เราปลูกเรากิน เราทำอย่างนี้ กินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกทุกอย่างที่กิน)

(บุญดี สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2554)

จากการประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรของพ่อดีซึ่งเป็นเกษตรแบบผสมผสาน ครอบงำ อันเกิดจากภูมิปัญญาที่พ่อดีได้ทดลองทำด้วยตนเองและศึกษาหาความรู้จากแหล่ง ความรู้ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ หรือจากเอกสารที่ได้รับจากการอบรมที่ได้รับการสนับสนุน จากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรรัฐวิสาหกิจหรือเอกชนในการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เช่น

1. วิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้น แผนพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการ (CEO) จังหวัด พะเยา
2. หลักสูตรการเลี้ยงและผลิตอาหารโคเนื้อ-โคนมจากวิทยาลัยเกษตรและ เทคโนโลยีพะเยา การฝึกอบรมอาชีพการเกษตรตามโครงการคาราวานแก่น
3. หลักสูตรการผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มาเพื่อเพิ่มรายได้ จากกรมส่งเสริม การเกษตร
4. โครงการบริหารวิชาการ ความรู้เรื่องการเลี้ยงโค-กระบือเสริมสร้างศักยภาพ การดูแลรักษาโคล้านตัว จากมหาวิทยาลัยนเรศวร
5. หลักสูตร “ผู้ประกอบการมาตรฐานฟาร์มโคเนื้อ” จากกรมปศุสัตว์ กระทรวง เกษตรและสหกรณ์
6. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการเลี้ยงวัวขุนและการพัฒนาแนวทางวัวขุนไปสู่ ตลาดเนื้อคุณภาพสูง จากกลุ่มผู้เลี้ยงวัวขุนจังหวัดพะเยา เครือข่ายสหกรณ์การเลี้ยงปศุสัตว์โพน ยางคำจำกัด
7. หลักสูตรผู้นำชุมชนระดับพื้นฐาน รุ่นที่ 8 จากกรมพัฒนาชุมชน
8. หลักสูตรการเลี้ยงสัตว์ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โครงการศูนย์เครือข่าย เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จากกรมปศุสัตว์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

...มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาสนับสนุน มาส่งเสริมความรู้นี้ เริ่มแรกก็ไปอบรม กู้ ทีวี อ่านหนังสือที่เป็นหือมาตีไปอบรมมาศึกษาต่อ

(มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาสนับสนุน มาส่งเสริมความรู้เริ่มแรกก็ไปอบรม กู้ทีวี อ่านหนังสือที่ได้รับจากที่ไปอบรมมาศึกษาเพิ่ม)

(บุญดี สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2554)

พร้อมกันนี้พ่อดียังได้มีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของการตั้งมั่นในศักยภาพความเป็นอยู่ของตนและบริบทของชุมชนได้เป็นอย่างดีโดยไม่ไปยึดติดกับกระแสของบริโภคนิยมของสังคมรอบข้าง จึงทำให้พ่อดีจึงได้รับคัดเลือกเป็นผู้นำชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่น ประจำปี 2551 ตามโครงการเชิดชูเกียรติผู้นำเครือข่ายพัฒนาชุมชนดีเด่น จังหวัดพะเยา เพื่อเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความพอเพียง

...ต้องรู้ตัวเองว่าเรามีมอกใด ตัวมีศักยภาพมอกหือ ใจไปตามดีศักยภาพมี อยู่ดีเฮา บ่ต้องไปตามกระแส ตั้งมั่นใจตัวเฮาคนเดียว

(ต้องรู้ตัวเองว่าเรามีเพียงใด ตัวมีศักยภาพเท่าใด ใช้ไปตามที่ศักยภาพมี อยู่ที่เรา ไม่ต้องไปตามกระแส ตั้งมั่นใจตัวเราคนเดียว)

(บุญดี สองคำซุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2554)

ทุกวันนี้พ่อดียังคงดำเนินกิจวัตรประจำวันบนความพอเพียง แม้ว่ารายได้ที่พ่อดีได้รับจากการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเฉลี่ย 20,000 บาทต่อเดือน และยังได้รับเงินจากลูกๆ อยู่เป็นประจำ ซึ่งเพียงพอที่จะให้พ่อดีและป่าแก้วอยู่กันอย่างสุขสบายแต่ทุกวันนี้พ่อดีได้ใช้จ่ายอย่างประหยัดเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับสมาชิกในชุมชนได้เล็งเห็นถึงสำคัญของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงแต่ก็มีความสุขสบายทั้งกายและใจได้ โดยการทำบัญชีรายรับและรายจ่ายในครัวเรือนอยู่เป็นประจำเพื่อให้เห็นความเคลื่อนไหวของรายได้ พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างในการประกอบอาชีพซึ่งแม้จะเป็นการทำการเกษตรบนเนื้อที่รวมกันกว่า 25 ไร่ ที่สามารถจ้างแรงงานมาช่วยในการทำการเกษตรเพื่อภาระที่ดูเหมือนหนักพอสมควรกับวัยของพ่อดีและป่าแก้ว แต่สองสามีภรรยากลับช่วยกันคนละไม้คนละมือและมีการวางแผนการผลิตให้แต่ละวันสามารถทำกันได้อย่างไม่เดือดร้อนตนเอง นอกจากนี้ พ่อดียังสามารถซื้อหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้อย่างมากมาย แต่พ่อดีก็ไม่ยึดติดกับกระแสบริโภคนิยมของสังคมไทย พ่อดีและป่าแก้วไม่ใช้โทรศัพท์มือถือโดยพ่อดีให้เหตุผลว่าโทรศัพท์บ้านก็มี ที่นา ไร่ สวนก็อยู่บริเวณบ้าน จึงยังไม่มีควมจำเป็นที่จะต้องซื้อมาเพื่อสร้างภาระค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น โดยพ่อดีได้เล่าว่าอยากนำเงินเหล่านั้นมาเก็บออมเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินมากกว่าใช้ไปในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับตนเองและครอบครัว

...ป้องกันตัวเองได้ฮับผลกระทบจากสิ่งอื่นๆ มาให้อันกระทบตัวเขา ป้องกันก่ะ
 ติเฮอะได้ หือมีไว้กึ่งๆอย่าง หือมีไว้ป้องกันไว้เผื่อว่าฉุกเฉินขึ้นมาจะได้มีใจ ก่เก็บก่ออม
 ไว้ผ่อง อย่างมะเดี๋ยวมี่รายจ่ายหยั่งนั้เฮาก่เก็บออมไว้

(ป้องกันให้ว่าไม่ได้รับผลกระทบจากสิ่งอื่นๆ มาให้อันกระทบตัวเรา ป้องกันก่ทำที่
 เราทำได้ ให้มีไว้ทุกสิ่งทุกอย่าง ให้มีไว้ป้องกันไว้เผื่อว่าฉุกเฉินขึ้นมาจะได้มีใจ ก่เก็บออม
 ไว้บ้าง เช่นทุกวันนี้ไม่มีรายจ่ายอะไรมาเราก็เก็บออมไว้)

(บุญดี สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2554)

การเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อดีไม่ใช่เฉพาะการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงเท่านั้น
 ครอบครัวของพ่อดียังเป็นแบบอย่างที่ดีในการเอื้ออารีต่อกันให้ความรักความเอาใจใส่และความ
 อุ่นต่อสมาชิกในครอบครัว มีการปรึกษาหารือกันโดยยึดหลักประชาธิปไตยและหลักศาสนา
 พุทธ เมื่อมีปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นเพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน ดูแล พร้อมกันนี้ยังให้การช่วยเหลือ
 และสงเคราะห์แก่ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน โดยแบ่งปันและแลกเปลี่ยนในสิ่งที่ครอบครัวมีให้แก่ผู้อื่น
 ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผนแก้ไขปัญหาของชุมชนในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและครอบครัว
 ปลอดภัยพอเป็นผู้นำตัวอย่างของครอบครัวในการลด ละ เลิกอบายมุข และสอนบุตรหลาน
 ไม่ให้เกี่ยวข้องกับอบายมุขอีกด้วย

จากเรื่องเล่าของนายบุญดี สองคำชุมจะเห็นว่านายบุญดีและครอบครัวได้เป็น
 แบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงผ่านการประกอบอาชีพด้านการเกษตร
 เช่น การปลูกข้าวและปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อความปลอดภัยของสุขภาพและสิ่งแวดล้อม
 โดยนำมาบริโภคในครัวเรือนเป็นหลักหากเหลือจึงจำหน่ายทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน
 ซึ่งสามารถลดและสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งนำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้
 เกิดประโยชน์สูงสุด ยึดหลักการทำทุกอย่างที่ใช้และกินทุกอย่างที่ปลูกหรือปลูกทุกอย่างที่กินซึ่ง
 ในการดำเนินชีวิตต้องรู้จักศักยภาพตัวเองสามารถใช้ตามที่มี ไม่ตามกระแสนิยมของสังคมโดยทำ
 ในสิ่งที่ถูกต้องและไม่เบียดเบียนผู้อื่นพร้อมทั้งมีการออมเงินไว้ใช้ยามฉุกเฉินเพื่อป้องกันไม่ได้รับ
 ผลกระทบจากสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปนอกจากนี้พ่อดียังให้ความสำคัญในการเรียนรู้เกี่ยวกับ
 เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตและสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม
 บนพื้นฐานของศักยภาพความเป็นอยู่ของตนและบริบทของชุมชน จนเกิดเป็นภูมิปัญญาจากการ
 ทดลองทำด้วยตนเองและศึกษาหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ เช่น การอบรม โทรทัศน์หรือ
 หนังสือ พร้อมทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจและองค์กรเอกชนในการ

พัฒนาองค์ความรู้ นอกจากนี้พ่อดีและครอบครัวยังได้รับเลือกจากชุมชนให้เป็นครอบครัวที่เป็นแบบอย่างที่ดี สามารถลด ละ เลิกอบายมุขทุกประเภท มีความอบอุ่นในครอบครัว ปกปักรักษาช่วยเหลือกัน รวมทั้งร่วมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสโดยการแบ่งปันในสิ่งที่ตน

จะเห็นได้จากเรื่องเล่าการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับบุคคลหรือครอบครัวของสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัว มีแนวทางการปฏิบัติในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในลักษณะทิศทางเดียวกัน โดยมีความพอประมาณในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของควมมีเหตุมีผลเพื่อประกอบการตัดสินใจในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ตนเองและครอบครัวในอนาคต ประกอบกับได้นำความรู้มาต่อยอดเพื่อพัฒนาแนวทางการประกอบอาชีพให้มีความมั่นคงและยั่งยืนโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น โดยผู้วิจัยสามารถสรุปเรื่องเล่าได้ดังนี้

ด้านความพอประมาณของสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวได้ยึดหลักทางสายกลางแบบพออยู่พอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือใช้จ่ายเกินตัวโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น แต่เมื่อต้องใช้จ่ายเงินจึงพิจารณาถึงความประหยัด ความจำเป็นและความเหมาะสมในการดำเนินชีวิตประจำวันตามกำลังความสามารถในการสร้างรายได้ที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพของครอบครัวซึ่งต้องไม่ทำให้ตนเอง ครอบครัวและผู้อื่นเดือดร้อนทั้งในปัจจุบันและอนาคต หากสิ่งใดมีอยู่ในครัวเรือนหรือชุมชนหรือสามารถผลิตได้เองก็จะนำสิ่งเหล่านั้นมาทดแทนและใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะการลดต้นทุนในการประกอบอาชีพและการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ซึ่งชุมชนบ้านดอกบัวได้ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนอยู่แบบพอเพียงโดยปลูกผักสวนครัวทุกครัวเรือน พร้อมทั้งมีการสนับสนุนการเพาะพันธุ์พืชและเพาะพันธุ์สัตว์เพื่อเป็นวัตถุดิบหลักการประกอบอาหารในครัวเรือนหากเหลือจึงจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน และหากครอบครัวใดทำนาเป็นอาชีพหลักก็จะนำข้าวที่ปลูกได้แบ่งไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือนหากเหลือจากการบริโภคจึงจำหน่าย นอกจากนี้ความพอประมาณในระดับบุคคลจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องรู้ถึงฐานะความเป็นอยู่และศักยภาพของตนเองและครอบครัว โดยสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ไม่อาศัยพึ่งพาผู้อื่นจนเกินความเหมาะสมพอควรและไม่ตามกระแสนิยมของสังคม

ด้านควมมีเหตุผลของสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวได้ยึดหลักการบริหารจัดการค่าใช้จ่ายต่างๆ ให้มีความเหมาะสมกับรายได้และรายจ่ายโดยมีความสมดุลกันและสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ หากมีความต้องการหรือความจำเป็นในการใช้จ่ายจะต้องคิดก่อนพร้อมทั้งนำเหตุและผลจากการซื้อมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา พร้อมทั้งนำบัญชีครัวเรือนมาประกอบการตัดสินใจให้สามารถลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง นอกจากนี้ในดำเนินชีวิตต้องรู้จักตัวเอง ไม่ทะเยอทะยานในสิ่งที่ไม่จำเป็น ฐานะตนเอง ไม่ตามคนอื่นจนลืมตัวเอง ในการตัดสินใจใดๆ

ต้องผ่านกระบวนการคิดและทบทวนถึงความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัว หากเกินความจำเป็นหรือเกินขอบเขตไม่ควรนำมาปฏิบัติให้เป็นภาระของครอบครัวในอนาคต

ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีของสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวได้มีการบริหารจัดการเงินในแต่ละเดือนและแต่ละปีโดยการแบ่งเงินส่วนหนึ่งจากรายได้ให้เป็นเงินออมเพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงในอนาคต และให้ความสำคัญในการออมเงินเพื่อเก็บไว้ใช้ยามฉุกเฉินซึ่งเป็นการป้องกันไม่ได้รับผลกระทบจากสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ด้านความรู้ของสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ วางแผน สังเกต ทดลองและศึกษาความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้ได้วิธีการที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ ซึ่งชุมชนบ้านดอกบัวได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือ การอบรมและศึกษาดูงานสถานที่ต่างๆ เพื่อเป็นการพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ พร้อมทั้งสามารถถ่ายทอดให้แก่สมาชิกในชุมชนและบุคคลที่สนใจทั่วไปเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งยังได้นำความรู้ที่ได้เหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ด้านคุณธรรมของสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวเป็นการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรมจริยธรรมและมีจิตสาธารณะช่วยเหลือสังคม สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ไม่เบียดเบียนทั้งตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม อันนำมาซึ่งความรักและความสามัคคีในชุมชนให้สามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน หากเกิดปัญหาใดขึ้นสมาชิกในชุมชนจะร่วมแก้ไขปัญหและหาแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีก นอกจากนี้ยังมีการแนะนำและชักชวนให้เด็ก เยาวชนในชุมชนเข้าวัดฟังธรรมเพื่อสงบจิตใจและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่อห่างไกลยาเสพติด

ตาราง 2 แสดงการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับบุคคล

ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี	ความรู้	คุณธรรม
1. ยึดทางสายกลางแบบพออยู่พอกิน	1. บริหารจัดการรายได้และรายจ่ายให้สมดุลกัน	1. บริหารจัดการรายได้เพื่อแบ่งส่วนหนึ่งสำหรับการออมเงินเพื่อสร้างความมั่นคงในอนาคต	1. พัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น	1. นำคุณธรรมจริยธรรมมาเป็นในการดำเนินชีวิต
2. ไม่ฟุ้งเฟ้อและประหยัโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น	2. นำเหตุผลและผลมาพิจารณาความจำเป็นในการใช้จ่าย		2. โดยมีการวิเคราะห์วางแผนสังเกตและทดลอง	2. มีจิตสาธารณะช่วยเหลือสังคม
3. นำสิ่งที่มีอยู่ในครัวเรือนหรือชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	3. ทำบัญชีครัวเรือนเพื่อประกอบการตัดสินใจ	2. ให้ความสำคัญกับการออมเงินสำหรับใช้ในยามจำเป็นและเร่งด่วน	2. ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งต่างๆ เพื่อพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้	3. ร่วมกันแก้ไขปัญหาและหาแนวทางป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดขึ้นอีก
4. ลดต้นทุนในการประกอบอาชีพ	4. ไม่ทะเลาะเบาะแว้งในสิ่งที่ไม่จำเป็น		3. สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่มหาชนในชุมชนและบุคคลทั่วไปผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	4. เข้าวัดฟังธรรมะเพื่อจิตใจอันสงบและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
5. การผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก	6. การตัดสินใจใดๆ ต้องผ่านกระบวนการคิดและทบทวนถึงความเหมาะสม		4. สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป	
6. ดำเนินถึงศักยภาพของตนเองและครอบครัว				

ความพอเพียงที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลหรือครอบครัวของสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่เกื้อหนุนให้ความพอเพียงเกิดขึ้นในระดับชุมชน อันนำมาซึ่งการเป็นชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศของชุมชนบ้านดอกบัวในที่สุด ดังนั้นการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับบุคคลหรือครอบครัวข้างต้น จึงเป็นการสนับสนุนให้เกิดการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับชุมชนต่อไป

การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับชุมชน

การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับชุมชน สามารถเกิดขึ้นได้จากการที่สมาชิกในชุมชนมีความพอเพียงในระดับบุคคลหรือครอบครัวเป็นพื้นฐาน โดยสามารถนำมาขยายผลสู่การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับชุมชน โดยผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ความรู้และคุณธรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความพอประมาณระดับชุมชน

ความพอประมาณระดับชุมชนของชุมชนบ้านดอกบัวเป็นความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองผู้อื่นทั้งในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจและมิติสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดของความพอประมาณในแต่ละมิติดังนี้

ความพอประมาณระดับชุมชนในมิติสังคม

ความพอประมาณระดับชุมชนในมิติสังคมของชุมชนบ้านดอกบัว เป็นความพอประมาณที่มีทุนทางสังคม มีแผนชุมชน และมีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานโดยมีการยึดโยงความสัมพันธ์กันในสังคมที่เป็นแบบแผนและมีกฎกติการ่วมกันในชุมชน โดยยึดหลักของความพอเพียงซึ่งสมาชิกในชุมชนได้นำความพอประมาณตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในครัวเรือน โดยจะเห็นได้จากการที่สมาชิกในชุมชนมีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย พอดี พอเหมาะและพองามบนพื้นฐานของความอยู่ดีกินดี ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่สร้างความเดือดร้อนและไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมทั้งในปัจจุบันและอนาคต พร้อมทั้งมีการวางแผนและการดำเนินกิจกรรมในความพยายามที่จะลดค่าใช้จ่ายในส่วนที่ไม่จำเป็นในการดำเนินชีวิตประจำวันลง เช่น การปลูกข้าว พืชผักสวนครัวและเลี้ยงไก่ ปลาและกบสำหรับบริโภคในครัวเรือนหากเหลือจึงจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนและชุมชน พร้อมกันนี้ยังมีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายหรือที่เรียกว่าบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ทุกครัวเรือนสามารถลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น รู้จักใช้และเห็นคุณค่าของเงิน ตลอดจนชุมชนจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมด้านการออมเงินทุกครัวเรือนในรูปแบบต่างๆ อีกด้วย ซึ่งนายสนั่น สืบสาย ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

...บ้านเฮาส่วนใหญ่จะปลูกผักปลูกไม้ไว้กินเอง จะบิไ้สารเคมีเลย เฮาจะยะบ่ย
หมักไว้ไ้เอง แล้วก็เกือบทุกบ้านจะยะบ่ยชิครวเหือนหมัดนะ เฮาจะไ้ไ้รู้ว่าเฮาไ้จ่าย
หยังไปผ่อง

(บ้านเราส่วนใหญ่จะปลูกผักปลูกไม้ไว้กินเอง จะบ่ยไ้สารเคมี เราจะทำบ่ยหมักไว้
ไ้เอง แล้วก็เกือบทุกบ้านจะทำบ่ยชิครวเหือนหมัด เราจะไ้ไ้รู้ว่าเราไ้จ่ายอะไรไปบ้าง)

(สนั่น สืบสาย, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

นอกจากนี้ชุมชนยังจัดให้มีการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ
ในชุมชนร่วมกัน โดยเริ่มจากกลุ่มคนเพียงไม่กี่คนซึ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ จนขยายตัวกลายเป็นกลุ่ม
ที่ใหญ่ขึ้น ซึ่งแต่ละกิจกรรมนั้นเกิดขึ้นเหล่านั้นเกิดจากความต้องการของสมาชิกในชุมชนเป็นหลัก
เพื่อเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ในการดำเนินชีวิต โดยการดำเนินกิจกรรม
เหล่านั้นได้ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ถึงศักยภาพของชุมชนและความสามารถของสมาชิกใน
ชุมชนเป็นหลัก เช่น การจักสานแข่งและสู้ไม้ รวมทั้งคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการดำเนินกิจกรรม
ด้วยความพอดี พอประมาณและให้สอดคล้องกับความพอเพียงของชุมชนเพื่อนำพาชุมชนให้
พัฒนาไปในทิศทางเดียวกันทั้งชุมชน พร้อมกันนี้ชุมชนบ้านดอกบัวยังได้มีการวางแผนเตรียมความ
พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต

จากการรวมกลุ่มร่วมทำกิจกรรมในชุมชนของสมาชิกในชุมชนแล้วยังได้ขยายความ
ร่วมมือจากภายในสู่ภายนอกชุมชนอย่างต่อเนื่องผ่านเครือข่ายความร่วมมือเพื่อช่วยเหลือแบ่งปัน
กันซึ่งกัน โดยชุมชนบ้านดอกบัวได้มีการให้ความช่วยเหลือกันทั้งในเรื่องอุปโภคบริโภคและ
ร่วมกันทั้งตำบลบ้านดู่ มีการบริการรถในการบรรทุกพืชผลด้านการเกษตรและใช้ในงานพิธีการ
ต่างๆ ในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง การช่วยเหลือผู้ยากไร้ด้อยโอกาส รวมทั้งร่วมกันสร้าง
พระอุโบสถขึ้นโดยเริ่มต้นการก่อสร้างไม่มีงบประมาณสนับสนุน แต่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของ
สมาชิกในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงที่ร่วมแสวงหาผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาค โดยสมาชิกในชุมชน
และชุมชนใกล้เคียงพร้อมเป็นแรงงานในการก่อสร้างโดยไม่มีค่าตอบแทนแต่อย่างใด

ความพอประมาณระดับชุมชนในมิติเศรษฐกิจ

ความพอประมาณระดับชุมชนในมิติเศรษฐกิจของชุมชนบ้านดอกบัวเป็นความ
พยายามในการลดรายจ่ายและสร้างรายได้ในครัวเรือน โดยชุมชนได้ส่งเสริมให้ทุกครัวเรือน
สามารถวางแผนและบริหารจัดการรายรับรายจ่ายในครัวเรือนผ่านการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อนำ
ข้อมูลมาวิเคราะห์หารายได้และค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเพื่อสามารถจัดสรรค่าใช้จ่ายได้อย่าง
เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของครัวเรือน พร้อมทั้งนำบัญชีครัวเรือนมาวิเคราะห์เพื่อหาปัญหา

หรืออุปสรรคในการใช้จ่าย โดยสามารถนำปัญหาที่พบเหล่านั้นมาเข้าร่วมในการเวทีประชาคมของชุมชนเพื่อช่วยเหลือกันในการแก้ปัญหา ตลอดจนร่วมกันวางแผนการใช้จ่ายในระดับชุมชนต่อไป เพื่อให้ชุมชนสามารถอยู่ได้อย่างพอเพียงและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

เนื่องจากสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นหลัก ชุมชนจึงได้มีการส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนเน้นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนและชุมชนเป็นหลัก หากเหลือจึงจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ทุกครัวเรือนสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ บนพื้นฐานของความพอประมาณทั้งในส่วนของความพอประมาณในความสามารถของสมาชิกในครอบครัวและความพอประมาณในต้นทุนการผลิต เพื่อให้สามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของครัวเรือนและชุมชน พร้อมกันนี้ชุมชนยังนำทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนมาเสริมสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนและชุมชน เนื่องจากชุมชนบ้านดอกบัวมีสภาพภูมิอากาศ สภาพสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและมีปริมาณน้ำเพียงพอต่อการปลูกข้าวนาปีและข้าวญี่ปุ่น โดยสามารถสร้างรายได้เฉลี่ย 18,000 บาทต่อไร่ต่อปี และ 6,000 บาทต่อไร่ต่อปี ตามลำดับ ส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษซึ่งสามารถสร้างรายได้เฉลี่ย 500 บาทต่อครัวเรือนต่อปี พร้อมกันนี้ชุมชนยังได้ส่งเสริมให้มีการปลูกข้าวโพดรายได้เฉลี่ย 5,000 บาทต่อปี มีส่งเสริมการเลี้ยงวัวพันธุ์พื้นเมืองและการเลี้ยงโคขุน สามารถสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชนเฉลี่ย 600,000 - 700,000 บาทต่อปี ซึ่งจากการเลี้ยงวัวและโคขุนจึงทำให้มีมูลวัวจำนวนมากชุมชนจึงได้มีการส่งเสริมให้เป็นการเลี้ยงแบบเศรษฐกิจครบวงจร โดยนำมูลวัวมาทำแก๊สหุงต้มชีวภาพเพื่อช่วยลดรายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย 15,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ทั้งนี้ชุมชนบ้านดอกบัวยังสามารถลดต้นทุนในการผลิตในการประกอบอาชีพทางการเกษตรซึ่งจากเดิมใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีในปริมาณมากจึงทำให้ต้นทุนในการผลิตสูง ต่อมาจึงได้มีการทำปุ๋ยหมักชีวภาพจากมูลวัวไว้สำหรับใช้ในการเกษตรผสมผสานกับการใช้ปุ๋ยเคมี ดังที่นายประยูร ใจบาล ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

...ใช้ปุ๋ยชีวภาพจะเห็นผลช้ากว่าจริง แต่ถ้าใช้แล้วได้ผลก็คุ้มค่ากะ ลดต้นทุนได้นัก ขนาด เขาจะยะปุ๋ยไว้ใจเอง เอาซึ่งัวมายะ แต่ตอนนี้ยังเลิกใช้สารเคมีได้บ่หมดเดียยังใช้รวมๆ กันอยู่ ก่พยายามลด ละ เลิกกันอยู่

(ใช้ปุ๋ยชีวภาพจะเห็นผลช้าก็จริง แต่ถ้าใช้แล้วได้ผลก็คุ้มค่า ลดต้นทุนได้มาก เราจะทำปุ๋ยไว้ใช้เอง เอาชีวะมาทำ แต่ตอนนี้ก็ยังเลิกใช้สารเคมีได้ไม่หมด ยังใช้รวมๆ กันอยู่ ก็พยายามลด ละ เลิกกันอยู่)

(ประยูร ใจบาล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2554)

แต่ทั้งนี้ชุมชนยังมีความพยายามในการส่งเสริมให้ทุกครัวเรือน ลด ละ เลิก การใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีตามลำดับ เนื่องจากในอดีตชุมชนมีการผลิตที่เน้นการใช้สารเคมีเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่สูงจนส่งผลกระทบต่อตนเอง ชุมชน และสิ่งแวดล้อม พร้อมกันนี้ชุมชนบ้านดอกบัวยังได้มีการส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนมีความพอประมาณในด้านเศรษฐกิจ โดยเสริมสร้างให้รู้จักการประมาณตนเองพร้อมทั้งมีการวางแผนค่าใช้จ่ายในครัวเรือน โดยคำนึงถึงสิ่งที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันเป็นหลัก ซึ่งเช่นเดียวกับการประกอบอาชีพที่ส่งเสริมให้เกิดการทำแบบพอดีตามกำลังแรงงานของสมาชิกครัวเรือนและชุมชน ตลอดจนตามฐานะทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เช่น การลดอัตราการจ้างงานในการเกษตร โดยชุมชนได้ทำการส่งเสริมกิจกรรมการลงแขกหรือกินแรงในการทำนาเพื่อลดต้นทุนในการประกอบอาชีพ พร้อมกันนี้สมาชิกในชุมชนยังรวมแรงรวมใจช่วยลดค่าใช้จ่ายของเจ้าภาพอีกทางหนึ่งด้วยการนำอาหารกลางวันมารับประทานร่วมกันขณะทำนา

นอกจากนี้ชุมชนยังมีการจัดให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน โดยจัดให้มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีพและการประกอบอาชีพโดยที่ไม่เน้นการสร้างรายได้จนเกินพอดี ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับความต้องการของสมาชิกในชุมชนเป็นหลักและมีการบริหารจัดการเศรษฐกิจชุมชนให้สามารถเติบโตเป็นลำดับขั้น ผ่านการดำเนินการของกลุ่มโดยมีการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่ม เช่น กลุ่มจักสานแข่ง กลุ่มจักสานสุมไก่ กลุ่มหัตถกรรมจักสาน ผักตบชวา กลุ่มเลี้ยงวัวพันธุ์พื้นเมือง เป็นต้น

ความพอประมาณระดับชุมชนในมิติสิ่งแวดล้อม

ความพอประมาณระดับชุมชนในมิติสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านดอกบัว เป็นความพอประมาณโดยการนำทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้อย่างรู้คุณค่าและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดบนพื้นฐานของการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น

1. การจักสานแข่งและสุมไก่จากไม้ไผ่ ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่อย่างมากมายในชุมชนบ้านดอกบัว ชุมชนจึงได้มีการสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนนำไม้ไผ่มาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มอันก่อให้เกิดรายได้หลักของครัวเรือนและชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมการปลูกทดแทน

เพื่อให้มีไม้ไผ่ที่สามารถนำมาใช้หมุนเวียนได้อย่างยั่งยืนอันเป็นกิจกรรมที่สืบเนื่องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จนกระทั่งกลายเป็นภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าของชุมชนบ้านดอกบัว ซึ่งเริ่มแรกของกิจกรรมการจักสานแข่งและสุมไก่เป็นการรวมกลุ่มเล็กๆ ทำกันเองเพื่อใช้และจำหน่ายภายในชุมชนใกล้เคียง ต่อมาได้มีการรวมตัวเป็นกลุ่มที่ใหญ่ขึ้นและมีสมาชิกเพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยมีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนเกิดขึ้นเพื่อร่วมกิจกรรมจักสานแข่งและสุมไก่ ซึ่งปัจจุบันการจักสานแข่งและสุมไก่ได้รับเลือกให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของจังหวัดพะเยาอีกด้วย

2. หัตถกรรมจักสานผักตบชวา เป็นอีกอาชีพเสริมของสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวที่มีการรวมกลุ่มเพื่อร่วมทำกิจกรรมนอกฤดูทำนา โดยนำวัสดุซึ่งเป็นผักตบชวามาจากกว๊านพะเยาซึ่งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับชุมชน พร้อมทั้งมีเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียงที่มีการดำเนินกิจกรรมหัตถกรรมจักสานผักตบชวาเช่นกัน

3. การปลูกหญ้าแฝกโกล่า เนื่องจากในอดีตชุมชนบ้านดอกบัวมีการเลี้ยงวัวพันธุ์พื้นเมืองและโคขุนในแบบธรรมชาติ ทำให้ในบางครั้งเกิดการขาดแคลนหญ้าซึ่งในการเลี้ยงวัวและโคขุนส่งผลให้วัวและโคขุนดังกล่าวไม่สมบูรณ์และมีการเจริญเติบโตที่ช้ากว่าปกติ จากปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงมีเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกโกล่าให้กับครัวเรือนที่เลี้ยงวัว ซึ่งเริ่มแรกเป็นการทดลองปลูกเพียง 1 – 2 ครัวเรือน เท่านั้น ต่อมาได้ขยายไปยังครัวเรือนอื่นๆ ในชุมชน จึงได้มีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนและชุมชนอีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ความพอประมาณในมิติสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านดอกบัวยังได้ให้ความสำคัญสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยได้จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะในครัวเรือนและชุมชน โดยมีการส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนคัดแยกขยะและสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะเหล่านั้น ดังที่นายบุญดี สองคำชุม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

...จะจัดก้านขยะบ้านไคบ้านมัน นโยบายอบต. จะมีก้านเก็บขยะ ถ้าบ้านเรามีขยะก็คัดแยกเอา อันไหนหมักได้ก็หมัก อันไหนขายได้ก็ขาย หยังพลาสติกก็เอาไปขายได้

(จะจัดการขยะบ้านไคบ้านมัน นโยบายองค์การบริหารส่วนตำบลจะไม่มีการเก็บขยะ ถ้าบ้านเรามีขยะก็คัดแยกเอา อันไหนหมักได้ก็หมัก อันไหนขายได้ก็ขาย เช่นพลาสติกก็เอาไปขายได้)

(บุญดี สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2554)

การคัดแยกขยะของชุมชนบ้านดอกบัวมีทั้งการนำเศษใบไม้มาทำเป็นปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อใช้ในการเกษตร นำเศษอาหารมาผลิตเป็นแก๊สชีวภาพเพื่อใช้เป็นพลังงานทดแทนในครัวเรือน ตลอดจนนำพลาสติกหรือเศษแก้วมาสร้างรายได้ในครัวเรือนได้อีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ชุมชนยังได้รับการสนับสนุนจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนมาให้ความรู้และรณรงค์การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติกและการใช้ใบตองแทนการกล่่งโฟมอีกด้วย ซึ่งสมาชิกในชุมชนได้นำมาปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

จากการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติโดยยึดหลักความพอประมาณของชุมชนบ้านดอกบัวทั้งในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจและมิติสิ่งแวดล้อม สรุปได้ว่า ชุมชนบ้านดอกบัวมีการดำเนินกิจกรรมบนความพอประมาณที่อยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง โดยสมาชิกในชุมชนมีการดำเนินชีวิตด้วยความประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ และไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น สามารถลดรายจ่ายและสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพหลักด้านการเกษตรจึงเป็นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนและชุมชนเป็นหลักหากเหลือจึงจำหน่าย พร้อมทั้งสมาชิกในชุมชนยังสามารถนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ชุมชนมาสร้างรายได้โดยการจักสานแข่งและสุมไก่เป็นอาชีพเสริม อันเป็นการนำทรัพยากรธรรมชาติมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดบนพื้นฐานของการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ พร้อมกันนี้ยังได้นำผักตบชวาซึ่งเป็นวัชพืชที่มีอยู่อย่างมากมายในบริเวณกว๊านพะเยาซึ่งอยู่กับชุมชนมาจักสานเป็นวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ นอกจากนี้ชุมชนยังได้ส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนทำบัญชีครัวเรือนเพื่อนำมาวิเคราะห์และจัดสรรค่าใช้จ่ายได้อย่างเหมาะสมทั้งในระดับครอบครัวและต่อยอดในระดับชุมชนผ่านการจัดเวทีประชาคมเพื่อให้ชุมชนเกิดความพอเพียงและสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่มให้เจริญเติบโตเป็นลำดับขั้นเพื่อส่งเสริมความสามารถและศักยภาพของสมาชิกในชุมชนและความเป็นไปได้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสามารถพัฒนาชุมชนให้ไปในทิศทางเดียวกันได้อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งยังเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนอีกด้วย

ตาราง 3 แสดงการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับชุมชน ด้านความพอประมาณของชุมชนบ้านดอกบัวในแต่ละมิติ

มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	มิติสิ่งแวดล้อม
1. การดำเนินชีวิตบนความพอเพียง	1. การลดรายจ่ายและสร้างรายได้	1. ร่วมอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ทำบัญชีครัวเรือน	2. เน้นการบริโภคในครัวเรือนหากเหลือจึงจำหน่าย	2. การจักสานแข่งและสุมไถ่จากไม้ไผ่
3. การรวมกลุ่ม	3. นำทรัพยากรมาสร้างรายได้	3. หัตถกรรมจักสาน
4. สร้างเครือข่ายความร่วมมือ	4. วิเคราะห์รายรับและรายจ่าย	ผักตบชวา
	5. การลดต้นทุนในการผลิต	

2. ความมีเหตุผลระดับชุมชน

ความมีเหตุผลระดับชุมชนของชุมชนบ้านดอกบัวเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบทั้งในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจและมิติสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดของความมีเหตุผลในแต่ละมิติดังนี้

ความมีเหตุผลระดับชุมชนในมิติสังคม

ความมีเหตุผลระดับชุมชนในมิติสังคมของชุมชนบ้านดอกบัว เป็นการวางแผนในดำเนินชีวิตบนความมีเหตุมีผล ความรอบคอบและระมัดระวังอย่างมีสติ โดยสามารถใช้ความรู้มาดำเนินชีวิตหรือประกอบอาชีพ รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนมีการเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชนเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการเข้าถึงสมาชิกในชุมชน อันก่อให้เกิดความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เช่น 1) ข้อมูลทางกายภาพ ได้แก่ ลักษณะประชากร ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน 2) ข้อมูลทางสังคม ได้แก่ การปกครอง ประวัติความเป็นมาของชุมชน บทบาทความเป็นผู้นำของชุมชน การศึกษาขั้นพื้นฐานของสมาชิกในชุมชน และสภาพปัญหาทางสังคม 3) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมของสมาชิกในชุมชน ความรู้และความสามารถของสมาชิกในชุมชนในด้านต่างๆ ที่มาและการสร้างรายได้ของสมาชิกในชุมชน การมีแหล่งทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพ

ของชุมชน และระดับฐานทางเศรษฐกิจของครัวและชุมชน 5) ข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน ได้แก่ ข้อมูลการทำบัญชีครัวเรือน และพฤติกรรมกรรมการบริโภคของสมาชิกในชุมชน 6) ข้อมูลด้านการเกษตร และการเพาะเลี้ยงสัตว์ และ 7) ข้อมูลด้านการสาธารณสุขของชุมชน โดยชุมชนสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์เพื่อร่วมวางแผนและกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนให้ไปในทิศทางเดียวกันทั้งชุมชน โดยนำเสนอผ่านกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการของสมาชิกในชุมชนบนฐานของชุมชนที่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมีการรวมกลุ่มสมาชิกในชุมชนที่มีความต้องการในลักษณะเดียวกันมาช่วยเหลือซึ่งกันและกันผ่านการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรม ตลอดจนกิจกรรมดังกล่าวมีการส่งเสริมด้านการออมเงินในรูปแบบต่างๆ เพื่อสมาชิกในกลุ่มสามารถเรียนรู้และเข้าใจในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในชุมชนและนอกชุมชน

พร้อมกันนี้ในควมมีเหตุผลในมิติสังคมของชุมชนบ้านดอกบัวยังเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบและข้อปฏิบัติในชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชนบนพื้นฐานของประโยชน์สุขในชุมชนส่วนรวม นอกจากนี้ยังได้มีการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมคิด ทำ วางแผน ติดตามประเมินผลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กิจกรรมต่างๆ ในชุมชนผ่านการเวทีประชาคมที่จัดให้มีขึ้นเป็นประจำทุกเดือน หลังจากที่ผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลได้ประชุมกับหน่วยงานทางปกครองและองค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว จึงนำข้อราชการต่างๆ มาประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกในชุมชนได้รับรู้ข่าวสารเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและจัดทำแผนพัฒนาชุมชนต่อไป ดังที่นายบาลบุญคำ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

...ก็หลังจากที่พ่อหลวงไปประชุมอำเภามา แล้วก็ ส.อบต.ไปประชุม เขาก็จะฮ้องจ้าวบ้านมาละ มาคุยกัน มาบอกข้อราชการที่พ่อหลวงกับ ส.อบต. ได้ฮู้มา มาคุยกันว่าบ้านเฮาจะเอาจะได้อะไร จะได้อะไรบ้าง ถ้าจ้าวบ้านว่าจะได้อะไรจะได้อะไรนั้น เพราะจ้าวบ้านเป็นกำลังหลักในกำนพัฒนา

(ก็หลังจากที่พ่อหลวงไปประชุมอำเภามา แล้วก็สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไปประชุมมา เราก็จะเรียกชาวบ้านมาละ มาคุยกัน มาบอกข้อราชการที่พ่อหลวงกับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลได้รู้มา มาคุยกันว่าบ้านเราจะเอาจะได้อะไร จะได้อะไรบ้าง ถ้าชาวบ้านว่าจะอย่างไรเราก็จะทำอย่างนั้น เพราะชาวบ้านเป็นกำลังหลักในการพัฒนา)

(บาล บุญคำ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2554)

ตลอดจนสมาชิกในชุมชนยังใช้พื้นที่เวทีประชาคมในการร่วมเสนอปัญหาต่างๆ เพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกันซึ่งหากชุมชนสามารถแก้ไขหรือดำเนินการเองได้ก็จะช่วยกันก่อน แต่หากไม่สามารถแก้ไขเบื้องต้นได้จึงขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องต่อไป นอกจากนี้ลักษณะการปกครองของชุมชนบ้านดอกบัวยังเอื้อต่อความมีเหตุผลของชุมชน โดยมีการปกครองแบบกระจายอำนาจซึ่งแบ่งการบริหารจัดการออกเป็นคุ้มจำนวน 10 คุ้ม มีหัวหน้าคุ้มดูแลความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนเบื้องต้น พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ารวมการพัฒนาขีดความสามารถโดยส่งเสริมแนวทางการพัฒนาอาชีพทั้งการให้ความรู้ การสนับสนุนวิทยากรภายนอกที่มีความรู้ความสามารถมาฝึกอบรมวิชาการและจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาปรับใช้ในกิจกรรมกลุ่มอาชีพต่างๆ จนประสบความสำเร็จ ส่งผลให้ชุมชนบ้านดอกบัวมีผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้สนใจสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพได้ ทุกหลังคาเรือนในชุมชน

ความมีเหตุผลระดับชุมชนในมิติเศรษฐกิจ

ความมีเหตุผลระดับชุมชนในมิติเศรษฐกิจของชุมชนบ้านดอกบัว โดยมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นประจำเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์รายได้รายจ่ายในครัวเรือนและนำมาต่อยอดในระดับชุมชน โดยพิจารณาแนวโน้มของรายได้เพื่อวางแผนการใช้จ่ายของชุมชนอันนำมาซึ่งความเป็นอยู่แบบพอเพียงและสามารถพึ่งตนเองได้ต่อไปของชุมชน พร้อมกันนี้ชุมชนบ้านดอกบัวยังได้สร้างระบบการผลิตภายในชุมชนโดยนำทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชนมาแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มจากสิ่งที่มีอยู่ดังกล่าว ดังที่นายวิรุต ใจเย็น ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

...ก็มีกำนำนำพวกไม้ฮวก ไม้ไผ่มาเยาะกะได เยาะเข่ง เยาะสุมไก่ อย่างบ้านเฮามีนักขนาด จ้าวบ้านก็เลยเอามาสร้างรายได้เป็นหลัก

(ก็มีการนำพวกไม้ไผ่มาทำบันได ทำเข่ง ทำสุมไก่ อย่างบ้านเรามีไม้ไผ่จำนวนมาก ชาวบ้านก็เลยเอามาสร้างรายได้เป็นหลัก)

(วิรุต ใจเย็น, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2554)

ตลอดจนมีการวางแผนด้านการตลาดเพื่อส่งเสริมแนวทางการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมของสมาชิกในชุมชน โดยมีการรวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพและกำหนดรูปแบบการผลิตให้มีการบริหารจัดการไปในทิศทางเดียวกันทั้งชุมชน พร้อมทั้งสามารถนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ภายในชุมชนให้สามารถพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงและยั่งยืนในชุมชนต่อไป

นอกจากนี้สมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวยังได้นำความมีเหตุมีผลมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพหลักของชุมชน โดยชุมชนส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนคิดเป็น ทำเป็นและสามารถแก้ปัญหาได้ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการเลือกสิ่งที่ดี จำเป็นและเหมาะสมให้แก่ชุมชนผ่านเวทีประชาคมของชุมชน เช่น ในอดีตเคยใช้สารเคมีในการทำนาและเพาะปลูกพืชพันธุ์ต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของสมาชิกในชุมชนและผู้บริโภค ปัจจุบันจึงได้มีความพยายามในการลด ละ เลิกสารเคมีต่างๆ ในการเพาะปลูก ซึ่งนอกจากสุขภาพของสมาชิกในชุมชนและผู้บริโภคจะดีขึ้นตามลำดับแล้ว ยังสามารถลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเกษตรได้อีกด้วย พร้อมทั้งนี้กลุ่มกิจกรรมส่งเสริมการประกอบอาชีพยังมีการสนับสนุนและส่งเสริมด้านการออมเงินเพื่อให้เกิดความช่วยเหลือกันภายในกลุ่มโดยการให้กู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำเพื่อนำมาลงทุนในการประกอบอาชีพต่อไปอีกด้วย

ความมีเหตุผลระดับชุมชนในมิติสิ่งแวดล้อม

ความมีเหตุผลระดับชุมชนในมิติสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านดอกบัว ซึ่งสมาชิกในชุมชนเลือกที่จะประกอบอาชีพด้านการเกษตร คือ การทำนาเป็นหลัก โดยคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน รวมถึงลักษณะภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ ความเหมาะสมและความสามารถของสมาชิกในชุมชน โดยมีการรณรงค์ให้เกษตรกรทำและใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยชีวภาพในการทำนาและเพาะปลูกพืชพันธุ์ต่างๆ ซึ่งจะทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตไม่มีสารเคมีตกค้างเหมือนเช่นในอดีตที่ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีในปริมาณที่มากซึ่งส่งผลอันตรายต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนและผู้บริโภค เมื่อเกษตรกรในชุมชนได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ลด ละ เลิกการใช้สารเคมีส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรดีขึ้นรวมถึงคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนตามลำดับ ซึ่งในการนำทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดของชุมชนบ้านดอกบัวนั้นได้คำนึงถึงการดูแลรักษาและการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นให้เกิดความยั่งยืนเช่นกัน เช่น

1. แก๊สชีวภาพหรือพลังงานทดแทนในครัวเรือน (แก๊สหุงต้ม) ซึ่งชุมชนบ้านดอกบัวได้มีการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ในการผลิตแก๊สชีวภาพเพื่อใช้ในครัวเรือน โดยเป็นการลองผิดลองถูกจนสามารถดัดแปลงและปรับปรุงเครื่องมือในการผลิตแก๊สชีวภาพโดยนำมูลวัวและเศษขยะมาผลิตเป็นแก๊สหุงต้มใช้ในครัวเรือนได้อย่างพอเพียง ซึ่งสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนและยังเป็นการนำทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน

2. ระบบน้ำของชุมชนบ้านดอกบัวได้นำน้ำจากภูเขามาปรับใช้หรือที่เรียกว่าระบบประปาภูเขาเพื่อในการอุปโภคบริโภคและใช้ด้านการเกษตรซึ่งมีน้ำพอใช้ในตลอดทั้งปี

3. การปลูกป่าทดแทน เนื่องจากสมาชิกในชุมชนมีการจักสานแข่งและสุมไม้เป็นอาชีพเสริม จึงมีการปลูกไม้ไผ่ทดแทนและได้มีการกำหนดกฎระเบียบร่วมกันของชุมชนในการตัดไม้ไผ่ในที่สาธารณะมาใช้ประโยชน์ เช่น ไม่ตัดไม้ไผ่ที่มีขนาดเล็กหรือยังไม่โตพอที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการจักสาน หากมีการพบเห็นการกระทำผิดดังกล่าวมีโทษปรับ 500 บาทต่อต้น

4. การสร้างฝายแฝกชะลอน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้ในฤดูแล้ง ซึ่งทำให้พื้นป่ามีดินชุ่มชื้น พื้นดินระบบนิเวศวิทยาและเป็นแหล่งน้ำของสัตว์ส่งผลให้ชุมชนบ้านดอกบัวมีอาหารไว้กินตลอดฤดูกาล พร้อมทั้งมีการอนุรักษ์ลูกฮึดในแอ่งน้ำโดยมีกฎระเบียบห้ามจับนำไปจำหน่ายแต่สามารถบริโภคได้เพื่อการขยายพันธุ์ กับ เขียดในชุมชน ดังที่นายสมศักดิ์ ขำนาญกลิ้ง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

...จำบ้านจะจ๊วยกันมายะฝายแฝกจากไม้ไผ่ จะยะกันทุกปี จะได้มีน้ำไว้ใช้ในก้นเกษตร ฝายมันจะจ๊วยจะลอน้ำก่อนที่ไหลไปกว๊าน ยะหื้อจำบ้านมาจับกบ จับเขียดเอาไปกินได้ด้วย

(ชาวบ้านจะช่วยกันมาทำฝายแฝกจากไม้ไผ่ จะทำกันทุกปี จะได้มีน้ำไว้ใช้ในการเกษตร ฝายมันจะช่วยชะลอน้ำก่อนที่ไหลไปกว๊านพะเยา ทำให้ชาวบ้านมาจับกบ จับเขียดเอาไปกินได้ด้วย)

(สมศักดิ์ ขำนาญกลิ้ง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2554)

จากการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติโดยยึดหลักความมีเหตุผลของชุมชนบ้านดอกบัวทั้งในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจและมิติสิ่งแวดล้อม สรุปได้ว่า ชุมชนบ้านดอกบัวมีการวางแผนในดำเนินชีวิตบนความมีเหตุมีผลอย่างรอบคอบและระมัดระวัง โดยชุมชนส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนมีการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกันในระดับชุมชนเพื่อความเป็นอยู่แบบพอเพียงและสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน พร้อมกันนี้ชุมชนยังได้แปรรูปทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สิ่งที่มีอยู่ในชุมชน เช่น การนำสิ่งที่เหลือจากการบริโภคและอุปโภคในชุมชนมาผลิตเป็นพลังงานทดแทน รวมทั้งมีการจัดระบบการแจกจ่ายน้ำและร่วมกันสร้างฝายแฝกและปลูกป่าทดแทนเพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีการวางแผนด้านการตลาดเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสาน

กับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ให้สามารถพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง พร้อมทั้งส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผนและติดตามประเมินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เช่น การร่วมกำหนดกฎระเบียบต่างๆ ในชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและเรียบร้อย อันนำมาซึ่งการก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนไปในทิศทางเดียวกันทั้งชุมชนผ่านการจัดเวทีประชาคมของชุมชนเป็นประจำทุกเดือน นอกจากนี้ชุมชนบ้านดอกบัวยังการรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาความสามารถของสมาชิกในชุมชน เช่น การพัฒนาด้านอาชีพโดยจัดให้มีวิทยากรมาฝึกสอนวิชาการด้านอาชีพต่างๆ และจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาปรับใช้ในการประกอบอาชีพอีกด้วย

ตาราง 4 แสดงการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับชุมชน ด้านความมีเหตุผลของชุมชนบ้านดอกบัวในแต่ละมิติ

มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	มิติสิ่งแวดล้อม
1. สมาชิกในชุมชนร่วมคิด ร่วมทำและร่วมวางแผนเพื่อพัฒนาชุมชน	1. จัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อต่อยอดระดับชุมชน	1. การประกอบอาชีพตามศักยภาพของทรัพยากรในชุมชน
2. สมาชิกในชุมชนร่วมกำหนดกฎระเบียบและข้อปฏิบัติในชุมชน	2. การแปรรูปทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างรายได้	2. การนำสิ่งที่เหลือใช้ในชุมชนมาผลิตเป็นพลังงานทดแทน
3. การจัดเวทีประชาคมให้มีขึ้นเป็นประจำทุกเดือน	3. การส่งเสริมการประกอบอาชีพ	3. ร่วมฟื้นฟูและสร้างระบบน้ำและฝายแฝก
4. การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน		4. การปลูกป่าทดแทน
5. การพัฒนาขีดความสามารถของสมาชิกในชุมชน		

3. การสร้างภูมิคุ้มกันที่ระดับชุมชน

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ระดับชุมชนของชุมชนบ้านดอกบัว เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจและมิติสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดของการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในแต่ละมิติดังนี้

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ระดับชุมชนในมิติสังคม

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ระดับชุมชนในมิติสังคมของชุมชนบ้านดอกบัว โดยชุมชนได้มีการสำรวจและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ พัฒนาและติดตามประเมินผลเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ซึ่งชุมชนได้มีการเตรียมความพร้อมทั้งในปัจจุบันและอนาคต และเพื่อให้ผู้นำชุมชนได้เข้าถึงสมาชิกในชุมชนได้อย่างทั่วถึงทั้งชุมชนโดยจัดให้มีการเสริมสร้างศักยภาพความเป็นผู้นำให้แก่สมาชิกในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนทุกเพศ ทุกวัยได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในบทบาทต่างๆ ตามความสามารถของสมาชิกในชุมชนแต่ละคน เช่น คณะกรรมการชุมชน หัวหน้าคุ้ม หรือบทบาทในการบริหารจัดการกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิกและคณะกรรมการกลุ่ม เป็นต้น

พร้อมกันนี้ชุมชนบ้านดอกบัวยังได้มีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ในมิติสังคมโดยการจัดกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพที่ดีให้แก่สมาชิกในชุมชนเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการบริการสุขภาพที่ดีทั้งในยามปกติสุขหรือยามเจ็บป่วย เช่น การรณรงค์ดัดเข็มฉีดยาในสถานพยาบาล ส่งเสริมการออกกำลังกายโดยการปั่นจักรยานเป็นประจำซึ่งชุมชนมีรถจักรยานคอยให้บริการสำหรับผู้ไม่มีจักรยานเป็นของตัวเอง ตลอดจนกลุ่มผู้สูงอายุได้มีการส่งเสริมกิจกรรมรำกระบองเพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีทั้งกายและใจ ตลอดจนยังได้มีการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชนเพื่อทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในชุมชน โดยชุมชนบ้านดอกบัวมีการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครในชุมชน เช่น 1) อาสาสมัครตำรวจตรวจบ้านเพื่อช่วยเหลือกันในเวลาชุมชนมีกิจกรรมต่างๆ 2) อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเพื่อดูแลรักษาความสงบในชุมชนและเป็นผู้รักษากฎหมายในชุมชน 3) อาสาสมัครพัฒนาชุมชนเพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ ในชุมชนและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน 4) อาสาสมัครป้องกันโรคเพื่อช่วยเหลือด้านบรรเทาสาธารณภัยและเป็นแกนหลักในการทำงานสาธารณภัยในชุมชน 5) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเพื่อช่วยเหลือประชาสัมพันธ์ในด้านสุขภาพของชุมชน 6) อาสาสมัครเพื่อให้ความรู้ด้านการเกษตรต่างๆ 7) อาสาสมัครปศุสัตว์เพื่อช่วยประสานงานและให้ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ภายในชุมชน 8) อาสาสมัครเกษตรอาสาเพื่อช่วยประสานงานด้าน

การเกษตรต่างๆในชุมชน และ 9) อาสาสมัครประชาธิปไตยเพื่อช่วยส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยในชุมชน เป็นต้น

ชุมชนบ้านดอกบัวนอกจากจะมีอาสาสมัครคอยช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนในด้านต่างๆ แล้ว ชุมชนยังให้ความสำคัญกับกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของสมาชิกในชุมชนโดยให้คำแนะนำด้านสุขภาพและบริการขั้นพื้นฐานได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว รวมทั้งจัดให้มีกิจกรรมเสริมสร้างความอบอุ่นให้เกิดในครอบครัว ตลอดจนให้ความสำคัญกับเด็ก เยาวชน คนพิการและผู้ด้อยโอกาส เช่น

1. กิจกรรมจักสานแข่งและสู้ไม้ เป็นกิจกรรมที่สมาชิกในชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนในบริเวณบ้านได้ และเป็นกิจกรรมที่สามารถทำได้ทุกเพศทุกวัย จึงส่งผลให้ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่และลูกอยู่พร้อมหน้ากันไม่ได้อพยพไปทำงานนอกชุมชนโดยสามารถทำงานอยู่ไ้ที่บ้านได้ตลอดเวลา นำมาซึ่งการสร้างความผูกพันและอบอุ่นในครัวเรือน

2. กิจกรรมแข่งขันกีฬา โดยจัดให้มีการแข่งขันกีฬาภายในชุมชนในช่วงวันขึ้นปีใหม่ของแต่ละปี เพื่อเป็นการสร้างความรัก ความสามัคคีในชุมชน ตลอดจนร่วมต่อต้านยาเสพติดและยังเป็นการป้องกันเยาวชนไปเที่ยวที่อื่นซึ่งอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุในช่วงเทศกาลดังกล่าวได้ ดังที่นายเกษม สองคำชุม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

...จัดกีฬาเฉพาะที่จัดมานี้ก็เป็นดอกบัวเกมส์ครั้งที่แปด จะแข่งประมาณสองวัน คือ วันที่สามสิบเอ็ดธันวาคม กับวันที่หนึ่งมกราคม ก่ส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน แล้วก่ลดอุบัติเหตุในช่วงเทศกาล ฮี้อเด็กเยาวชนอยู่แต่ในบ้านบ่ฮื้อออกไปไหน

(จัดกีฬาเฉพาะหมู่ที่สี่จัดมานี้เป็นดอกบัวเกมส์ครั้งที่แปด จะแข่งประมาณสองวัน คือ วันที่สามสิบเอ็ดธันวาคม และวันที่หนึ่งมกราคม ช่วงส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน แล้วก่ลดอุบัติเหตุในช่วงเทศกาล ให้เด็กเยาวชนอยู่แต่ในบ้านบ่ให้ออกไปไหน)

(เกษม สองคำชุม, ผู้ใหญ่สัมภาษณ์ 17 มิถุนายน 2554)

3. กิจกรรมรดน้ำดำหัวในวันสงกรานต์ เป็นกิจกรรมที่ชุมชนบ้านดอกบัวให้ความสำคัญและจัดให้มีกิจกรรมขึ้นระหว่างวันที่ 13 – 16 เมษายนของทุกปี ซึ่งนอกจากจะเป็นการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมอันดีงามของประเพณีไทยแล้ว ยังเป็นการให้ความสำคัญและแสดงความเคารพแก่ผู้สูงอายุในชุมชนอีกด้วย

4. กิจกรรมวันเข้าพรรษาและวันสำคัญทางศาสนา โดยปฎิบัติตามจะชวนลูกหลานไปทำบุญตักบาตรที่วัดเพื่อเป็นการสร้างพื้นฐานทางจิตใจอันดีงาม และยังเป็นการสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เยาวชนในชุมชนบ้านดอกบัว

นอกจากนี้ชุมชนบ้านดอกบัวยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางการศึกษากันแก่เด็กและเยาวชนทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนเพื่อให้ได้มีโอกาสเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนจากกิจกรรมและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยมอบทุนการศึกษาเพื่อสร้างกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนสนใจใฝ่รู้มากยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ชุมชนบ้านดอกบัวซึ่งได้รับเลือกให้เป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลให้มีผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก จึงทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้ามาศึกษาดูงานกับสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัว ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนมีความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ต่างๆ โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพเพื่อเอื้อต่อการสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนและชุมชนซึ่งเป็นการป้องกันการอพยพแรงงานออกนอกชุมชนได้อีกด้วย

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ระดับชุมชนในมิติเศรษฐกิจ

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ระดับชุมชนในมิติเศรษฐกิจของชุมชนบ้านดอกบัวนั้น ได้มีการรณรงค์และสนับสนุนให้มีการออมเงินทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน โดยมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อการบริหารจัดการกิจกรรมกลุ่มในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมทั้งด้านการส่งเสริมการประกอบอาชีพและช่วยเหลือทางเศรษฐกิจโดยการออมเงิน เช่น

1. กลุ่มจักสานแข่ง มีสมาชิกจำนวน 88 คน โดยมีเงินออมและเงินทุนหมุนเวียนรวมทั้งสิ้น 295,261 บาท
2. กลุ่มจักสานสุ่มไก่ มีสมาชิกจำนวน 59 คน โดยมีเงินออมและมีเงินทุนหมุนเวียนรวมทั้งสิ้น 300,000 บาท
3. กลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวา มีสมาชิกจำนวน 25 คน โดยมีเงินออมและมีเงินทุนหมุนเวียนรวมทั้งสิ้น 25,000 บาท
4. กลุ่มเลี้ยงวัวพันธุ์พื้นเมือง มีสมาชิกจำนวน 50 คน โดยมีเงินออมและมีเงินทุนหมุนเวียนรวมทั้งสิ้น 96,451 บาท

5. กลุ่มแม่บ้าน มีสมาชิกจำนวน 100 คน โดยมีเงินออมและเงินทุนหมุนเวียนรวมทั้งสิ้น 50,000 บาท

6. กลุ่มปลูกหญ้าแพงโกลา มีสมาชิกจำนวน 25 คน โดยมีเงินออมและมีเงินทุนหมุนเวียนทั้งสิ้น 25,000 บาท

โดยทุกครัวเรือนในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมการออมทรัพย์อย่างน้อยกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ครอบครัว ดังการให้สัมภาษณ์ของนายวิรุต ใจเย็น เกี่ยวกับการออมทรัพย์ไว้ว่า

...ก็บ้านนะดีเป็นสมาชิกออมตั้งค์ บางบ้านเป็นสมาชิกหลายอัน บางบ้านก็เป็นอันเดียว อันนี้เขาบับังคับ แต่อย่างน้อยก็อย่างหือเป็นสมาชิกกันก็บ้าน

(ทุกบ้านนะที่เป็นสมาชิกออมเงิน บางบ้านเป็นสมาชิกหลายอัน บางบ้านก็เป็นอันเดียว อันนี้เราไม่บังคับ แต่อย่างน้อยก็อย่างให้เป็นสมาชิกกันทุกบ้าน)

(วิรุต ใจเย็น, ผู้ให้สัมภาษณ์, 29 กันยายน 2554)

นอกจากนี้ยังมีบางกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนทุนเริ่มแรกจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์การรัฐวิสาหกิจหรือเอกชน พร้อมกันนี้บางกิจกรรมหรือบางโครงการยังได้รับการสนับสนุนจากนโยบายภาครัฐ เช่น

1. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหรือกองทุนเงินล้าน มีสมาชิกจำนวน 198 คน โดยมีเงินออมเป็นเงิน 150,000 บาท และเงินทุนดำเนินการทั้งสิ้น 1,115,000 บาท

2. โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน มีสมาชิกจำนวน 62 คน โดยมีเงินออมและเงินทุนหมุนเวียนรวมทั้งสิ้น 285,292.68 บาท

โดยชุมชนได้สานต่อกิจกรรมเหล่านั้นผ่านการให้คำปรึกษาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมกันนี้ชุมชนบ้านดอกบัวยังมีความหลากหลายด้านการผลิตเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน โดยสมาชิกในชุมชนมีการประกอบอาชีพหลักและอาชีพเสริมที่หลากหลายโดยมีตลาดรองรับผลผลิตของชุมชนเพื่อลดความเสี่ยงในการสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน ซึ่งปัจจุบันสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวมีอาชีพหลักคือการทำนาและมีอาชีพเสริมที่เพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน เช่น การจักสานแข่งและสุมไก่ การเลี้ยงวัวและโคขุน การจักสานผักตบชวา การปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นต้น ซึ่งสามารถสร้างรายได้ตลอดทั้งปีโดยเฉพาะการจักสานแข่งที่มีตลาดผลไม่รองรับแข่งได้อย่างและสามารถขายได้ตลอดปี

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ระดับชุมชนในมิติสิ่งแวดล้อม

การสร้างภูมิคุ้มกันที่ระดับชุมชนในมิติสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านดอกบัวนั้นได้ให้ความสำคัญกับการดูแล รักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนได้มีการปลูกต้นไม้ยืนต้นตามที่สาธารณะเป็นประจำในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อ 5 ธันวาคมของทุกปี และวันแม่ 12 สิงหาคมของทุกปี พร้อมทั้งมีการส่งเสริมให้ปลูกไม้ดอกและไม้ประดับทั้งสองฟากฝั่งถนนเข้าชุมชนเพื่อให้สวยงามและร่มรื่น ตลอดจนชุมชนบ้านดอกบัวยังได้มีรณรงค์การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติกและมีการจัดการขยะในชุมชนโดยการคัดแยกขยะและกำจัดขยะในที่ที่เหมาะสม โดยชุมชนได้ร่วมกันกำหนดกฎระเบียบขึ้น ซึ่งนายเกษม สองคำชุม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

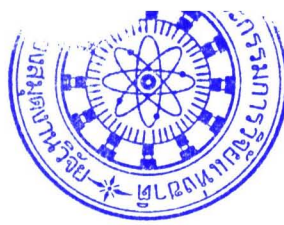
...กำหนดกันขยะจะหิ้วครัวเรือนดูแลกันเอง จะมีกำหนดรณรงค์ให้แยกขยะ ปลูกจิตสำนึก แต่ก็จะมีระเบียบว่าถ้าใครเขาขยะไปข้างที่คนอื่นจะโดนปรับห้าร้อยถึงสองพัน แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่มีขว้าง ครัวเรือนจะกำจัดกันเอง

(การจัดการขยะจะให้ครัวเรือนดูแลกันเอง จะมีการรณรงค์ให้แยกขยะ ปลูกจิตสำนึก แต่ก็จะมีระเบียบว่าถ้าใครเขาขยะไปข้างที่คนอื่นจะโดนปรับห้าร้อยถึงสองพันบาท แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่มีทิ้ง ครัวเรือนจะกำจัดกันเอง)

(เกษม สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

พร้อมกันนี้เศษอาหารและใบไม้สามารถนำไปทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพในการเพาะปลูกพืชทางการเกษตร และพลาสติกหรือเศษแก้วสามารถนำไปขายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ชุมชนบ้านดอกบัวยังมีการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันทำฝายเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง ซึ่งนอกจากจะเป็นการสร้างแหล่งอาหารตามธรรมชาติแล้วยังเป็นการช่วยดูแลรักษาคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยชุมชนจัดให้มีระบบประปาภูเขาและระบบเหมืองฝายจนได้รับรางวัลหมู่บ้านเขียวขจีอีกด้วย

จากการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติโดยยึดหลักการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชนบ้านดอกบัวทั้งในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจและมิติสิ่งแวดล้อม สรุปได้ว่า ชุมชนได้ให้ความสำคัญกับการสำรวจและเก็บข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เพื่อใช้วิเคราะห์ พัฒนาและติดตามประเมินผลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน โดยชุมชนได้มีการเตรียมความพร้อมในอนาคตโดยการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามาเป็นผู้นำในด้านต่างๆ ของชุมชน ผ่านรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแบบกระจายอำนาจทางการปกครอง พร้อมกันนี้ชุมชนยังได้มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมอาสาสมัครช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในชุมชนด้วย

จิตอาสาทั้งทางด้านการเสริมสร้างสุขภาพที่ดีของสมาชิกในชุมชนทุกเพศ ทุกวัย เพื่อให้สามารถเข้าถึงบริการด้านต่างๆ ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว รวมทั้งจัดให้มีกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส โดยชุมชนได้มีการสร้างงานที่มีความหลากหลาย ในชุมชนเพื่อป้องกันการอพยพแรงงานอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความอบอุ่นในครอบครัว พร้อมทั้งชุมชนยังได้สนับสนุนให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิตโดยมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพและช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจตามความสามารถของสมาชิก ในชุมชนซึ่งมีความหลากหลายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนและชุมชน ตลอดจนมีตลาดรองรับ เพื่อลดความเสี่ยงในการสร้างรายได้ตลอดทั้งปี นอกจากนี้ชุมชนบ้านดอกบัวยังได้ให้ความสำคัญ กับการดูแล รักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้มีการปลูกต้นไม้ยืนต้น ตามที่สาธารณะเป็นประจำในวันสำคัญต่างๆ และมีการส่งเสริมให้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับทั้งสอง ฟากถนนในชุมชนเพื่อความสวยงามและร่มรื่น พร้อมทั้งมีการจัดการขยะที่ดีโดยการคัดแยกขยะ และจำกัดขยะที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชน รวมทั้งยังมีการอนุรักษ์ต้นน้ำโดยร่วมกัน ทำฝายกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งอีกด้วย

ตาราง 5 แสดงการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับชุมชน ด้านการสร้าง ภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชนบ้านดอกบัวในแต่ละมิติ

มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	มิติสิ่งแวดล้อม
1. การสำรวจและเก็บข้อมูล พื้นฐานของชุมชน	1. การสร้างความ หลากหลายด้านการผลิตใน ชุมชน	1. สมาชิกในชุมชนร่วมกัน ปลูกต้นไม้ในที่สาธารณะ ปลูกไม้ดอกไม้ประดับสอง ข้างทางถนน
2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ ดีของสมาชิกในชุมชน	2. การสนับสนุนและส่งเสริม การออมเงิน	2. การจัดการขยะที่ดี
3. การพัฒนาศักยภาพความ เป็นผู้นำของสมาชิกในชุมชน		3. สมาชิกในชุมชนร่วมทำ ฝายแฝกเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้
4. จัดให้มีกลุ่มอาสาสมัคร ด้วยจิตอาสา		
5. การให้ความสำคัญแก่เด็ก เยาวชน ผู้พิการและ ผู้ด้อยโอกาส		

4. ความรู้ระดับชุมชน

ความรู้ระดับชุมชนของชุมชนบ้านดอกบัว เป็นความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้านและรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติทั้งในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจและมิติสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดของความรู้ในแต่ละมิติดังนี้

ความรู้ระดับชุมชนในมิติสังคม

ความรู้ระดับชุมชนในมิติสังคมของชุมชนบ้านดอกบัว โดยชุมชนได้จัดให้มีเวทีประชาคมขึ้นเป็นประจำทุกเดือนเพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการหรือกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน โดยผู้นำชุมชนได้ให้ความสำคัญกับทุกความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนอันเป็นการส่งเสริมให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ทั้งในด้านการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่ในชุมชนเกิดขึ้นจากความต้องการของสมาชิกในชุมชนเป็นหลัก เช่น การปลูกผักปลอดสารพิษ การปลูกข้าวชีวภาพ และการสร้างฝายเพื่อกักเก็บน้ำ เป็นต้น

จากการที่ชุมชนเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในชุมชนอันก่อให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้จนกลายเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าของชุมชน ส่งผลให้ชุมชนบ้านดอกบัวได้รับเลือกให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของจังหวัดพะเยาและสถานที่ศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนได้มีการรวบรวมองค์ความรู้ที่สำคัญและมีความหลากหลายเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ แนวคิดหรือแนวทางการปฏิบัติ และประสบการณ์ที่สั่งสมมาจากกระบวนการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลั่นกรองความรู้ จัดการความรู้ให้เป็นระบบ มีการจัดเก็บความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน พร้อมทั้งจัดทำเอกสารเกี่ยวกับองค์ความรู้ของชุมชนเพื่อเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจทั่วไป เช่น การจักสานเข่ง การจักสานส้อมไก่อีกิจกรรมหัตถกรรมจักสานผักตบชวา การเพาะพันธุ์ด้วงกว่าง การผลิตแก๊สชีวภาพและการผลิตเตาชีวมวล เป็นต้น ซึ่งบางกิจกรรมยังสามารถศึกษาดูงานและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ยังบ้านของสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัว เช่น การจักสานเข่งและส้อมไก่อ โดยสามารถศึกษาดูงานได้ทุกครัวเรือนในชุมชน การผลิตแก๊สชีวภาพและเตาชีวภาพมวลสามารถศึกษาดูงานได้ที่บ้านนายเสาร์แก้ว ใจบาล การอนุรักษ์และเพาะพันธุ์ด้วงกว่างสามารถศึกษาดูงานได้ที่บ้านนายบรรพต ปัตถิ และการปลูกผักปลอดสารพิษและการทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ โดยสามารถศึกษาดูงานได้ที่บ้านนายบุญดี สองคำชุม เป็นต้น

นอกจากการรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านดอกบัวไว้สำหรับผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานยังศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนแล้ว ยังได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ของสมาชิกในชุมชนด้วยการศึกษาดูงานชุมชนอื่นๆ เช่นกัน ดังที่นางผัดแก้ว งามเมือง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

...ในหมู่บ้านเฮจะได้ไปดูชุมชนอื่นเป็นมันเหมือนกัน เฮาจะเวียนๆ กันไป ไคว่าง ไคว่าง ไคว่างไปก็ได้ไปกัน เฮาจะได้รู้ได้เห็นว่าบ้านเป็นเมืองเป็นเป็นจะไคผ่อง จะได้เอากลับมาเยะที่บ้านเฮา เอมามาพัฒนาบ้านเฮา

(ในหมู่บ้านเราจะไปได้ดูชุมชนอื่นบ่อยเหมือนกัน เราจะเวียนๆ กันไป ไคว่าง ไคว่าง ไคว่างไปก็ได้ไปกัน เราจะได้รู้ได้เห็นว่าบ้านเมืองคนอื่นเป็นจะไคบ้าง จะได้เอากลับมาทำที่บ้านเรา เอมามาพัฒนาบ้านเรา)

(ผัดแก้ว งามเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2554)

พร้อมทั้งเข้ารับการเพิ่มเติมองค์ความรู้โดยเข้ารับการอบรมและฝึกปฏิบัติเพื่อให้มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชนควบคู่กับการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ตลอดจนได้รับความรู้จากผู้นำชุมชนที่ผ่านการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้รับการพัฒนาความรู้จากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรรัฐวิสาหกิจและเอกชนที่เข้ามาถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกในชุมชนเป็นระยะๆ ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหลักวิชาการต่างๆ เช่น พัฒนาชุมชนอำเภอและเกษตรอำเภอได้เข้ามาบูรณาการความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเลี้ยงปลาตก เลี้ยงกบ และปลูกผักปลอดสารพิษ เมื่อผ่านไประยะหนึ่งก็จะเข้ามาดูผลและแนะนำวิธีการปฏิบัติ ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนได้มีการเรียนรู้ การลองผิดลองถูก และการปฏิบัติซ้ำๆ จนสามารถแก้ปัญหา ปรับปรุงความรู้เดิมให้มีความรู้ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นเพื่อสามารถนำมาใช้ปฏิบัติในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

ความรู้ระดับชุมชนในมิติเศรษฐกิจ

ความรู้ระดับชุมชนในมิติเศรษฐกิจของชุมชนบ้านดอกบัวเป็นการนำองค์ความรู้และภูมิปัญญามาพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยความสามารถของสมาชิกในชุมชนและได้รับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในชุมชนและพัฒนาองค์ความรู้ของสมาชิกในชุมชนทั้งจากการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานต่างๆ ซึ่งทำให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในประสบการณ์ที่ได้รับจากการปฏิบัติและจากดำเนินกิจกรรมเหล่านั้น พร้อมกันนี้สมาชิกในชุมชนยังสามารถพัฒนาองค์ความรู้จากสื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทั้งจากโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือ และ

ที่สำคัญยังได้รับการต่อยอดองค์ความรู้จากผู้นำชุมชนที่ผ่านการฝึกอบรมตามโครงการต่างๆ ตลอดจนยังได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้วนำมาทดลองปฏิบัติจริงด้วยตนเองให้สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ของสมาชิกในชุมชนเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในชุมชนและนอกชุมชน เช่น การนำองค์ความรู้ที่ได้จากการอบรมมาพัฒนาด้านการเกษตรโดยทำปุ๋ยชีวภาพไว้ใช้เองเพื่อลดรายจ่ายในการประกอบอาชีพ การทำบัญชีครัวเรือนเพื่อทราบรายรับและรายจ่ายของครัวเรือนเพื่อสามารถวางแผนการใช้จ่ายเองทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เป็นต้น

ความรู้ระดับชุมชนในมิติสิ่งแวดล้อม

ความรู้ระดับชุมชนในมิติสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านดอกบัว เป็นการใช้จักใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาดและรอบคอบ ตลอดจนเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืน โดยได้คิดค้นนวัตกรรมใหม่ในการผลิตแก๊สชีวภาพโดยการนำมูลวัวและเศษขยะมาเป็นวัตถุดิบหลักและการผลิตเตาชีวมวลจากวัสดุอุปกรณ์ที่สามารถหาได้ในชุมชนของนายเสาร์แก้ว ใจบาล เพื่อใช้เป็นพลังงานทดแทนในครัวเรือนซึ่งเป็นการคิดค้นลงมือทดลองจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จนสามารถดัดแปลงปรับปรุงจนประสบความสำเร็จโดยสามารถลดรายจ่ายและสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนและชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังที่นายเสาร์แก้ว ใจบาล ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

...ก่ดูทีวียังผ่อง หาอ่านหนังสือผ่อง แล้วเขาก็มาดูว่าหมู่บ้านเขาเป็นจะไต่ บ้านเฮานี้เลี้ยงจิ้งจก ชีวักนัก ลองเอามาเยะหย่งทีวีเป็นเยะ ใ้กได้ผลเหมือนกันนี้ กะเยไปเรื่อย ๆ ลองนั่นลองนี่ ต่อยอดไปตัก ๆ อย่างตอนนี่ก็มาเยเตาชีวมวล เอาแกลบมาเย ดี ขนาด ไฟแรง ประหยัดลงไปนักขนาด

(ก่ดูทีวีบ้าง หาอ่านหนังสือบ้าง แล้วเขาก็มาดูว่าหมู่บ้านเราเป็นอย่างไร บ้านเราเลี้ยงวัวเยะ ชีวักก็มาก ลองเอามาทำแบบในทีวีที่ทำกัน ใ้กได้ผลเหมือนกันนี้ ก็ทำไปเรื่อย ๆ ลองนั่นลองนี่ ต่อยอดไปเรื่อย ๆ อย่างตอนนี่ก็มาทำเตาชีวมวล เอาแกลบมาทำ ดี ขนาด ไฟแรง ประหยัดลงไปมาก)

(เสาร์แก้ว ใจบาล, ผู้ให้สัมภาษณ์, 28 กันยายน 2554)

ตลอดจนชุมชนยังได้มีการนำเศษขยะและเศษอาหารมาเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตปุ๋ยชีวภาพทดแทนการใช้สารเคมีหรือปุ๋ยเคมีในการเกษตร ซึ่งนอกจากจะสามารถลดรายจ่ายในครัวได้เป็นอย่างดีแล้วยังสามารถลดมลพิษจากการใช้สารเคมี อันเป็นการฟื้นฟูและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อีกด้วย

จากการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติโดยนำความรู้ของชุมชนบ้านดอกบัวทั้งในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจและมิติสิ่งแวดล้อม สรุปได้ว่า จากการพัฒนางานองค์ความรู้ของชุมชนบ้านดอกบัวจนได้รับเลือกให้เป็นศูนย์การเรียนรู้และเป็นที่ศึกษาดูงานของบุคคลทั่วไป โดยชุมชนได้มีผู้มีความรู้ความสามารถในองค์ความรู้ด้านต่างๆ ซึ่งเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์เป็นระยะเวลาหนึ่งจนกระทั่งประสบความสำเร็จในการนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาปฏิบัติ โดยได้มีการรวบรวมและจัดทำเอกสารเกี่ยวกับองค์ความรู้ของชุมชนเพื่อเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้สนใจทั่วไป พร้อมกันนี้ยังได้มีการพัฒนางานองค์ความรู้ของสมาชิกในชุมชนด้วยการศึกษาดูงานสถานที่ต่างๆ ตลอดจนได้รับการสนับสนุนในการพัฒนางานองค์ความรู้จากการอบรมเพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ควบคู่กับการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่เข้ามาให้ความรู้และเป็นที่ปรึกษาในการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนได้มีการเรียนรู้ การลองผิดลองถูก และการปฏิบัติซ้ำๆ จนสามารถแก้ปัญหาปรับปรุงความรู้เดิมให้มีความรู้ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นเพื่อสามารถนำมาปฏิบัติใช้ในชุมชนให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพต่างๆ ของสมาชิกในชุมชน และสามารถนำทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาประยุกต์ใช้อย่างฉลาดและรอบคอบ ตลอดจนเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืน โดยชุมชนสามารถคิดค้นนวัตกรรมใหม่ขึ้นจากภูมิปัญญาของสมาชิกในชุมชน เช่น พลังงานทดแทนในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น

ตาราง 6 แสดงการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับชุมชน ด้านความรู้ของชุมชนบ้านดอกบัวในแต่ละมิติ

มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	มิติสิ่งแวดล้อม
1. ชุมชนได้รับเลือกให้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้	มีการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้สอดคล้องกับการ	1. มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างชาญฉลาด รอบคอบและยั่งยืน
2. มีการรวบรวมองค์ความรู้ในชุมชน	ประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชน	2. ชุมชนได้มีการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้นจาก
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนได้รับการพัฒนางานองค์ความรู้ในด้านต่างๆ		ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เช่น พลังงานทดแทน เป็นต้น

ตาราง 6 (ต่อ)

มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	มิติสิ่งแวดล้อม
4. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งจากสมาชิกในชุมชนและบุคคลทั่วไป		
5. หน่วยงานต่างๆ ที่เข้ามาสนับสนุนชุมชนได้ร่วมกันบูรณาการองค์ความรู้เพื่อพัฒนาชุมชนไปในทิศทางเดียวกัน		

5. คุณธรรมระดับชุมชน

คุณธรรมระดับชุมชนของชุมชนบ้านดอกบัวเป็นความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทนและความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตทั้งในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจและมิติสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดของคุณธรรมในแต่ละมิติดังนี้

คุณธรรมระดับชุมชนในมิติสังคม

คุณธรรมระดับชุมชนในมิติสังคมของชุมชนบ้านดอกบัวนั้นได้ให้ความสำคัญโดยได้นำมาใช้ในการบริหารจัดการชุมชนที่ยึดหลักความยุติธรรม มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ มีน้ำใจและความซื่อสัตย์ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน การให้ความช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งชุมชนยังสร้างกฎระเบียบและกติกาเพื่ออาศัยอยู่ร่วมกันโดยผ่านความเห็นชอบจากสมาชิกในชุมชนในการจัดเวทีประชาคมของชุมชน โดยมีการกำหนดข้อบังคับหรือการลงโทษอย่างเป็นธรรมด้วยความเสมอภาคไม่ได้ละเว้นหรือเลือกปฏิบัติกับคนใดคนหนึ่ง ซึ่งส่งผลให้สมาชิกในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน มีความรักความสามัคคีและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งการใช้หลักความยุติธรรมและเสมอภาคเท่าเทียมกันในชุมชนบ้านดอกบัวนั้น หากเกิดความไม่เข้าใจกันหรือการทะเลาะเบาะแว้งกัน หัวหน้าคุ้มจะเรียกทั้งสองฝ่ายมาตกลงกันในเบื้องต้นก่อน หากตกลงกันไม่ได้ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจะเรียกทั้งสองฝ่ายมาเจรจากันอีกครั้งหนึ่ง และหากยังตกลงกันไม่ได้ก็จะนำส่งตำรวจหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป ดังที่นายบาล บุญก้า ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

...ถ้ามีป็นหาหยั่งกัน หัวหน้าคุ่มจะฮ้องมาคุยกันก่อน ถ้าเคลียร์กันได้ก็จบ แต่ถ้าเคลียร์ไม่ได้เตี้ย ป้อหลวง ผู้ช่วย ส.อบต. จะฮ้องมาคุยหมก้า ถ้ายังเคลียร์ได้ก็ส่งไปตางในป็น หื้อป็นจัดการเอา แต่ส่วนใหญ่ก็จบที่บ้านเฮานี้นะ บัดองไปเถิงตางใน

(ถ้ามีปัญหอะไรกัน หัวหน้าคุ่มจะเรียกมาคุยกันก่อน ถ้าเคลียร์กันได้ก็จบ แต่ถ้าเคลียร์ยังไม่ได้ ป้อหลวง ผู้ช่วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จะเรียกมาคุยอีกครั้ง ถ้ายังเคลียร์ไม่ได้ก็ส่งไปในเมือง ให้ตำรวจป็นผู้จัดการเอา แต่ส่วนใหญ่ก็จบที่บ้านเรานี้นะ ไม่ต้องไปเถิงในเมือง)

(บาล บุญก้า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 26 กุมภาพันธ์ 2555)

แต่ส่วนใหญ่ผู้นำในชุมชนจะสามารถแก้ไขปัญหได้ภายในชุมชน เนื่องจากสมาชิกในชุมชนได้ให้การเคารพในอำนาจการตัดสินใจของผู้นำชุมชนที่ผ่านการคัดเลือกมาจากสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ ส่วนความโปร่งใสของชุมชนเห็นได้จากการดำเนินกิจกรรมของ คณะกรรมการบริหารกลุ่มต่างๆ สามารถตรวจสอบได้ทั้งในส่วนของการทำบัญชีรายรับรายจ่ายและการมอบปัจจัยทางด้านการผลิตหรืออุปกรณ์ต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรรัฐวิสาหกิจหรือเอกชนมาให้การช่วยเหลือนั้น สมาชิกในชุมชนจะร่วมกันตรวจสอบ พร้อมกันนี้ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจะมอบหมายหน้าดังกล่าวให้แก่หัวหน้าคุ่มไปบริหารจัดการทั้งหมด

การบริหารกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนอย่างยุติธรรมและโปร่งใสแล้ว ชุมชนบ้านดอกบัวยังจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่สมาชิกในชุมชน ทั้งในส่วนของการร่วมกันพัฒนาวัดและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมและคุณธรรม โดยใช้แนวทางการส่งเสริมความรู้คู่คุณธรรมเพื่อเป็นต้นแบบและการขยายผลในการดำเนินงานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เช่น สมาชิกในชุมชนได้ให้ความร่วมมือในรื้อและจัดสร้างพระอุโบสถ เนื่องจากอุโบสถวัดบ้านดอกบัวได้ก่อสร้างมาเป็นเวลานานทำให้เกิดการชำรุดทรุดโทรม สมาชิกและผู้นำในชุมชนจึงได้มีการปรึกษาหารือผ่านเวทีประชาคมมีมติให้รื้ออุโบสถหลังเก่าและได้มีการปลูกสร้างอุโบสถหลังใหม่ขึ้นมาทดแทน โดยเริ่มแรกไม่งบประมาณในการดำเนินการแต่อาศัยการร่วมแรงร่วมใจของสมาชิกในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงมาเป็นกำลังในการก่อสร้างพระอุโบสถขึ้นมาใหม่ พร้อมกันนี้สมาชิกในชุมชนยังได้ร่วมกันแสวงหาผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคโดยการจัดองค์ผ้าป่าเพื่อนำเงินเหล่านั้นมาจัดซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็นที่ต้องใช้ในการจัดสร้างพระอุโบสถดังกล่าว ส่วนและด้านกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมนั้น ทุกๆ วันสำคัญทางพุทธศาสนา ผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันมา

ปฏิบัติธรรมนุ่งขาวห่มขาว ถือศีล สวดมนต์ ใส่บาตรเพื่อเป็นสิริมงคลกับตัวเอง และทุกๆ ครั้งที่พระสงฆ์ได้มีโอกาสเทศนาจะมีการสอดแทรกการลด ละ เลิกอบายมุข และการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง การประหยัดและอดออม จนกระทั่งชุมชนบ้านดอกบัวได้รับเลือกให้เป็นชุมชนต้นแบบในการปลอดเหล้าและการพนันในงานศพอีกด้วย

นอกจากการพัฒนาความรู้คุณธรรมของชุมชนบ้านดอกบัวแล้ว สมาชิกในชุมชนยังให้ความสำคัญในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ด้วยการร่วมมือร่วมใจให้ความช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากตามกำลังที่ตนพึงมี เช่น ช่วยกันสร้างบ้านให้แก่สมาชิกในชุมชนที่เดือดร้อนจากเพลิงไหม้ พร้อมทั้งนำข้าวสารอาหารแห้งช่วยเหลือเพื่อไม่ให้ครอบครัวของผู้ประสบภัยเป็นทุกข์ไปมากกว่านี้ เป็นต้น

คุณธรรมระดับชุมชนในมิติเศรษฐกิจ

คุณธรรมระดับชุมชนในมิติเศรษฐกิจของชุมชนบ้านดอกบัวนั้น ได้ใช้หลักความยุติธรรม ความเสมอภาค และความโปร่งใสในการบริหารจัดการชุมชนโดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรายได้และรายจ่าย โดยแต่ละกิจกรรมได้มีการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการกลุ่ม ซึ่งคณะกรรมการต้องปฏิบัติหน้าด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้ติดตามและร่วมตรวจสอบความโปร่งใสในการทำหน้าที่ ดังที่นางผัดแก้ว งามเมือง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

...อย่างตั้งวันนี้ต้องดูแลเรื่องเงินเรื่องทองในศูนย์ เขาก็ต้องทำอย่างโปร่งใสกะพร้อมตรวจสอบตลอด เขาเอาไปซื้อหยัง ยะหยัง ต้องจดไปตลอด บอঁนั้นมันจะเกิดปัญหาตามมา เรื่องตั้งค้ต้องรอบคอบไว้ก่อน จ้าบ้านเป็นอุตสาหให้ไว้ใจให้เขามาทำหน้าที่ตรงนี้ เขาต้องฮับผิตชอบ

(อย่างทุกวันนี้ต้องดูแลเรื่องเงินเรื่องทองในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เราก็ต้องทำอย่างโปร่งใส พร้อมตรวจสอบตลอด เราเอาไปซื้ออะไร ทำอะไร ต้องจดไปตลอด ไม่งั้นมันจะเกิดปัญหาตามมา เรื่องตั้งค้ต้องรอบคอบไว้ก่อน ชาวบ้านอุตสาหให้ไว้ใจให้เราทำหน้าที่ตรงนี้ เราต้องรับผิตชอบ)

(ผัดแก้ว งามเมือง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 30 กันยายน 2554)

และส่วนคุณธรรมของชุมชนอีกประการหนึ่งคือการคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง โดยชุมชนได้ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเลือกที่จะเพาะปลูกผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดสารเคมีเพื่อสุขภาพที่ดีของเกษตรกรและผู้บริโภคเป็นสำคัญ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะยังไม่สามารถ

เลิกการใช้สารเคมีได้ทั้งหมดแต่เกษตรกรในชุมชนก็มีความพยายามในการลด ละ เลิกการใช้สารเคมีประเภทต่างๆ ตามลำดับ อันเป็นการปลูกจิตสำนึกคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามในการประกอบอาชีพโดยไม่เน้นการสร้างรายได้จนละเลยสิ่งที่ถูกต้องต่อสังคม

นอกจากนี้ชุมชนบ้านดอกบัวยังได้ให้ความสำคัญกับคุณธรรมในมิติเศรษฐกิจโดยการจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้การช่วยเหลือทางเศรษฐกิจตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่สมาชิกในชุมชน เช่น กลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวา กลุ่มเลี้ยงวัวพันธุ์พื้นเมือง กลุ่มปลูกหญ้าแฝงโกล่า กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน เป็นต้น พร้อมกันนี้แต่ละกลุ่มยังได้นำเงินส่วนหนึ่งจากการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ มารวมกันเพื่อจัดทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ให้แก่ชุมชน เช่น ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่เรียนดีหรือเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นต้น

คุณธรรมระดับชุมชนในมิติสิ่งแวดล้อม

คุณธรรมระดับชุมชนในมิติสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านดอกบัวมีการคืนธรรมชาติสู่สภาพแวดล้อมของชุมชน โดยการร่วมกันปลูกต้นไม้ยืนต้นในที่สาธารณะเป็นประจำในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อ 5 ธันวาคมของทุกปี และวันแม่ 12 สิงหาคมของทุกปี พร้อมทั้งชุมชนได้จัดกิจกรรมให้สมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันปลูกไม้ดอกไม้ประดับทั้งสองฝากถนนเข้าชุมชนเพื่อให้สวยงามและร่มรื่น ตลอดจนจัดกิจกรรมให้สมาชิกในชุมชนร่วมคิด ร่วมทำในการจัดคุ่มให้สะอาดและสวยงาม โดยจัดให้มีการแข่งขันระหว่างคุ่มขึ้นเพื่อเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในคุ่มเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุ่มให้น่ามองซึ่งเป็นหน้าเป็นตาให้แก่ชุมชนบ้านดอกบัว

จากการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติโดยนำคุณธรรมของชุมชนบ้านดอกบัวทั้งในมิติสังคม มิติเศรษฐกิจและมิติสิ่งแวดล้อม สรุปได้ว่า ชุมชนได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการชุมชนโดยยึดหลักความยุติธรรม มีความโปร่งใสที่สามารถตรวจสอบได้ มีน้ำใจและความซื่อสัตย์ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และให้การช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเงินจะมีการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการกลุ่ม ซึ่งปฏิบัติหน้าด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เปิดโอกาสให้มีการติดตามโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง โดยชุมชนได้การสร้างกฎและกติกาการอาศัยอยู่ร่วมกันซึ่งผ่านความเห็นชอบจากสมาชิกในชุมชนผ่านการจัดเวทีประชาคมของชุมชนเพื่อกำหนดเป็นระเบียบด้วยความเป็นธรรมและเสมอภาค ไม่ได้ละเว้นหรือเลือกปฏิบัติ ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน มีความรักความสามัคคีและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ตลอดจนชุมชนบ้านดอกบัวยังได้ให้ความสำคัญกับคุณธรรมในทางเศรษฐกิจโดยการลด ละ เลิกการใช้สารเคมีในการเกษตรเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ผู้ปลูกและผู้บริโภค นอกจากนี้ชุมชนยังได้มีการส่งเสริมและพัฒนาวัดหรือศาสนาหรือแหล่งเรียนรู้ทางด้านคุณธรรมซึ่งเป็นต้นแบบในการขยายผลในการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง โดยชุมชนได้ส่งเสริมและพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านศาสนา และมีการสนับสนุนกิจกรรมด้านคุณธรรมโดยทุกๆ วันสำคัญทางพุทธศาสนานั้น ในการเทศนาของพระสงฆ์จะมีการสอดแทรกการลดละเลิกอบายมุขและการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมกันนี้ชุมชนบ้านดอกบัวยังเป็นหมู่บ้านต้นแบบในการดำเนินงานปลอดเหล้าและการพนันในงานศพ และคุณธรรมด้านสิ่งแวดล้อมนั้น เมื่อชุมชนได้นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ในการสร้างรายได้แล้วชุมชนจึงได้จัดกิจกรรมฟื้นฟูสภาพแวดล้อมโดยการปลูกต้นไม้ อนุรักษ์แหล่งน้ำ ตลอดจนมีการจัดสภาพแวดล้อมชุมชนให้สะอาดและสวยงามอยู่เสมอ

ตาราง 7 แสดงการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับชุมชน ด้านคุณธรรมของชุมชนบ้านดอกบัวในแต่ละมิติ

มิติสังคม	มิติเศรษฐกิจ	มิติสิ่งแวดล้อม
1. การบริหารจัดการชุมชนด้วยความยุติธรรม ซื่อสัตย์เสมอภาค โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้	1. เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนร่วมตรวจสอบการบริหารจัดการกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนร่วมเป็นสำคัญ	1. สมาชิกในชุมชนร่วมกันฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน
2. ชุมชนมีการสร้างกฎระเบียบและข้อบังคับเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและเรียบร้อย	2. ชุมชนสนับสนุนให้ลด ละ เลิกการใช้สารเคมีในการเกษตรเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีของผู้บริโภค	2. ชุมชนจัดให้สมาชิกในชุมชนร่วมจัดสภาพแวดล้อมของชุมชนให้สะอาดและสวยงามตลอดเวลา
3. ชุมชนส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทรและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน		
4. ชุมชนมีกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม		

จากการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับบุคคลและระดับชุมชนจะเห็นได้ว่าชุมชนบ้านดอกบัวมีองค์ความรู้ที่สำคัญต่างๆ มากมาย ซึ่งหากศึกษาผ่านกระบวนการจัดการความรู้จะพบว่า ชุมชนบ้านดอกบัวมีการค้นหาความรู้ สร้างความรู้ กลั่นกรองความรู้ จัดความรู้ให้เป็นระบบ มีการจัดเก็บความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification) ซึ่งเป็นการขั้นตอนที่ชุมชนทำการค้นหาความรู้ภายในชุมชนเพื่อให้รู้ว่าปัจจุบันมีองค์ความรู้ใดอยู่บ้าง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านดอกบัวมีองค์ความรู้ที่สำคัญและหลากหลาย โดยส่วนใหญ่จะเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพเป็นหลัก โดยมีทั้งที่เป็นความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ที่อยู่ในตัวของสมาชิกในชุมชนซึ่งยังไม่มีรวบรวมหรือจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร และความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ที่ชุมชนได้มีการรวบรวมข้อมูลและจัดทำเป็นเอกสารไว้เบื้องต้น โดยองค์ความรู้ที่สำคัญ มีลักษณะเด่นและมีความจำเป็นของชุมชนบ้านดอกบัว ได้แก่ 1) องค์ความรู้ด้านการทำการเกษตรในพื้นที่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2) องค์ความรู้ด้านการเกษตรพอเพียง 3) องค์ความรู้การจักสานแข่งและสู้ไม้ 4) องค์ความรู้การผลิตพลังงานทดแทน และ 5) องค์ความรู้การเพาะพันธุ์ด้วงกว้าง เป็นต้น

2. การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) จากการค้นหาความรู้ของชุมชนบ้านดอกบัว ซึ่งพบว่าชุมชนมีองค์ความรู้ที่สำคัญ ได้แก่ องค์ความรู้ด้านการทำการเกษตรในพื้นที่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด องค์ความรู้ด้านการเกษตรพอเพียง องค์ความรู้การจักสานแข่งและสู้ไม้ องค์ความรู้การผลิตพลังงานทดแทน และองค์ความรู้การเพาะพันธุ์ด้วงกว้าง ซึ่งชุมชนได้มีความพยายามในนำองค์ความรู้ดังกล่าวซึ่งมีอยู่อย่างมากและกระจัดกระจายในชุมชนมารวบรวมไว้พร้อมทั้งชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ที่จัดให้มีขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐ องค์กรรัฐวิสาหกิจและเอกชน เช่น การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม เป็นต้น เพื่อเป็นการเติมเต็มความรู้ที่ยังขาดหายไปในชุมชนให้เป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและเกื้อหนุนให้พัฒนาชุมชนได้ตามทิศทางและความต้องการของชุมชน

3. การกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Refinement) เป็นขั้นตอนการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการค้นหาและสร้างความรู้ของชุมชนมาประมวลผลคัดกรองและกลั่นกรองความรู้ของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถนำองค์ความรู้เหล่านั้นมาใช้ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว และที่สำคัญสมาชิกในชุมชนบ้านดอกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงข้อมูลต่างๆ ผ่านเวทีประชาคม เพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วนและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเป็นหลัก

4. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) ชุมชนได้นำข้อมูลที่ผ่านมา การประมวลผลและกลั่นกรองเรียบเรียงแล้วมาจัดระบบระเบียบเพื่อให้ง่ายต่อการนำองค์ความรู้เหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างรวดเร็วขึ้น โดยได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบข้อมูลตามความเกี่ยวข้องของสมาชิกในชุมชน ดังนี้

4.1 องค์ความรู้ด้านการเกษตร เป็นความร่วมมือกันระหว่างผู้นำชุมชนและนายบุญดี สองคำชุม ปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรพอเพียง ซึ่งได้รวบรวมองค์ความรู้ที่สำคัญน่าสนใจไว้ ณ สถานการเรียนรู้เกษตรพอเพียง (บ้านนายบุญดี สองคำชุม)

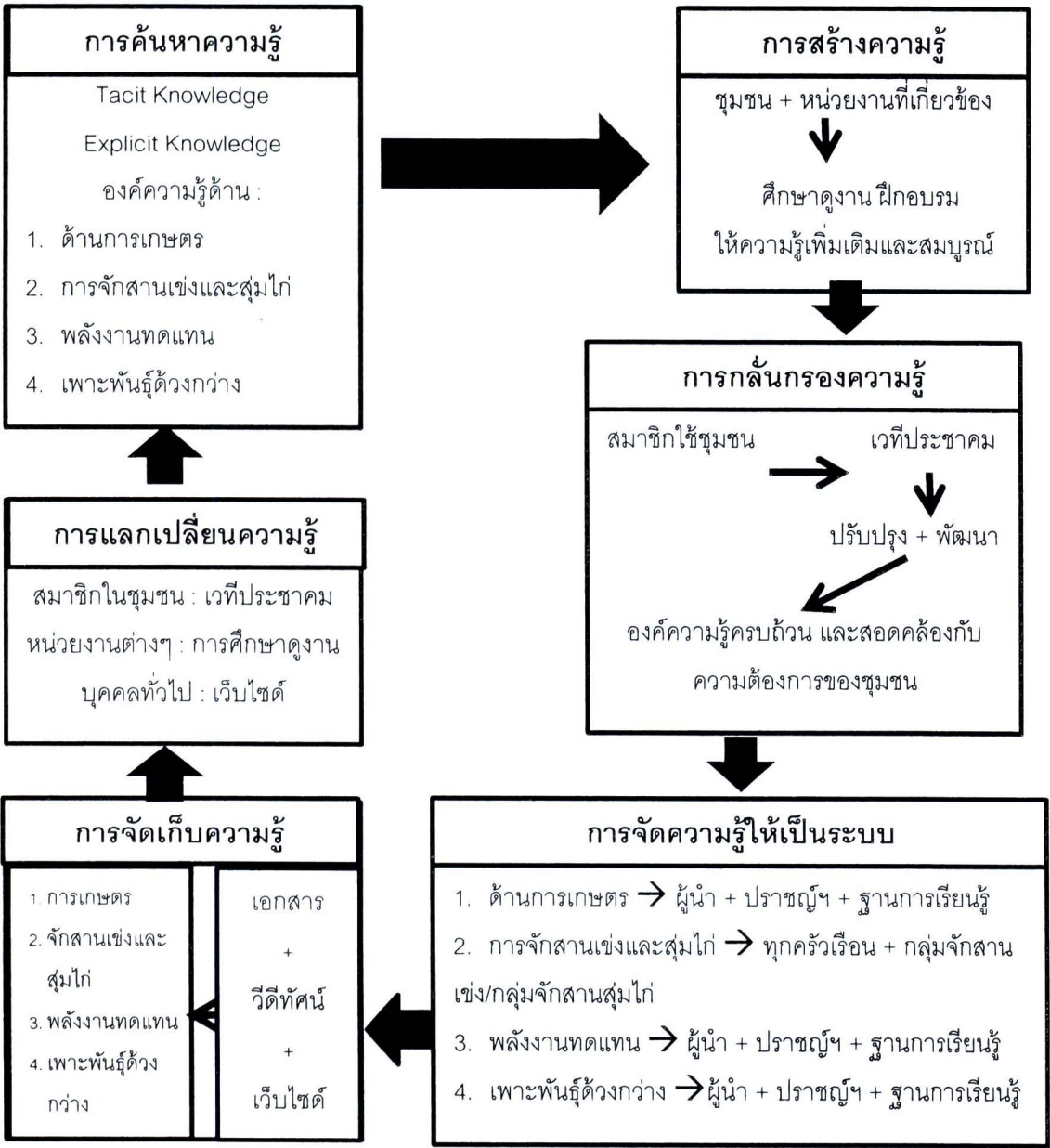
4.2 องค์ความรู้ด้านการจักสานแข่งและสุมไก่ เป็นความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในชุมชน กลุ่มจักสานแข่งและกลุ่มจักสานสุมไก่ ซึ่งได้รับรวบรวมองค์ความรู้ที่สำคัญไว้ ณ ที่บ้านประธานแต่ละกลุ่ม

4.3 องค์ความรู้ด้านการผลิตพลังงานทดแทน เป็นความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชนและนายเสาร์แก้ว ใจบาล ปราชญ์ชาวบ้านด้านการผลิตแก๊สชีวภาพและเตาชีวมวล ซึ่งได้รวบรวมองค์ความรู้ที่สำคัญไว้ ณ สถานการเรียนรู้การผลิตแก๊สชีวภาพและเตาชีวมวล (บ้านนายเสาร์แก้ว ใจบาล)

4.4 องค์ความรู้ด้านการเพาะพันธุ์ด้วงกว่าง เป็นความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชนและนายบรรพต ปัตติ ปราชญ์ชาวบ้านด้านการเพาะพันธุ์ด้วงกว่าง ซึ่งได้รวบรวมองค์ความรู้ที่สำคัญไว้ ณ สถานการเรียนรู้การเพาะพันธุ์ด้วงกว่าง (บ้านนายบรรพต ปัตติ)

5. การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Store) ชุมชนได้จัดเก็บองค์ความรู้ทั้งด้านการเกษตร การจักสานแข่งและสุมไก่ การผลิตพลังงานทดแทน และการเพาะพันธุ์ด้วงกว่างไว้ในรูปแบบของเอกสารและวีดิทัศน์ประกอบการศึกษาดูงาน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือเว็บไซต์ที่จัดทำขึ้นโดยกรมพัฒนาชุมชน เป็นต้น ซึ่งสมาชิกในชุมชนหรือบุคคลที่สนใจสามารถสืบค้นข้อมูลได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น

6. การแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ขึ้น หรือเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ขึ้น โดยสมาชิกในชุมชนจะใช้เวทีประชาคมในการแลกเปลี่ยนความรู้ ส่วนหน่วยงานภาครัฐ องค์กรรัฐวิสาหกิจ เอกชน หรือชุมชนต่างๆ จะใช้พื้นที่ในการศึกษาดูงานมาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และบุคคลทั่วไปสามารถใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือเว็บไซต์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนบ้านดอแก้วได้เช่นกัน

ภาพ 12 กระบวนการจัดการความรู้การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ
ของชุมชนบ้านดอกบัว

จะเห็นได้ว่ากระบวนการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนบ้านดอกบัวนั้น ได้มีการเคลื่อนตัวอยู่ในกระบวนการจัดการความรู้ที่แฝงอยู่ในการปฏิบัติของชุมชนโดยที่ชุมชนไม่เคยทราบมาก่อน และเมื่อได้นำเทคนิคการจัดการความรู้มาใช้ในการศึกษาจึงพบว่าชุมชนมีองค์ความรู้ที่สำคัญอันเกิดขึ้นจากชุมชนเองและได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการเติมเต็มในการพัฒนาองค์ความรู้ของชุมชนต่อไป

ปัจจัยแห่งความสำเร็จและอุปสรรคที่มีต่อการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชน ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ

การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ พบว่ามีปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้ชุมชนบ้านดอกบัวนำแนวเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จและเป็นอุปสรรค โดยผู้ศึกษาได้แบ่งออกเป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในของชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยภายในชุมชนบ้านดอกบัว

ปัจจัยภายในชุมชนบ้านดอกบัวเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลให้การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จหรือเป็นอุปสรรคได้ โดยผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็นวัฒนธรรมของชุมชนบ้านดอกบัว ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านดอกบัว ระบบเศรษฐกิจของชุมชนบ้านดอกบัว ผู้นำของชุมชนบ้านดอกบัวและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านดอกบัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมของชุมชนบ้านดอกบัว

วัฒนธรรมของชุมชนบ้านดอกบัวเป็นแบบแผนที่ชุมชนได้ร่วมกันกำหนดขึ้น โดยวัฒนธรรมบางอย่างเก่าแก่และเป็นที่ยอมรับปฏิบัติกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานในชุมชน จนกลายเป็นวัฒนธรรมของชุมชนในที่สุด โดยวัฒนธรรมของชุมชนบ้านดอกบัวมีวัฒนธรรมทางขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญซึ่งเป็นประเพณีพื้นบ้านที่มีวัตถุประสงค์และลักษณะการดำเนินกิจกรรมคล้ายๆ กับชุมชนอื่นๆ ในภาคเหนือ โดยแต่ละประเพณีเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลให้การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ และประเพณีเหล่านั้นยังคงมีการสืบทอดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยวัฒนธรรมทางขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนบ้านดอกบัวได้จัดให้มีกิจกรรมขึ้นเป็นประจำทุกๆ ปี เช่น ประเพณีการพึ่งเทศน์เดือนยี่เป็ง ประเพณีตานก๋วยสลากภัต ประเพณีตานข้าวใหม่ ประเพณีวันสงกรานต์ และประเพณีทำบุญวันเข้าพรรษาและออกพรรษา เป็นต้น โดยแต่ละประเพณีมีการปฏิบัติสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

ประเพณีการพึ่งเทศน์เดือนยี่เป็ง หรือที่รู้จักกันคือ “การเทศน์มหาชาติ” เป็นประเพณีที่มีความสำคัญและปฏิบัติกันมาเป็นประจำทุกปีซึ่งตรงกับวันลอยกระทง โดยการพึ่งเทศน์เดือนยี่เป็งเป็นการนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ให้แสดงธรรมเทศนาเพื่อที่จะอบรม สังฆมณฑลและกล่อมเกล่าจิตใจของสมาชิกในชุมชนที่เป็นพุทธศาสนิกชนให้เป็นคนดี อันเป็นคุณธรรมที่ยึดปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านาน โดยธรรมะที่นำมาแสดงธรรมเทศนานั้นจะมีหลายเรื่องแล้วแต่ผู้นิมนต์จะกำหนดหรือพระสงฆ์เห็นสมควรและใช้หลักความมีเหตุมีผลว่าจะแสดงธรรมะเรื่องใดในชาติกชาติสุดท้าย

ก่อนจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า โดยในอดีตการเตรียมตัวตั้งธรรมเดือนยี่เป็งนั้นทางวัดจะกำหนดตัวผู้ที่แสดงธรรมเทศนาแต่ละกัณฑ์ ซึ่งจะเป็นภิกษุสงฆ์หรือสามเณรที่เทศน์เสียงดี ไพเราะและสามารถเทศน์ทำนองพื้นเมืองได้ โดยพระสงฆ์ที่ได้รับมอบหมายหน้าที่นี้จากครูบาหรือเจ้าอาวาสวัดจะต้องเตรียมตัวฝึกซ้อมการเทศน์ทำนองพื้นเมืองทางภาคเหนือให้คล่องแคล่วและต้องมีความรู้ในแต่ละกัณฑ์ที่ต้องเทศนาเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องก่อนที่จะเทศนาให้แก่มหาชนในชุมชน นอกจากนี้ในส่วนของสมาชิกในชุมชนแต่ละหลังคาเรือนจะมาจองธรรมที่วัดเพื่อเป็นเจ้าของกัณฑ์เทศน์ผูกโต ซึ่งแต่ละผูกอาจเป็นเจ้าภาพร่วมกันได้ ส่วนการจัดเตรียมกัณฑ์เทศน์หรือเรียกว่าเครื่องไทยทานนั้นส่วนใหญ่มักประกอบด้วย ข้าวสุก ข้าวสาร อาหารคาว อาหารหวาน อาหารแห้ง กัลล้วย อ้อย มะพร้าวหรือผลไม้แล้วแต่จะหาได้ในชุมชน โดยคำนึงถึงความพอเพียงและพอประมาณเป็นหลัก รวมถึงดอกไม้ ธูปและเทียนที่นำไปบรรจุอย่างเรียบร้อยสวยงามในกะละมังหรือถ้วยซึ่งสานด้วยไม้ไผ่ที่มีลักษณะคล้ายเข่งแต่มีขนาดเล็ก การฟังเทศน์เดือนยี่เป็งจะเริ่มประมาณวันขึ้น 13 ค่ำ โดยในตอนเช้ามีการทำบุญตักบาตร หลังจากนั้นจึงจะเริ่มต้นเทศน์มหาชาติ โดยจะจัดขึ้นในวิหารวัด ซึ่งมีผู้เริ่มดำเนินพิธีคือผู้ที่สมาชิกในชุมชนนับถือและผ่านการบวชเรียนมาแล้ว ส่วนใหญ่เรียกว่า “อาจารย์” ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นผู้นิมนต์พระสงฆ์หรือสามเณรที่ทางวัดกำหนดเป็นองค์เทศน์ขึ้นธรรมมาสน์ สมาชิกในชุมชนหรือครอบครัวใดที่เป็นเจ้าของกัณฑ์เทศน์จะจัดตั้งกัณฑ์เทศนาไว้ต่อหน้าธรรมมาสน์แล้วจัดรูปเทียนบูชากัณฑ์โดยให้จุดครบตามจำนวนเท่ากับคาถาประจำผูกนั้นๆ ซึ่งแต่ละผูกจะมีคาถาไม่เท่ากัน หลังจากนั้นอาจารย์นิมนต์พระสงฆ์เทศน์โดยเริ่มตั้งแต่กัณฑ์ทศพร และเมื่อเทศน์จบแต่ละกัณฑ์สมาชิกในชุมชนที่เป็นเจ้าของกัณฑ์จะถวายกัณฑ์เทศน์ ในขณะที่ด้านนอกของวิหารจะมีการจุดประทัดหรือตีกลองเพลเพื่อเป็นการบอกให้ทราบทั่วกันว่าเทศน์จบผูกแล้ว เจ้าของธรรมผูกต่อไปจัดเตรียมกัณฑ์และตั้งกัณฑ์เทศน์ต่อไป ซึ่งการฟังธรรมเดือนยี่เป็งในช่วงวันแรกอาจฟังในช่วงเช้าถึงบ่าย เมื่อจบผูกแล้วและเวลาสมควรวัดจะหยุดพักให้สมาชิกในชุมชนไปประกอบกิจการงานอื่น ส่วนกัณฑ์ที่เหลือจะทำในวันต่อไปและหยุดในช่วงบ่ายเช่นกันจนถึงวันยี่เป็งหรือวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสิบสองนั้น จะเป็นการฟังธรรมผูกที่เหลืออยู่ตั้งแต่เช้าจนถึงผูกสุดท้าย ซึ่งอาจจะจบในค่อนรุ่งของอีกวันหนึ่งก็ได้โดยสามารถปรับเปลี่ยนตามแต่ละยุคแต่ละสมัยซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่วัฒนธรรมของชุมชนบ้านดอกบัว

ประเพณีตานก๋วยสลากภัต หรือที่เรียกว่า “ตานก๋วยสลาก” ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสิบสอง เป็นประเพณีที่มีการดำเนินกิจกรรมต่อจากประเพณีการฟังเทศน์เดือนยี่เป็ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับเจ้ากรรมนายเวรหรือผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือเป็นการถวายทานไว้อุทิศส่วนกุศลไว้สำหรับตัวเองเมื่อล่วงลับไปในอนาคต ซึ่งเป็นกุศโลบายในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี

ให้แก่สมาชิกในชุมชนได้ทำความดีเพื่อต่อไปในอนาคตจะได้มีลูกหลานหรือญาติพี่น้องได้ระลึกถึง การดำเนินชีวิตในอดีตอันเป็นการสอนให้ใช้เหตุผลพิจารณาในสิ่งกำลังจะกระทำ โดยก่อนวันทำพิธี ตานก๋วยสลากหนึ่งวัน ซึ่งเรียกว่า “วันดา” เป็นวันจัดเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ไทยทานต่างๆ โดย ผู้ชายก็จะทำการจักสานก๋วยไว้หลายๆ ใบ แล้วแต่ศรัทธาและกำลังทรัพย์บนพื้นฐานความ พอประมาณอันเป็นความพอดีที่ไม่มากเกินไปโดยไม่เป็นการเบียดเบียนตนเอง ส่วนฝ่ายหญิงก็จะ จัดเตรียมของที่ใส่ในก๋วย เช่น ข้าวสาร พริก หอม กระเทียม เกลือ กะปิ ปลา ร้า ขนมัดม้อ อาหาร คาว และอาหารหวานหมาก เมี่ยง หรือผลไม้ต่างๆ และเครื่องใช้สอยต่างๆ เช่น บุหรี่ไม้ขีดไฟ เทียน ไช สีย้อมผ้า ตามแต่ศรัทธา และนำสิ่งของเหล่านั้นใส่ลงในก๋วยซึ่งกรุด้วยใบตองหรือกระดาษสี ต่างๆ เมื่อจัดการบรรจุสิ่งของลงในก๋วยให้เรียบร้อยแล้วก็จะนำเงินผูกติดไม้เสียบไว้ที่ยอด โดย ผู้เป็นเจ้าของก๋วยสลากจะต้องเอาใบลานหรือกระดาษมาตัดเป็นแผ่นยาวเขียนชื่อเจ้าของไว้และ บอกด้วยว่าอุทิศส่วนกุศลนั้นให้ใครบ้าง โดยเช้าวันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวันตานสลากสมาชิกในชุมชนจะนำ เสื่อไปปูที่ลานวัดและนำก๋วยสลากไปวางเรียงไว้เป็นแถวๆ ซึ่งผู้รวบรวมสลากมักจะเป็นมัคนายก หรือที่เรียกกันว่าอาจารย์จะรวบรวมได้เท่าไรก็จะแบ่งตามจำนวนจำนวนพระภิกษุสามเณรที่นิมนต์ มาจากวัดต่างๆ ซึ่งเป็นการแผ่ด้วยแรงคิดของคุณธรรมที่ไม่ให้พระภิกษุสามเณรหลงในทรัพย์สิน เงินทองซึ่งเป็นของนอกกาย และส่วนหนึ่งเป็นของวัดที่ทำพิธีตานก๋วยสลากดังกล่าว ซึ่งสลากของ วัดนี้เมื่อเสร็จจากการทำบุญแล้วจะแบ่งให้พระภิกษุสามเณรและเด็กวัดที่ได้ร่วมแรงร่วมใจในการ ช่วยเหลือให้พิธีบุญดังกล่าวเสร็จเรียบร้อย

ประเพณีวันสงกรานต์ หรือ “วันปีใหม่เมือง” เป็นวันที่สมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัว ให้ความสำคัญมากเพราะถือว่าเป็นการแสดงความรักและศรัทธาต่อพุทธศาสนาแสดงความ กตัญญูต่อบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่สมาชิกในชุมชน รวมทั้งเป็น การสร้างความสามัคคีและสนุกสนานในชุมชนและยังเป็นเทศกาลที่ญาติพี่น้องซึ่งแยกย้ายกันอยู่ ตามที่ต่างๆ ได้มีโอกาสกลับมาพบปะสังสรรค์กันจึงนับเป็นการรวมญาติครั้งใหญ่ที่สุดในรอบปี โดยจัดให้มีขึ้นเป็นประจำทุกปีในระหว่างวันที่ 12 - 15 เมษายน ซึ่งวันแรกคือวันที่ 12 เมษายน สมาชิกในชุมชนนิยมทำอาหารคาวและหวานอย่างพอประมาณตามฐานะทางเศรษฐกิจของ ครอบครัวและจิตศรัทธาโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งจัดเตรียมดอกไม้ ธูปและเทียน ร่วมกันในครอบครัวเพื่อทำบุญตักบาตรที่วัดในช่วงเช้าของวันที่สองหรือตรงกับวันที่ 13 เมษายน ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีที่ก่อให้เกิดความรักและความสามัคคีให้แก่สมาชิกในครอบครัว อันนำมาซึ่งภูมิคุ้มกันที่ดีในการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันและกันในครอบครัว ซึ่งในวันที่ 13 เมษายน ช่วงเช้าสมาชิกในชุมชนจะร่วมกันตักบาตร ถวายสังฆทานและแห่พระพุทธรูปประจำชุมชน และ

ช่วงค่ำหลังเที่ยงคืนสมาชิกในชุมชนจะยิงปืนหรือจุดประทัดเพื่อส่งสังขาร หรือ “วันสังขารล่อง” ซึ่งเป็นวันสิ้นสุดศักราชเก่าและมีความเชื่อถือกันว่าเป็นการขับไล่สิ่งที่ไม่ดีให้ล่องไป โดยสมาชิกในชุมชนจะทำความสะอาดบ้านเรือนให้เรียบร้อยและชำระร่างกายให้สะอาด ในส่วนวันที่สามหรือตรงกับวันที่ 14 เมษายน เป็นวันเนา หรือ “วันเนา” ซึ่งคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนถือกันว่าไม่ควรพูดจาหยาบค้าย และจะมีการปล่อยนกปล่อยปลา พร้อมกันนี้ผู้หญิงจะแต่งกายพื้นเมืองจะนุ่งผ้าซิ่นสวมเสื้อแขนยาวทัดดอกเอื้องที่มวยผม ส่วนผู้ชายจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าซูดพื้นเมืองเช่นกันและคล้องคอด้วยดอกมะลิ และมีขันคนละใบใส่น้ำเพื่อรดกันอย่างสนุกสนานด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส ส่วนช่วงบ่ายจะมีการขนทรายเข้าวัดเพื่อก่อเจดีย์ทรายตามลานวัดเจดีย์ซึ่งกองทรายจะตกแต่งด้วยธงสีต่างๆ หรือ “ตุง” ทำด้วยกระดาษสีตัดเป็นรูปร่างต่างๆ ติดปลายไม้ หรือ “ซอ” ซึ่งเชื่อกันว่าเมื่อตายจะสามารถพ้นจากสิ่งไม่ดีด้วยซอและตุงนี้ ส่วนการขนทรายเข้าวัดนั้นถือว่าการทดแทนทรายที่ติดเท้าขณะที่มีการเดินผ่านหรือเข้าออกโดยทรายเหล่านั้นทางวัดจะนำไปประโยชน์ต่อไป อันเป็นกุศโลบายที่วัดได้วางแผนอย่างรอบคอบให้สมาชิกในชุมชนรู้จักช่วยเหลือวัดและชุมชนด้วยกัน ส่วนเจดีย์ทรายจะทำพิธีถวายทานในวันรุ่งขึ้นหรือวันที่ 15 เมษายน ซึ่งถือว่าเป็น “วันปากปี” โดยเป็นวันรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ในชุมชนซึ่งผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนบ้านดอกบัวถือว่าเป็นวันที่ดีที่สุดในรอบปี จึงมีความเหมาะสมกับการจัดงานมงคลต่างๆ โดยช่วงเช้าจะทำบุญตักบาตร ถวายเครื่องสังฆทาน หลังจากนั้นจึงทำการรดน้ำดำหัวโดยมีน้ำส้มป่อยไว้สำหรับพรมหัวและใบหน้า และช่วงบ่ายสมาชิกในชุมชนจะร่วมสรงน้ำพระพร้อมทั้งร่วมกันฟังเทศน์ฟังธรรม

และประเพณีทำบุญวันเข้าพรรษาและออกพรรษา โดยวันเข้าพรรษาหรือประเพณีหล่อเทียนเข้าพรรษา เป็นประเพณีที่สมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวจะทำกันเมื่อใกล้ถึงฤดูเข้าพรรษา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่พระภิกษุสงฆ์จะต้องอยู่ประจำวัดตลอด 3 เดือน จึงทำให้ในแต่ละปีชุมชนต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบในการหล่อเทียนเข้าพรรษาโดยมีการเตรียมการและดำเนินการเพื่อให้เสร็จทันตามกำหนดการซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกันของสมาชิกในชุมชน เนื่องจากในช่วงเข้าพรรษาพระภิกษุสงฆ์จะต้องมีการสวดมนต์ทำวัตรทุกเช้าและเย็นซึ่งในการนี้จะต้องมีรูปเทียนจุดบูชาด้วย สมาชิกในชุมชนจึงพร้อมใจกันหล่อเทียนเข้าพรรษาสำหรับให้พระภิกษุสงฆ์จุดซึ่งเป็นการกุศลทานอย่างหนึ่งที่เชื่อกันว่าในการให้ทานด้วยแสงสว่างจะมีอานิสงส์เพิ่มพูนปัญญาหุดาสว่างไสว เมื่อหล่อเทียนเสร็จจะมีการแห่รอบพระอุโบสถ 3 รอบแล้วนำไปบูชาพระตลอดระยะเวลา 3 เดือน อันเป็นแบบของความพอประมาณให้สมาชิกในชุมชนได้เห็นแบบอย่างที่ดีจากพระภิกษุสงฆ์ในการดำรงอยู่อย่างพอเพียง พร้อมกันนี้ในวันดังกล่าวจะมีการร่วมกันทำบุญตักบาตรในตอนเช้าและไปวัดเพื่อฟังพระธรรมเทศนาในช่วงเย็นตลอด 3 เดือนเช่นกัน อันเป็นกุศโลบายให้

สมาชิกในชุมชนนั้นเข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรมเพื่อปมเพาะจิตใจให้มีความสงบและมีสติอยู่กับตัวตลอดเวลา และวันออกพรรษาซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสิบเอ็ด โดยสมาชิกในชุมชนจะนำอาหารคาวและหวาน เช่น ข้าวต้มมัด ขนมเทียน ขนมแดง ขนมกล้วยและผลไม้ รวมทั้งข้าวตอกดอกไม้ ธูปและเทียนที่เตรียมไว้มาทำบุญในตอนเช้า โดยสมาชิกในชุมชนจะนำอาหารคาวและหวานไปวัดเพื่ออุทิศให้เจ้ากรรมนายเวรซึ่งเชื่อว่าเป็นการส่งผลบุญให้ผู้ล่วงลับไปแล้วหรือที่เรียกว่า "ทานขันข้าว" พร้อมกันนี้ยังถือว่าเป็นการทำบุญให้กับตนเองและผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่เพื่อเสริมสร้างบุญบารมีและเสริมดวงชะตาโดยการนำน้ำหยาตมาประกอบพิธีกรรมซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการส่งผลบุญ ดังนั้นในทุกๆ วันตลอดระยะเวลา 3 เดือนนั้นจะมีกิจกรรมสำคัญคือช่วงเช้าทำบุญตักบาตร ช่วงบ่ายจะมีการฟังเทศน์ฟังธรรม และช่วงเย็นจะเป็นการทำวัตรเย็น

จากปัจจัยด้านวัฒนธรรมของชุมชนบ้านดอกบัวสรุปได้ว่า วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนบ้านดอกบัวเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชน เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นแบบแผนที่ชุมชนได้ร่วมกันกำหนดขึ้นบนความมีเหตุมีผลตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนซึ่งมีวัตถุประสงค์และลักษณะการดำเนินกิจกรรมคล้ายๆ กับชุมชนอื่นๆ ในภาคเหนือ โดยวัฒนธรรมบางอย่างเก่าแก่และเป็นที่ยอมรับปฏิบัติกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานในชุมชนจนกลายเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญของชุมชนที่สามารถสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ลูกหลานได้เห็นความสำคัญของที่มาที่ไปของวัฒนธรรมประเพณีดังกล่าว พร้อมกันนี้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญนั้นยังส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่เคียงคู่กับชุมชนที่ได้ยึดปฏิบัติมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน และยังคงมีสานต่อวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามไว้ให้แก่รุ่นลูกรุ่นหลานเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนเป็นที่หล่อหลอมจิตใจของสมาชิกในชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียวกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พร้อมกันนี้วัฒนธรรมประเพณีดังกล่าวยังได้สอดแทรกให้เห็นถึงการครองตนให้อยู่บนความพอประมาณที่ไม่มากและไม่จนเกินไป โดยส่งเสริมการปฏิบัติตามความพอเหมาะพอควรและเหมาะสมกับฐานะทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ วัฒนธรรมชุมชนจึงมีผลต่อชุมชนบ้านดอกบัวในด้านการหนุนเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้ยึดแนวทางการปฏิบัติอันดีงามตั้งแต่อดีตโดยเฉพาความพอประมาณในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ตาราง 8 แสดงปัจจัยภายในชุมชนด้านวัฒนธรรมชุมชนที่ส่งผลต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนบ้านดอกบัว

ลักษณะที่สำคัญ	มีผลต่อชุมชน
1. เป็นวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน	สามารถหนุนเสริมให้สมาชิกในชุมชนยึดแนวทางการปฏิบัติวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามมาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะด้านความ
2. จัดให้มีขึ้นเป็นประจำทุกๆ ปี	พอประมาณในการดำเนินชีวิต อันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ชุมชนทั้งในปัจจุบัน
3. เป็นองค์ความรู้ที่สำคัญของชุมชน	และอนาคต
4. มีการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของพระพุทธศาสนา	
5. สามารถหล่อหลอมจิตใจของสมาชิกในชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียว	

2. ปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านดอกบัว

ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านดอกบัวได้ผ่านกระบวนการคิดค้นเรียนรู้ ลองผิดลองถูก สะสมและถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ทั้งด้านการประกอบอาชีพหลัก เช่น การเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรไม่ว่าจะเป็นข้าวพันธุ์ต่างๆ รวมถึงการปลูกหอมและกระเทียมใน ฝัณาดังกล่าว โดยสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมซึ่งจะมีการวางแผนการใช้ประโยชน์จากฝัณาดังกล่าวให้เกิดประโยชน์สูงสุดบนพื้นฐานของความพอเพียง โดยจะเน้นการเพาะปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลักหากเหลือจึงจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้มาเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน พร้อมกันนี้การเพาะปลูกพืชของชุมชนบ้านดอกบัวยังได้มีการส่งต่อถึงวิธีการต่างๆ มากมายหลายครั้ง มีทั้งที่ก่อให้เกิดประโยชน์และเป็นโทษอย่างร้ายแรงซึ่งกลายเป็นบทเรียนสำคัญของชุมชนในที่สุด ซึ่งในอดีตชุมชนจะใช้ส่วนผสมในการดูแลพืชพันธุ์ต่างๆ จากธรรมชาติโดยการทำปุ๋ยหมักจากมูลวัวไว้ใช้ในการเพาะปลูก ต่อมาเมื่อวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปมีเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาเยือนในชุมชนและผนวกกับสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนเกษตรกรในชุมชนได้เห็นแบบอย่างการใช้สารเคมีจากสื่อประเภทต่างๆ มากมายที่สามารถช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งเมื่อนำมาทดลองใช้เองก็ให้เห็นผลที่ว่าปุ๋ยเคมีให้ผลผลิตมากกว่าการใช้ปุ๋ยหมักเช่นในอดีต เกษตรกรจึงเห็นพ้องต้องกันในการนำสารเคมีประเภทต่างๆ มาใช้ในการเพาะปลูกแต่ใช้นานวันเข้าผลผลิตเริ่มลดน้อยลง สภาพฝัณาและพื้นที่ทางเกษตรต่างๆ เริ่มเสื่อมโทรม อันรวมความถึงสุขภาพของสมาชิกในชุมชนเช่นกัน และในที่สุดเมื่อทางการแพทย์ได้เข้ามาเยียวยาช่วยเหลือ

ก็พบว่ามีการเคมีตกค้างในกระแสเลือดในระดับอันตรายอันเนื่องมาจากการใช้สารเคมีในการเกษตรดังกล่าว

สมาชิกในชุมชนหลายคนจึงได้กลับมาทบทวนถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนเหล่านั้นพบว่าปัจจัยที่สำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาทั้งหลายดังกล่าวมีจุดเริ่มต้นมาจากการใช้สารเคมี จากปัญหาที่พบจึงมีการนำประเด็นดังกล่าวเข้าบรรจุในวาระประชาคมของชุมชนซึ่งจัดให้มีขึ้นเป็นประจำทุกเดือน โดยสมาชิกในชุมชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับจากการใช้สารเคมี และเห็นพ้องต้องกันที่จะร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งในที่สุดก็มีมติในชุมชนที่จะพยายาม ลด ละ เลิกการใช้ปุ๋ยเคมี และหันกลับมาใช้ธรรมชาติบำบัดผลเสียที่เกิดขึ้นเหล่านั้น พร้อมทั้งได้ขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ได้เข้ามาให้ความรู้ ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพในการเกษตร ซึ่งมีผู้ให้ความสนใจทดลองใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพเป็นจำนวนหนึ่ง แต่ในจำนวนดังกล่าวก็มีหลายคนที่ย่อหย่อนเนื่องจากระยะเวลาในการเห็นผลที่ช้า แต่ก็มีผู้หนึ่งที่ให้ความสำคัญและมีความพยายามในการศึกษาความรู้เพิ่มเติม ทั้งจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ของตนเองและต่อยอดองค์ความรู้จากสิ่งที่พบเห็น และผ่านการลองผิดลองถูกมาหลายครั้งแต่ก็ไม่ย่อท้อยังคงเดินหน้าเก็บเกี่ยวความรู้ต่างๆ เรื่อยมา จนกระทั่งได้รับเลือกให้เป็นปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรพอเพียงนั่นก็คือ นายบุญดี สองคำชุม หรือที่สมาชิกในชุมชนเรียกว่า “พ่อดี”

“พ่อดี” ผู้ซึ่งได้รับเลือกจากชุมชนให้เป็นปราชญ์ชาวบ้านด้านเกษตรพอเพียงเนื่องจากมีภูมิปัญญาด้านการเกษตรโดยเฉพาะการปลูกผักปลอดสารพิษ ซึ่งพ่อดีมีองค์ความรู้และมีความชำนาญในการปลูกพืชผักสวนครัว เช่น กะหล่ำ บลือกคอกลี พักทองและคะน้า เป็นต้น โดยพ่อดีได้ยึดหลักความพอประมาณในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพโดยการนำผลผลิตที่ได้เหล่านี้เก็บไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือนเป็นหลักหากเหลือจึงจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว พร้อมกันนี้สามารถลดรายจ่ายในครอบครัวและลดต้นทุนในการผลิตได้เป็นอย่างดีจากการทำปุ๋ยชีวภาพไว้ใช้เองโดยนำความมีเหตุมีผลมาประยุกต์ใช้ในการทำเกษตรครบวงจร ตลอดจนเลี้ยงวัวและนำมูลของวัวมาทำปุ๋ยโดยผสมกับวัสดุท้องถิ่นอื่นๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น มะละกอ กัลยและพักทอง ซึ่งกลายเป็นภูมิปัญญาที่สำคัญของพ่อดีและชุมชน ส่งผลให้พืชทางเกษตรของพ่อดีเป็นที่เลื่องลือว่าเป็นผักปลอดสารพิษอันเป็นการเสริมสร้างสุขภาพที่ดีและยังเป็นการรักษาสีเขียวอีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้พ่อดีจะสามารถพัฒนาอาชีพตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว พ่อดียังให้ความสำคัญกับครอบครัวโดยให้ความรัก ความเอาใจใส่และความอบอุ่นต่อสมาชิกในครอบครัวอยู่เสมอ เมื่อประสบพบเจอปัญหาพ่อดีและครอบครัวจะยึดหลัก

ประชาธิปไตยและหลักศาสนาพุทธเพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน รวมทั้งร่วมแบ่งปันและแลกเปลี่ยนในสิ่งที่ครอบครัวมีให้แก่ผู้อื่น ตลอดจนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผนแก้ไขปัญหาของชุมชนในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน พร้อมกันนี้พ่อดีและครอบครัวยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการลด ละ เลิก อบายมุข และสอนเด็กและเยาวชนในชุมชนไม่ให้ไปเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ไม่ดี และที่สำคัญพ่อดียังเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาองค์ความรู้ซึ่งถึงแม้จะได้รับเลือกให้เป็นปราชญ์ชาวบ้านแต่พ่อดีไม่ได้ละเลยที่จะพัฒนาองค์ความรู้ของตน ทุกวันนี้พ่อดียังคงศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากสื่อประเภทต่างๆ โดยนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาองค์ความรู้เดิมเพื่อต่อยอดองค์ความรู้โดยการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในปัจจุบันตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมกันนี้พ่อดียังขยายผลองค์ความรู้ไปสู่สมาชิกในชุมชน ชุมชนใกล้เคียง และประชาชนทั่วไปที่สนใจที่ได้เข้ามาศึกษาดูงาน ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านดอกบัวอีกด้วย

ซึ่งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านดอกบัวหรือศูนย์การเรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2552 เนื่องจากชุมชนมีการดำเนินและพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงจนได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย เช่น หมู่บ้านพึ่งตนเองดีเด่น หมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข และชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ จึงได้รับความสนใจจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรรัฐวิสาหกิจและเอกชน ชุมชนต่างๆ และประชาชนทั่วไปเข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งนอกจากนี้ชุมชนจะมีฐานการเรียนรู้ที่บ้านพ่อดีด้านเกษตรพอเพียงแล้ว ชุมชนบ้านดอกบัวยังมีฐานการเรียนรู้ต่างๆ มากมาย เช่น การจักสานแข่งและสู้ไม้ไผ่สามารถศึกษาดูงานได้ทุกครัวเรือน การเพาะพันธุ์พุทธาปลอดสารพิษที่บ้านนายเจริญ คำโล นอกจากนี้ยังมีฐานการเรียนรู้ที่เป็นจุดเด่นของชุมชนอีก 2 จุดใหญ่ๆ คือ ฐานการเรียนรู้การผลิตแก๊สชีวภาพและเตาชีวมวล และฐานการเรียนรู้การเพาะพันธุ์ด้วงกว่าง ซึ่งมีการดำเนินตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

ฐานการเรียนรู้การผลิตแก๊สชีวภาพและเตาชีวมวล ณ บ้านนายเสาร์แก้ว ใจบาล หรือ “พ่อแก้ว” ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจนได้รับเลือกจากชุมชนบ้านดอกบัวให้เป็นปราชญ์ชาวบ้านด้านผลิตแก๊สชีวภาพและปราชญ์ชาวบ้านด้านผลิตเตาชีวมวล ซึ่งในอดีตพ่อแก้วได้ประกอบอาชีพนักรบการภารโรงเรียนบ้านดอกบัวและเมื่อเกษียณจึงผันตัวเองมาประกอบอาชีพด้านการเกษตรคือการทำนาเป็นหลักจึงได้เลี้ยงวัวไว้จำนวนมากส่งผลให้ในแต่ละวันมูลวัวมากขึ้นตาม โดยมูลวัวส่วนใหญ่นำมาทำปุ๋ยเพื่อใช้ในการดูแลเพาะพันธุ์ข้าวแต่นอกฤดูทำนาไม่สามารถนำมูลวัวมาทำปุ๋ยได้ พ่อแก้วจึงได้พยายามศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และวันหนึ่งพ่อแก้วก็ได้แนวคิดการ

ผลิตแก๊สชีวภาพมาจากการดูรายการโทรทัศน์ “กบนอกกะลา” ที่สามารถนำมูลวัวมาผลิตเป็นพลังงานทดแทนเพื่อใช้ในการหุงต้มในครัวเรือนจึงมีแนวคิดที่จะผลิตเตาแก๊สขึ้นโดยลงทุนด้วยเงินส่วนตัวประมาณ 4,000 บาท ชื่ออุปกรณ์มาผลิตและลองผิดลองถูกจนกระทั่งได้วิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสมกับการใช้งานของครัวเรือน พร้อมทั้งยังสามารถประหยัดรายจ่ายในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี และมูลวัวที่ระบายออกมาจากถังเก็บแก๊สชีวภาพยังสามารถนำมาทำเป็นปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการเกษตรได้อีกด้วย ทุกวันนี้แม่พ่อแก้วจะเลี้ยงวัวเพียง 2 ตัว แต่ปริมาณมูลวัวก็เพียงพอต่อความต้องการในการใช้แก๊สชีวภาพเพื่อเป็นพลังงานในการประกอบอาหารในแต่ละวันอันเป็นความประหยัดตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแม่พ่อแก้วจะได้รับเลือกเป็นปราชญ์ชาวบ้านด้านแก๊สชีวภาพแล้วแต่การเรียนรู้ของพ่อแก้วยังไม่ได้หยุดนิ่งเพียงเท่านั้น พ่อแก้วยังคงศึกษาความรู้เพิ่มเติมทั้งจากการอ่านหนังสือ ดูรายการโทรทัศน์ ฟังวิทยุ และเข้ารับการพัฒนางานองค์ความรู้จากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรรัฐวิสาหกิจและเอกชน นอกจากนี้พ่อแก้วยังได้นำการเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวมาพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ได้อีกจากการลองผิดลองถูกจนสามารถผลิตเตาแก๊สชีวมวลให้เป็นพลังงานทดแทนอีกทางเลือกหนึ่ง โดยพ่อแก้วสามารถเตาชีวมวลจากแกลบที่ได้จากการสีข้าวซึ่งมีอยู่มากมายในบริเวณชุมชน ซึ่งแกลบดังกล่าวไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีกและการทำลายแกลบโดยการเผายังเป็นการทำลายชั้นบรรยากาศ พ่อแก้วจึงนำความสนใจดังกล่าวมาต่อยอดองค์ความรู้จนสามารถผลิตเป็นเตาชีวมวลได้ในที่สุด ซึ่งมีต้นทุนในการผลิตเตาชีวมวลเพียง 3,000 บาท สามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนได้เป็นอย่างดีเช่นกัน ทุกวันนี้พ่อแก้วยังคงพัฒนางานองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งได้รับเลือกจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านดอกบัวให้เป็นจุดการเรียนรู้ด้านการผลิตแก๊สชีวภาพและการผลิตเตาชีวมวล ซึ่งเป็นจุดเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชน จึงทำให้มีผู้สนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้เป็นอย่างมาก ทั้งมีทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรรัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชนและชุมชนต่างๆ โดยพ่อแก้วสามารถที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ให้อย่างเต็มที่ไม่ว่าความรู้ที่จะมีผู้อื่นนำไปต่อยอดแต่อย่างใด พ่อแก้วจึงเป็นปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านดอกบัว

ส่วนฐานการเรียนรู้การเพาะพันธุ์ด้วงกว่าง ณ บ้านนายบรรพต ปัดวี ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 โดยนายบรรพตมีแนวคิดที่อยากให้ชุมชนบ้านดอกบัวมีความสุขร่มเย็น มีสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีระบบนิเวศน์ที่สมบูรณ์ จึงได้เริ่มสำรวจความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน จากนั้นจึงได้ดำเนินการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนโดยนำสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาสร้างประโยชน์ ซึ่งบริเวณบ้านของนายบรรพตเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงโดยสามารถใช้พื้นที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยสามารถสร้างรายได้ในการ

ประกอบอาชีพครอบครัวตลอดทั้งปีซึ่งเป็นการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลักหากเหลือจึงจำหน่าย โดยเริ่มตั้งแต่การเพาะเห็ดซึ่งเมื่อหมดฤดูจึงเลี้ยงกว้างเสริมในพื้นที่ที่ใช้เพาะเห็ดเดิมพร้อมกันนี้ยังสามารถนำเศษอาหารจากที่กว้างย่อยสลายมาทำปุ๋ยหมักเพื่อปลูกต้นไม้ต่างๆ ในบริเวณบ้าน ตลอดจนยังสามารถแบ่งปันให้แก่เพื่อนบ้านและจำหน่ายให้แก่ผู้ที่สนใจได้อีกด้วยการประกอบอาชีพของนายบรรพตนั้นจะแตกต่างจากสมาชิกในชุมชนทั่วไป เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องของฐานะทางครอบครัวและไม่มีพื้นที่ในการประกอบอาชีพอื่นๆ นายบรรพตจึงได้นำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้โดยทำพื้นที่ที่มีอยู่ทุกตารางนิ้วบริเวณบ้านให้ก่อประโยชน์มากที่สุดเพื่อให้ได้ทั้งคุณภาพและปริมาณ โดยได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษาหาความรู้ทั้งจากสถาบันการศึกษาและความรู้รอบตัวโดยเฉพาะระบบนิเวศน์วิทยาที่นายบรรพตได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษมาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ผ่านการทดลองครั้งแล้วครั้งเล่า จนกระทั่งได้แนวทางที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพในที่สุด ถึงแม้การเพาะพันธุ์กว้างนั้นไม่ได้เป็นเป้าหมายหลักในการสร้างรายได้ของนายบรรพตแต่การเพาะพันธุ์กว้างสามารถช่วยสร้างอาชีพให้แก่เด็กและเยาวชนจากการจำหน่ายเพื่อใช้ในกีฬาพื้นบ้านในภาคเหนือ คือ “กีฬาชนกว้าง” โดยนำรายได้เหล่านั้นมาเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและเป็นทุนการศึกษาเพื่อไม่เป็นการรบกวนผู้ปกครอง พร้อมกันนี้ยังเป็นการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความขยันและความรับผิดชอบ เนื่องจากการเสาะหากว้างจะทำได้ในช่วงเช้าเท่านั้น จึงทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นต้องตื่นตั้งแต่เช้า พร้อมยังเป็นส่วนหนึ่งในการป้องกันไม่ให้ข้องเกี่ยวกับยาเสพติดอีกด้วยด้วย แต่ทั้งนี้ผู้ปกครองต้องให้คำแนะนำในการชนกว้างแก่เด็กและเยาวชนด้วยเช่นกัน นอกจากนี้นายบรรพตยังได้ให้ถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เข้ามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมวางแผนในการเพาะพันธุ์กว้างเพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันอันนำมาซึ่งการต่อยอดองค์ความรู้ทั้งของนายบรรพตเองและเด็กและเยาวชน ตลอดจนผู้สนใจทั่วไปได้เข้ามาศึกษาดูงานเป็นประจำ ณ ชุมชนบ้านดอกบัว โดยสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปขยายผลในสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงปริญญาตรีซึ่งนายบรรพตได้รับเชิญให้เป็นอาจารย์พิเศษเพื่อให้ความรู้อยู่เป็นประจำ จนกระทั่งปัจจุบันได้เป็นฐานการเรียนรู้การเพาะพันธุ์กว้างของนายบรรพตและชุมชนบ้านดอกบัวมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักทั่วทั้งประเทศอีกด้วย

นอกจากนี้ชุมชนบ้านดอกบัวยังมีองค์ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของชุมชน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ผสมผสานร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ นำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และต่อยอดองค์ความรู้ให้ประกอบอาชีพเสริมของสมาชิกในชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนและมั่นคง โดยสมาชิกในชุมชนมากกว่า 90 เปอร์เซนต์ มีองค์ความรู้และมีอาชีพเสริม

ซึ่งสามารถสร้างรายได้หลักให้แก่สมาชิกในชุมชน นั่นก็คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสานแข่ง และการจักสานสุมไก่ซึ่งเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงและได้รับเลือกให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของจังหวัดพะเยาอีกด้วย โดยการจักสานแข่งและสุมไก่ของชุมชนบ้านดอกบัวเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายสามารถนำส่งออกขายไปทั่วประเทศ ซึ่งแข่งและสุมไก่ของชุมชนบ้านดอกบัวมีชื่อเสียงในเรื่องของความแข็งแรงและทนทาน สามารถใช้ได้เป็นระยะเวลายาวนาน และที่สำคัญมีราคาที่ถูก เนื่องจากชุมชนบ้านดอกบัวได้เน้นการพึ่งตนเองและมีการพัฒนาแบบครบวงจร โดยมีการปลูกไม้ไผ่ในพื้นที่กว่า 500 ไร่ จึงทำให้เป็นข้อได้เปรียบในการพัฒนาคุณภาพและราคาของผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี ปัจจุบันสมาชิกในชุมชนได้ทำการจักสานแข่งและสุมไก่เป็นอาชีพเสริมแต่สามารถสร้างเป็นรายได้หลักให้แก่ครัวเรือน

ซึ่งจะเห็นได้ว่าจากองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่สำคัญของชุมชนบ้านดอกบัวได้มีการถ่ายทอดและสืบทอดอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ดังที่นายเกษม สองคำชุม ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

...ภูมิบ้านยาเกี่ยวกับงานจักสานแข่งกับสุมไก่ที่สืบทอดกันมาป็นม้านสูญหาย กำนเพาะด้วงกว้างก่เป็นแนวปรับใจ เอากวางมาอยู่ในดินก็คล้ายๆ มั่นพวนดินไปย้อยสลาย จุลินทรีย์ในดิน ยะหื้อเวลาเอาดินไปปลูกอะหยังจะยะหื้องาม คล้ายๆ ว่ามันเป้นปุ๋ยด้วย อย่างแก๊สก็เป้นแบบลดรายจ่ายในครัวเหือนได้ด้วย ทำปุ๋ยหมักชีวภาพต่างๆ กภูมิบ้านยาในท้องถิ่นนี้ก่มาสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงด้วย

(ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจักสานแข่งและสุมไก่ที่สืบทอดกันมาไม่ให้มันสูญหาย การเพาะด้วงกว้างก็เป็นแนวปรับใช้ เอากวางมาอยู่ในดินก็คล้ายๆ มั่นพวนดินไปย้อยสลาย จุลินทรีย์ในดิน ทำให้เวลาเอาดินไปปลูกอะไรก็จะทำให้สวยงาม คล้ายๆ ว่ามันเป็นปุ๋ยด้วย ส่วนแก๊สก็เป็นแบบลดรายจ่ายในครัวเรือนได้ด้วย ทำปุ๋ยหมักชีวภาพต่างๆ ก็ภูมิปัญญาในท้องถิ่นนี้ก่มาสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงด้วย)

(เกษม สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

จากปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านดอกบัวสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาของชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนบ้านดอกบัว โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนได้ผ่านกระบวนการคิดค้นเรียนรู้ ลองผิดลองถูก สะสม และถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ทั้งด้านการประกอบอาชีพด้านการเกษตรที่มีการ

วางแผนการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลักหากเหลือจึงจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ พร้อมกันนี้ยังเป็นการส่งต่อความรู้จากอดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนสามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาผสมผสานกับภูมิปัญญาดั้งเดิม จนกระทั่งเกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ขึ้นมาในที่สุด โดยปัจจุบันชุมชนมีปราชญ์ชาวบ้านที่สำคัญ ได้แก่ นายบุญดี สองคำชุมชน ปราชญ์ด้านเกษตรพอเพียง นายเสาร์แก้ว ใจบาล ปราชญ์ด้านการผลิตแก๊สชีวภาพและเตาชีวมวล และนายบรรพต บัณเฑียร ปราชญ์ด้านการเพาะพันธุ์ด้วงกว่าง เป็นต้น พร้อมกันนี้ชุมชนยังได้มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ ได้แก่ การจักสานแข่งและสุมไก่ ซึ่งเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดพะเยา นอกจากนี้ชุมชนบ้านดอกบัวได้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือศูนย์การเรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เนื่องจากชุมชนมีการดำเนินและพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงจนได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย และชุมชนมีความพร้อมที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านั้นให้แก่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรรัฐวิสาหกิจและเอกชน ชุมชนต่างๆ และประชาชนทั่วไปเข้ามาศึกษาดูงาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีผลต่อชุมชนบ้านดอกบัวในด้านการส่งเสริมองค์ความรู้ของสมาชิกในชุมชนเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสามารถนำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนชุมชนบ้านดอกบัวสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ที่สนใจทั่วไปได้อีกด้วย

ตาราง 9 แสดงปัจจัยภายในชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนบ้านดอกบัว

ลักษณะที่สำคัญ	มีผลต่อชุมชน
1. มีปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้สำคัญของชุมชน ได้แก่	ส่งเสริมด้านองค์ความรู้ของชุมชนเพื่อให้สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยสามารถ
1.1 ปราชญ์ ด้านเกษตรพอเพียง	นำสิ่งที่อยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนได้รับเลือกให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน
1.2 ปราชญ์ ด้านการผลิตแก๊สชีวภาพและเตาชีวมวล	
1.3 ปราชญ์ ด้านการเพาะพันธุ์ด้วงกว่าง	
2. มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของชุมชน ได้แก่ การจักสานแข่งและการจักสานสุมไก่	

ตาราง 9 (ต่อ)

ลักษณะที่สำคัญ	มีผลต่อชุมชน
3. มีศูนย์การเรียนรู้ เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ที่สำคัญของชุมชน	

3. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจชุมชนของชุมชนบ้านดอกบัว

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจของชุมชนบ้านดอกบัวมีกลุ่มต่างๆ อยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งมีทั้งกลุ่มที่เกิดจากความคิดริเริ่มของสมาชิกในชุมชน และกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนให้ก่อจากหน่วยงานต่างๆ แต่การดำเนินกิจกรรมเหล่านั้นสมาชิกในชุมชนจะเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมทำและร่วมวางแผน ซึ่งแต่ละกลุ่มจะสนับสนุนการพัฒนาชุมชนให้มีการดำเนินกิจกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี

โดยสมาชิกส่วนใหญ่ของชุมชนบ้านดอกบัวมีการประกอบอาชีพหลักด้านเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำสวน ปลูกหญ้า เลี้ยงสัตว์ และมีอาชีพเสริมด้านการจักสานแข่งและสุมไ้ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชนได้เป็นจำนวนมาก จึงทำให้เกือบทุกครัวเรือนสนใจและทำการจักสานแข่งและสุมไ้เป็นอาชีพเสริม พร้อมกันนี้สมาชิกในชุมชนยังได้มีการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันในการส่งเสริมการประกอบอาชีพ ได้แก่ กลุ่มจักสานแข่งและกลุ่มจักสานสุมไ้ ซึ่งเป็นกิจกรรมกลุ่มที่ได้มีการดำเนินการก่อนที่ชุมชนบ้านดอกบัวจะได้รับเลือกให้เป็นชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ และดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพจนถึงปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มจักสานแข่ง

สมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวมีอาชีพหลักคือ การทำนา เมื่อถึงนอกฤดูการทำนาทำให้สมาชิกในชุมชนว่างงานประกอบกับชุมชนมีไม้ไผ่ที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ ส่งผลให้สมาชิกในชุมชนนำไม้ไผ่เหล่านั้นมาทำสุมไ้หรือแข่ง โดยเริ่มแรกเป็นการรวมกลุ่มเล็กๆ ทำกันเองเพื่อผลิตไว้ใช้ในครัวเรือนเป็นหลัก ต่อมาจึงเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายและได้มีการรวมกลุ่มที่ใหญ่ขึ้นตามลำดับ โดยมีการก่อตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2528 แต่กลุ่มอยู่ได้ไม่นานก็เกิดปัญหาเนื่องจากแข่งขายไม่ได้อันสืบเนื่องมาจากเรื่องเวลาในการมาจักสานที่ไม่ตรงกันทักษะการทำที่แตกต่างกันและสมาชิกบางคนขายไม่ผ่านกลุ่ม จึงทำให้พ่อค้าคนกลางสามารถกำหนดราคาซื้อขายได้เองจนกระทั่งกลุ่มล้มไปในที่สุด ต่อมาในปี พ.ศ. 2546 ได้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มอย่างเป็นทางการอีกครั้งในชื่อ “กลุ่มจักสานแข่งและสุมไ้” จากนั้นไม่นานแข่งของชุมชนบ้าน

ดอกบัวก็ได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ และเพื่อรองรับการขยายตัวทางการตลาดดังกล่าว คณะกรรมการและสมาชิกในกลุ่มจึงมีมติร่วมกันในการแยกการจัดงานทั้ง 2 ประเภทออกจากกัน จึงกลายเป็น “กลุ่มจักสานแข่ง” และ “กลุ่มจักสานสุ่มไก่” เพื่อให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น

แข่งของชุมชนบ้านดอกบัวได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะตลาดขายผลไม้ในภาคเหนือ ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อันเกิดขึ้นจากการร่วมกันทำการตลาดของผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนซึ่งแม้จะเป็นกลุ่มการทำงานเล็กๆ แต่ประสิทธิภาพด้านการตลาดก็สามารถประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี โดยเน้นการเข้าไปหาลูกค้าโดยตรงหรือที่เรียกว่าผู้ผลิตพบผู้บริโภค โดยนำแข่งใส่รถตระเวนไปยังจังหวัดต่างๆ ในภาคเหนือที่มีผลไม้เป็นสินค้าหลัก เนื่องจากแข่งเป็นที่นิยมในการใส่ผลไม้เพื่อการค้าส่ง ซึ่งช่วงแรกๆ จะเป็นการทดลองตลาดก่อนว่ามีการตอบรับเป็นเช่นไรทั้งในส่วนของราคาและคุณภาพ ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากผู้ซื้อเนื่องจากแข่งชุมชนบ้านดอกบัวมีราคาถูกกว่าแข่งที่มีขายทั่วไป พร้อมทั้งมีคุณภาพในการใช้งานได้นาน ซึ่งสามารถสร้างรายได้เฉลี่ย 5,000 – 15,000 บาทต่อเดือน แม้การจัดงานแข่งจะเป็นอาชีพเสริมรองจากการทำนาก็ตาม แต่การจัดงานแข่งสามารถสร้างรายได้หลักให้แก่สมาชิกในชุมชน ซึ่งเพียงพอที่สมาชิกในครัวเรือนไม่ต้องออกไปหางานทำนอกพื้นที่ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวจึงอยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตาและเป็นครอบครัวที่อบอุ่นที่สุดในที่สุด

ปัจจุบันกลุ่มจักสานแข่งมีสมาชิกจำนวน 88 คน มีการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่มเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินทุน โดยการบริหารจัดการกลุ่มมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. สมาชิกในชุมชนรู้จักประหยัดและสะสมเก็บเงินออม
2. มีเงินทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพ
3. ให้สมาชิกรวมน้ำใจ รวมทุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
4. ให้กองทุนการเงินของชาวบ้านเพื่อพึ่งพาตนเอง
5. ส่งเสริมสินเชื่อแก่สมาชิกในด้านอาชีพเสริม
6. เพื่อไม่ให้สมาชิกในชุมชนไม่ทิ้งถิ่นฐานไปทำงานนอกชุมชน
7. เพื่อเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านเพื่อสืบทอดให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

ปัจจุบันมีคณะกรรมการกลุ่มจำนวน 8 คน โดยคณะกรรมการบริหารกลุ่มได้แบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย ประกอบด้วย

1. กรรมการฝ่ายอำนวยการ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ ทรัพยากร และกรรมการ

2. ฝ่ายสินเชื่อ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ และกรรมการ

3. ฝ่ายตรวจสอบ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ และกรรมการ

พร้อมกันนี้คณะกรรมการและสมาชิกในกลุ่มยังได้ร่วมกันกำหนดกฎระเบียบต่างๆ เพื่อให้การปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนมีการเตรียมความพร้อมเพื่อลดความเสี่ยงในการจักสานแข่งของสมาชิกในกลุ่ม โดยแข่งของชุมชนบ้านดอกบัวที่วางขายตามตลาดทั่วไปมีหลากหลายราคา ตั้งแต่ 12 บาท จนถึง 55 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของแข่งซึ่งส่วนใหญ่จะนำแข่งไปใส่ผักสดและผลไม้ และรับทำตามขนาดที่ผู้ซื้อต้องการตั้งแต่เป็นของที่ระลึกจนถึงใส่สิ่งของต่างๆ ตามที่ต้องการได้อีกด้วย นอกจากนี้แข่งของชุมชนบ้านดอกบัวไม่มีคู่แข่งทางการตลาดเนื่องจากราคาไม่แพงจึงทำให้เป็นที่ต้องการจำนวนมาก ซึ่งในบางปีสมาชิกในกลุ่มไม่สามารถจักสานแข่งได้ทันจึงต้องอาศัยเครือข่ายความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนที่ไม่ใช่สมาชิกในกลุ่มและจากชุมชนใกล้เคียงที่ได้้นำการจักสานแข่งไปเป็นอาชีพเสริมซึ่งการจักสานแข่งมีมาตรฐานเดียวกันทุกใบ โดยสามารถนำแข่งที่จักสานได้มาจำหน่ายให้กับกลุ่มในราคาเดียวกับสมาชิกในกลุ่ม และรับซื้อแข่งไม่จำกัดจำนวนซึ่งเมื่อจักสานแข่งเสร็จรับเงินได้ทันที

การบริหารงานของคณะกรรมการกลุ่มยังได้ขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดู่เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการรับซื้อแข่งจากสมาชิกในกลุ่มเป็นเงิน 100,000 บาท พร้อมกันนี้ยังมีการบริหารจัดการด้านเงินทุนที่ใช้สำหรับรับซื้อแข่งของสมาชิกในชุมชน โดยสมาชิกในกลุ่มได้มีการออมเงินของกลุ่มจักสานแข่ง สมาชิกคนละ 20 บาทต่อเดือน และในการขายแข่งแต่ละใบนั้นเงินจากผู้ซื้อยังได้สมทบทุนให้กับกลุ่มใบละ 50 สตางค์ โดยกลุ่มจะนำเงินที่ได้นี้มาปันผลปลายปี ซึ่งสมาชิกผู้จักสานแข่งจะได้ 25 สตางค์ต่อแข่ง 1 ใบ และอีก 25 สตางค์ เพื่อนำไปใช้ในสาธารณะประโยชน์ของชุมชน เช่น ร่วมสมทบทุนในการสร้างอุโบสถวัดดอกบัว ร่วมจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ ของชุมชน มอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนที่เรียนดีและประพฤติดีเป็นแบบอย่าง มอบเงินช่วยเหลือผู้พิการหรือผู้ด้อยโอกาส และหากสมาชิกในกลุ่มเกิดอุบัติเหตุหรือเจ็บไข้ได้ป่วยทางกลุ่มจะช่วยค่ารักษาพยาบาล 200 บาทต่อครั้งต่อคน นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มสามารถกู้ยืมเงินเพื่อไปลงทุนในการประกอบอาชีพ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 บาทต่อปี

ปัจจุบันกลุ่มจักสานแข่งมีทุนหมุนเวียนประมาณ 300,000 บาท ซึ่งสมาชิกในกลุ่มจะสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันทำหน้าที่ในการเก็บเงินต่างๆ และเป็นผู้ทำหน้าที่บันทึกบัญชีรายรับและรายจ่ายเป็นลายลักษณ์อักษรในแต่ละเดือน ซึ่งทำให้สมาชิกในกลุ่มได้รับรู้ถึงที่มาของรายรับและรายจ่ายของกลุ่ม พร้อมทั้งนำรายรับมาวิเคราะห์เพื่อวางแผนจัดสรรค่าใช้จ่ายบนความพอเพียงต่อไป ซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะเป็นการสนับสนุนกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ของชุมชน โดยสมาชิกในกลุ่มจะเห็นชอบด้วย นอกจากนี้กลุ่มยังได้มีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการและส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมทำและติดตามประเมินผล ผ่านการแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มในเวทีประชาคม ซึ่งชุมชนได้จัดขึ้นเป็นประจำทุกเดือน เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มและชุมชนได้ร่วมเสนอปัญหาและร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเองก่อน หากไม่สามารถแก้ไขได้จึงขอรับความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อันนำมาซึ่งความรัก ความสามัคคีและภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนกลุ่มต่อไป

พร้อมกันนี้ยังมีการพัฒนาขีดความสามารถของสมาชิกในกลุ่มโดยการสนับสนุนเรื่องขององค์ความรู้ต่างๆ และเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ ฝึกสอนและจัดหาอุปกรณ์ในการจักสานที่ทันสมัยมาปรับใช้ในกิจกรรมการจักสานแข่งของชุมชน รวมทั้งการศึกษาดูงานสถานที่ต่างๆ เพื่อให้สมาชิกได้รับการเพิ่มพูนองค์ความรู้ ความสามารถและทักษะในการดำเนินชีวิตด้านต่างๆ รวมถึงการประกอบอาชีพด้านการจักสานแข่งให้มีคุณภาพและสามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดบนความยั่งยืนของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการจักสานแข่งของชุมชนบ้านดอกบัวจึงเป็นการนำไม้ไผ่ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในบริเวณชุมชนทั้งในพื้นที่ของสมาชิก และพื้นที่สาธารณะประโยชน์มาใช้ในการจักสาน โดยมีการวางแผนในการนำทุกส่วนของไม้ไผ่มาใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับช่วงอายุของไม้ไผ่ในแต่ละปี และชุมชนได้กำหนดกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ไผ่ในพื้นที่ของชุมชนขึ้นด้วย หากพบเจอผู้นำหน่อไม้มาบริโภคหรือจำหน่ายจะถูกปรับดंडละ 500 บาท เนื่องจากไม้กอให้เกิดประโยชน์ต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน นอกจากนี้ยังมีการปลูกไม้ไผ่ทดแทนเพื่อให้มีใช้ตลอดชั่วอายุคนซึ่งเป็นสิ่งที่สมาชิกในชุมชนได้ยึดปฏิบัติมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จนกระทั่งการจักสานแข่งกลายเป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าและเป็นจุดเด่นของชุมชนบ้านดอกบัวที่ได้รับความสนใจจากบุคคลทั่วไปเข้ามาศึกษาดูงาน

การจักสานแข่งจึงเป็นหนึ่งในฐานการเรียนรู้ของชุมชนบ้านดอกบัวที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรรัฐวิสาหกิจและเอกชน ชุมชนและบุคคลทั่วไปเข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก โดยผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงานจะได้เห็นถึงวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชนที่ส่วนใหญ่จะทำ

การจัดงานแข่งในบริเวณบ้าน ซึ่งหากมีความสนใจสมาชิกในชุมชนมากกว่า 90% สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์และวิธีการจัดงานแข่งได้ เนื่องจากสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมในการจัดงาน หรือผู้สนใจสามารถขอรับความรู้ดังกล่าวได้จากนางอรทัย งามเมือง ซึ่งได้รับเลือกจากชุมชนให้เป็นฐานการเรียนรู้ในการสาธิตการจัดงานแข่ง นอกจากนี้ชุมชนได้มีการรวบรวมเอกสารแนะนำความรู้เกี่ยวกับการจัดงานแข่งไว้ในลักษณะของแผ่นพับ เอกสาร วีดีทัศน์แนะนำชุมชน และเว็บไซต์ของชุมชน ซึ่งผู้สนใจสามารถศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากแหล่งความรู้ดังกล่าวได้

2. กลุ่มจักสานสุมไก่อ

“กลุ่มจักสานสุมไก่อ” แยกออกมาจาก “กลุ่มจักสานแข่งและสุมไก่อ” ซึ่งมีรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มเป็นไปในลักษณะเดียวกันทั้งในส่วนของวัตถุประสงค์ในการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อ

1. สมาชิกในชุมชนรู้จักประหยัดและสะสมเก็บเงินออม
2. มีเงินทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพ
3. ให้สมาชิกรวมน้ำใจ รวมทุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
4. ให้กองทุนการเงินของชาวบ้านเพื่อพึ่งพาตนเอง
5. ส่งเสริมสินค้าแก่สมาชิกในด้านอาชีพเสริม
6. เพื่อไม่ให้สมาชิกในชุมชนไม่ทิ้งถิ่นฐานไปทำงานนอกชุมชน
7. เพื่อเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านเพื่อสืบทอดให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

แต่การบริหารจัดการแยกออกจากกันโดยเบ็ดเสร็จเด็ดขาด โดยมีคณะกรรมการกลุ่มจำนวน 9 คน ซึ่งคณะกรรมการบริหารกลุ่มสุมไก่อมีการบริหารจัดการในลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไปเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้เป็นไปตามลำดับ พร้อมทั้งมีการกำหนดกฎระเบียบต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน เช่น มาตรฐานของขนาดและราคาที่เป็นมาตรฐานทำให้ง่ายต่อการจำหน่าย การบริหารจัดการกลุ่มที่มีความเข้มแข็งทำให้เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงของชุมชน บ้านดอกบัวจนกลายเป็นสินค้า OTOP ของจังหวัดพะเยา

โดยเริ่มแรกเป็นการจักสานสุมไก่อเพื่อใช้เลี้ยงไก่ในครัวเรือนต่อมาจึงเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายโดยเป็นการรวมกลุ่มเล็กๆ ทำกันเองเพื่อใช้และจำหน่ายในชุมชนใกล้เคียง ต่อมาได้มีการรวมตัวเป็นกลุ่มใหญ่มีสมาชิกเป็นจำนวนมาก มีการระดมเงินออมและขยายไปในชุมชนอื่นๆ โดยมีเครือข่ายชุมชนและตำบลใกล้เคียงในการนำวัตถุดิบซึ่งเป็นไม้ไผ่ที่มีอยู่พื้นที่ชุมชนและเป็นของสมาชิกในครอบครัวมาใช้ในการจักสานสุมไก่อ จึงทำให้ไม่มีต้นทุนในการผลิตนอกจาก

แรงงานในครอบครัว ซึ่งสุมไก่ของชุมชนบ้านดอกบ้านได้รับการกล่าวขานว่าแข็งแรงและทนทานกว่าสุมไก่ทั่วไป พร้อมทั้งยังมีราคาถูกซึ่งเป็นทีพอใจของผู้ซื้อและผู้ขาย โดยสามารถสร้างรายได้เฉลี่ย 5,000 – 15,000 บาทต่อเดือน ปัจจุบันการจักสานสุมไก่ได้กลายเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมของสมาชิกในชุมชนที่สามารถทำการจักสานสุมไก่ได้ทุกเพศ ทุกวัยในครอบครัว และสามารถทำเองได้ในบริเวณพื้นที่ของบ้าน ทำให้สมาชิกในครอบครัวไม่ต้องออกไปหางานทำนอกพื้นที่ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว พร้อมทั้งยังสร้างความมั่นคงให้ครัวเรือนเนื่องจากสามารถสร้างรายได้ตลอดปี

ปัจจุบันกลุ่มจักสานสุมไก่มีสมาชิกจำนวน 59 คน มีเงินหมุนเวียนในกลุ่มทั้งสิ้น 300,000 บาท โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตุนเป็นเงิน 100,000 บาท จากการออมเงินของสมาชิกในกลุ่มคนละ 25 บาทต่อเดือน เพื่อให้เกิดทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม และจากดอกเบี้ยที่เปิดโอกาสให้สมาชิกได้กู้เงินเพื่อนำลงทุนในการประกอบอาชีพ ซึ่งคณะกรรมการและสมาชิกในกลุ่มได้ร่วมกันคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผนและติดตามประเมินในการใช้จ่ายและจัดสรรค่าใช้จ่ายเงินหมุนเวียนในกลุ่ม โดยจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งสมาชิกในกลุ่มจะทำหน้าที่สับเปลี่ยนหมุนเวียนกันทำหน้าที่เหรียญและบันทึกลงในสมุดบัญชีของกลุ่มเพื่อนำรายได้มาวิเคราะห์เพื่อวางแผนจัดสรรค่าใช้จ่ายต่อไป ซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของสาธารณะประโยชน์โดยการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนผ่านการมอบเงินจากผลกำไรส่วนหนึ่งให้แก่สาธารณะประโยชน์ในชุมชน เช่น การให้ทุนการศึกษาแก่เด็กที่เรียนดี มอบเงินรางวัลในการแข่งขันกีฬาประจำปีในชุมชน รวมถึงการมอบเงินช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสอีกด้วย ซึ่งจะดำเนินการโดยผ่านเวทีประชาคมของชุมชนจึงทำให้สมาชิกในชุมชนรู้ถึงรายได้และรายจ่ายของกลุ่ม โดยนำมาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคจากรายได้และรายจ่ายเหล่านั้นเพื่อให้กลุ่มสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสมาชิกสามารถร่วมเสนอปัญหา ร่วมคิด ร่วมทำและวางแผนตามความต้องการในการพัฒนาชุมชนผ่านการพูดคุยเพื่อร่วมหาแนวทางแก้ไขต่างๆ ซึ่งคณะกรรมการและสมาชิกในกลุ่มมีสิทธิ์ที่เท่าเทียมกันและยอมรับข้อสรุปที่ได้จากที่ประชุมร่วมกันเพื่อปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน พร้อมกันนี้ชุมชนจะดำเนินการแก้ไขปัญหาเองก่อน หากแก้ไขไม่ได้จึงขอรับความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ต่อไป

การเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการหรือแสดงความคิดเห็นต่างๆ ในกลุ่มส่งผลให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในกลุ่ม จึงทำให้สมาชิกในกลุ่มมีความพร้อมที่จะพัฒนากลุ่มให้เติบโตต่อไปตามลำดับ และมีความพร้อมที่จะเพิ่มพูนองค์ความรู้และพัฒนาทักษะความสามารถของสมาชิก

ในกลุ่มจึงได้จัดให้มีวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้หรือฝึกสอนและจัดหาอุปกรณ์ในการจักสานที่ทันสมัยมาปรับใช้ในกิจกรรม รวมทั้งการไปศึกษาดูงานสถานที่ต่างๆ รวมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้เกี่ยวกับการจักสานสุมไก่ เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ผ่านเวทีประชาคมของชุมชนที่มีเป็นประจำทุกเดือน และบุคคลทั่วไปสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนบ้านดอกบัวที่เปิดให้หน่วยงานภาครัฐ องค์กรรัฐวิสาหกิจและเอกชนตัวแทนชุมชนต่างๆ และผู้สนใจทั่วไปได้เข้ามาศึกษาดูงานที่ฐานการเรียนรู้สาธิตการจักสานสุมไก่ ณ บ้านนายอินทร์ ใจอด หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้เกือบทุกครัวเรือนในชุมชนบ้านดอกบัว เนื่องจากสมาชิกในมากกว่า 90% สามารถถ่ายทอดแนวคิด ความรู้ การปฏิบัติและประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี หรือขอรับเอกสารเกี่ยวกับการจักสานสุมไก่ที่กลุ่มได้มีการรวบรวมและจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ได้เช่นกัน

จากการเพิ่มพูนองค์ความรู้ ทักษะความสามารถและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้สมาชิกในกลุ่มและชุมชนได้รับความรู้ใหม่ๆ วิธีการที่ไม่เคยดำเนินการมาก่อน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เคยดำเนินกิจกรรมมาในอดีตเพื่อนำไปปรับปรุงและเป็นแนวทางแก้ไขต่อไป ส่งผลให้การจักสานสุมไก่ของชุมชนบ้านดอกบัวมีความหลากหลายในการผลิตเพื่อลดความเสี่ยงในการตลาด โดยสุมไก่อมีหลายขนาด รูปทรงและหลากหลายราคา ตั้งแต่เป็นของที่ระลึกจนถึงมีไว้สำหรับเลี้ยงไก่หลากหลายขนาด นอกจากนี้ยังสามารถทำรูปทรงและขนาดตามความต้องการของผู้ซื้อได้ พร้อมกันนี้ยังมีลักษณะเด่นคือ ความแข็งแรงทนทานและสามารถใช้งานได้นานกว่าสุมไก่ของที่อื่นนอกจากนี้ยังมีราคาไม่แพงจึงไม่มีคู่แข่งทางการค้าและมีตลาดรองรับสินค้าตลอดทั้งปี พร้อมทั้งมีเครือข่ายในการให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการผลิตจากสมาชิกในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกในกลุ่มและชุมชนข้างเคียงที่ได้เข้ามาศึกษาดูงานแล้วนำไปประกอบเป็นอาชีพเสริม โดยได้นำสุมไก่ที่ผลิตได้มาจำหน่ายให้กับชุมชนในราคาเดียวกับสมาชิกในกลุ่มจึงทำให้สินค้าไม่ขาดตลาด กอปรกับชุมชนบ้านดอกบัวมีไม้ไผ่ไว้สำหรับจักสานสุมไก่อตลอดทั้งปีเช่นกันจึงทำให้สินค้าไม่ขาดตลาด เนื่องจากมีการใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาดและรอบคอบ โดยคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน โดยได้นำไม้ไผ่มาจากสวนไม้ไผ่ที่ปลูกไว้ในพื้นที่ของตนและพื้นที่ สปก. 4-01 อันเป็นที่จับจองของครอบครัว ซึ่งหากไม่เพียงพอในการผลิตสามารถหาซื้อได้ง่ายและราคาไม่แพงในพื้นที่ของชุมชนเอง นอกจากนี้ยังมีการวางแผนเพื่อนำทุกส่วนของไม้ไผ่มาใช้ประโยชน์สูงสุด สภาพแวดล้อมของชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยต้นไม้และป่าไม้ไผ่ พร้อมกันนี้ยังมีไม้ไผ่ไว้ใช้ตลอดปีและกลายเป็นภูมิปัญญาและอาชีพหลักที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนและชุมชนได้ตลอดทั้งปีเช่นกัน

นอกจากการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพแล้ว ปัจจุบันสมาชิกในชุมชนยังมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อช่วยเหลือทางเศรษฐกิจโดยมีการดำเนินกิจกรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ กลุ่มหัตถกรรมจักสาน ผักตบชวา กลุ่มเลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมือง กลุ่มปลูกหญ้าแพงโกล่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน โดยแต่ละกลุ่มมีการดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่ม มีกฎระเบียบที่ชัดเจน มีการส่งเสริมการออมเงินพร้อมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มได้กู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยราคาถูกเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพอีกด้วย

จากปัจจัยด้านเศรษฐกิจของชุมชนบ้านดอกบัวสรุปได้ว่า เศรษฐกิจชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชน โดยมีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในชุมชน ซึ่งมีทั้งกลุ่มที่เกิดจากการคิดริเริ่มของสมาชิกในชุมชนและกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่การดำเนินกิจกรรมเหล่านั้นสมาชิกในชุมชนยังเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด ทั้งในส่วนของกลุ่มสนับสนุนการประกอบอาชีพ ได้แก่ กลุ่มจักสานแข่งและกลุ่มจักสานสุ่มไก่ และกลุ่มช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ ได้แก่ กลุ่มหัตถกรรมจักสาน ผักตบชวา กลุ่มเลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมือง กลุ่มปลูกหญ้าแพงโกล่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มฌาปนกิจ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน เป็นต้น โดยกิจกรรมของกลุ่มดังกล่าวเป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนบ้านดอกบัวให้ประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี เนื่องจากแต่ละกลุ่มได้มีกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน เช่น การส่งเสริมการประกอบอาชีพโดยนำทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดพร้อมทั้งมีการปลูกทดแทนให้ทรัพยากรเหล่านั้นให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต การสนับสนุนให้สมาชิกในกลุ่มได้มีการเก็บออมเงินเพื่อสร้างความมั่นคงในการดำรงชีพและการประกอบอาชีพในอนาคต ตลอดจนการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน เป็นต้น เศรษฐกิจชุมชนบ้านดอกบัวจึงมีผลต่อชุมชนในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างรายได้ที่มีความหลากหลายให้เกิดขึ้นภายในชุมชนเพื่อที่สมาชิกในชุมชนทุกเพศและทุกวัยสามารถสร้างรายได้ได้อย่างต่อเนื่อง อันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ชุมชนโดยสมาชิกในชุมชนไม่ต้องออกไปทำงานนอกชุมชน

ตาราง 10 แสดงปัจจัยภายในชุมชนด้านเศรษฐกิจชุมชนที่ส่งผลต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนบ้านดอกบัว

ลักษณะที่สำคัญ	มีผลต่อชุมชน
1. มีการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการประกอบอาชีพ ได้แก่ กลุ่มจักสานแข่ง และกลุ่มจักสานสุมไก่	สนับสนุนการสร้างรายได้ที่หลากหลายภายในชุมชนให้แก่สมาชิกในชุมชนทุกเพศและทุกวัย อันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ชุมชนโดยไม่ต้องไปทำงานนอกชุมชน และทุกกลุ่มยังส่งเสริมการออมเงินเพื่อสร้างความมั่นคงในอนาคตอีกด้วย
2. มีการจัดตั้งกลุ่มช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของชุมชน	

4. ปัจจัยด้านผู้นำชุมชนของชุมชนบ้านดอกบัว

ชุมชนบ้านดอกบัวอยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตุน อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยมีการบริหารชุมชนแบบกระจายอำนาจซึ่งแบ่งการปกครองออกเป็นคุ้ม จำนวน 10 คุ้ม แต่ละคุ้มอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของหัวหน้าคุ้ม ซึ่งจะอยู่ในการดูแลของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการชุมชน ซึ่งมีการบริหารจัดการชุมชนโดยนำหลักการขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชุมชน ซึ่งการที่ชุมชนบ้านดอกบัวจะประสบความสำเร็จได้นั้นพบว่าผู้นำเป็นส่วนที่สำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมผ่านกระบวนการเวทีประชาคมในชุมชนและมีหลักการดำเนินงาน ดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจ เป็นการกระจายอำนาจการบริหารจัดการชุมชนตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนแต่ละคน โดยผู้ใหญ่บ้านจะทำหน้าที่บริหารจัดการชุมชนให้มีความสงบเรียบร้อยและนำพาชุมชนไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่วนผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจะทำหน้าที่จะดูแลสุขและทุกข์ของสมาชิกในชุมชน พร้อมทั้งช่วยเหลืองานผู้ใหญ่บ้านในภาพรวมของชุมชน ด้านสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีหน้าที่ประสานงานระหว่างชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ องค์การรัฐวิสาหกิจและเอกชนต่างๆ โดยเฉพาะการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการนำงบประมาณต่างๆ มาพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป ส่วนหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนคือคอยให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และหัวหน้าคุ้มมีหน้าที่ในการบริหารจัดการภายในคุ้มให้กิจกรรมของคุ้มประสบความสำเร็จตามแผนงานของชุมชนที่ได้วางแผนและมอบหมายให้คุ้มดำเนินการ นอกจากนี้ชุมชน

บ้านดอกบัวยังได้มีการกระจายอำนาจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนให้กลุ่มที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ดูแล ดังนั้นคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ จึงมีหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่มให้เป็นไปตามระเบียบและกฎเกณฑ์ตามที่คณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกในกลุ่มได้ร่วมกันกำหนดขึ้น

2. หลักประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม โดยกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในแต่ละด้านนั้นผู้นำชุมชนจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเป็นหลัก เนื่องจากผู้นำของชุมชนบ้านดอกบัวได้เล็งเห็นว่าการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จหรือจะก่อให้เกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืนนั้นสิ่งสำคัญซึ่งเป็นกำลังหลักในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ก็คือ สมาชิกในชุมชน โดยผู้นำชุมชนจะให้ความสำคัญตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับประโยชน์และร่วมติดตามผลการดำเนินงานต่างๆ โดยเฉพาะการตัดสินใจในโครงการสำคัญๆ ของชุมชนซึ่งจะไข่มติเสียงข้างมากในการพิจารณาในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ต่อไป ซึ่งหากกิจกรรมใดสมาชิกในชุมชนไม่เห็นด้วยหรือไม่ให้การสนับสนุนหรือช่วยเหลือแล้วการขับเคลื่อนชุมชนจะไม่ประสบความสำเร็จได้

3. หลักการบริหารงานโปร่งใส การบริหารจัดการชุมชนทุกกิจกรรมและทุกขั้นตอนนั้นผู้นำชุมชนจะให้ความสำคัญกับการบริหารงานที่โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ทันที และสามารถตรวจสอบในกิจกรรมของชุมชนในทุกๆ ระดับ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเงินต่างๆ ผู้นำชุมชนจึงจัดให้มีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายที่มีความละเอียดและรอบคอบ ซึ่งทุกกิจกรรมจะมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความสามารถโดยมีการคัดสรรผู้ที่มีความสามารถในการจัดทำบัญชีดังกล่าวเพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดตามมาภายหลัง

4. หลักความรับผิดชอบต่อ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนนั้น ผู้นำชุมชนได้มีการบริหารจัดการโดยคณะกรรมการกลุ่มหรือจัดตั้งคณะกรรมการมาเป็นผู้รับผิดชอบโครงการต่างๆ โดยตรง เพื่อเป็นการสร้างความรับผิดชอบต่อเกิดขึ้นในชุมชน พร้อมกันนี้หากเกิดปัญหาหรือข้อผิดพลาดประการใด ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนจะร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวและร่วมกันรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาต่อไป

5. หลักการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกัน ซึ่งเป็นการสร้างองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน พร้อมทั้งสามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนเพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป เช่น องค์ความรู้เกี่ยวกับการทำปุ๋ยชีวภาพซึ่งผู้นำชุมชนได้มอบหมายให้แต่ละคุ้มดำเนินกิจกรรมทำปุ๋ยชีวภาพด้วยตนเอง จากนั้นจึงมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านเวทีประชาคมของชุมชนเพื่อค้นหาแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยได้รับการ

สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต้นเพียงครั้งแรกที่เริ่มดำเนินการเท่านั้น และสามารถดำเนินการต่อเนื่องทุกปีจนถึงปัจจุบัน เป็นต้น

ผู้นำชุมชนจึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการนำความเจริญก้าวหน้าและความยั่งยืน มาบังเกิดแก่ชุมชน ดังที่นายบาล บุญก้า ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

...เป็นผู้นำชุมชนก็ต้องเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเป็นได้เข้ามามีส่วนร่วมตลอดและต้องเป็นตัวอย่างที่ดีเป็นจะได้เห็นได้ฟัง เป็นจะได้รู้ว่ามันเป็นอย่างใด ยะแล้วมันดีจะอีกหา เวลาผู้นำจะยะยังต้องยะฮื่อเหนก่อน บ่คบบโก่ง แล้วอีกอย่าง ผู้นำต้องรู้จักที่จะเอานั่นเอานี้ดีไปเหนมา ก็บมายะกับมาพัฒนาบ้านเฮาไปดีกๆ

(เป็นผู้นำชุมชนก็ต้องเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมตลอด ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีชาวบ้านจะได้เห็น ชาวบ้านจะได้รู้ว่ามันเป็นอย่างไร ทำแล้วมันดีแบบนี้ เวลาผู้นำทำอะไรต้องทำให้เห็นก่อน ไม่คบดไม่โก่ง แล้วก็อีกอย่าง ผู้นำต้องรู้จักที่จะเอานั่นเอานี้ที่ไปเห็นมา กลับมาทำกลับมาพัฒนาบ้านเราไปเรื่อย ๆ)

(บาล บุญก้า, ผู้ให้สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2554)

ดังนั้นผู้นำของชุมชนบ้านดงบัวนอกจากจะยึดหลักการบริหารจัดการชุมชนตามหลักการกระจายอำนาจ หลักประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม หลักการบริหารงานโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ และหลักการเลือกเปลี่ยนเรียนรู้แล้ว ผู้นำที่ดีต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่สมาชิกในชุมชนอันจะนำมาซึ่งความรักและความสามัคคีในชุมชนต่อไป และที่สำคัญผู้นำต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม โอบอ้อมอารีและเสียสละ ซึ่งผู้นำที่ดีควรมีคุณลักษณะดังนี้

1. เป็นผู้นำชุมชนที่มีความรู้และความสามารถในการประสานงาน ซึ่งเป็นการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเห็นได้จากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรรัฐวิสาหกิจและเอกชนเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการให้เกิดรูปธรรมแก่ชุมชน โดยเฉพาะการส่งเสริมการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงที่สมาชิกในชุมชนมีวิถีชีวิตอันดีงามมาตั้งแต่อดีตและเมื่อได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจะนำมาซึ่งความยั่งยืนของชุมชนต่อไป

2. เป็นผู้นำที่มีเชี่ยวชาญและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งเกิดจากการที่ผู้นำชุมชนได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ในรูปแบบต่างๆ ทั้งการอบรม การศึกษาดูงาน หรือการศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้และความสามารถ และพร้อมที่จะถ่ายทอดประสบการณ์เหล่านั้นให้แก่สมาชิกในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการส่งเสริมความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริงและเห็นเป็นรูปธรรม

3. เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสมาชิกในชุมชน โดยผู้นำชุมชนที่ดีต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่สมาชิกในชุมชนทั้งด้านการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ หรือการบริหารจัดการชุมชนให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งจะเห็นได้ว่านายบาล บุญก่ำ ผู้ใหญ่บ้านของชุมชนบ้านดอกบัวสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีจนได้รับเลือกจากสมาชิกในชุมชนให้เป็นผู้ใหญ่บ้านสมัยที่ 2 และได้รับการคัดเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยมของจังหวัดพะเยา ประจำปี 2552 หรือรางวัลผู้ใหญ่บ้านเนนบทองคำอีกด้วย

จากปัจจัยด้านผู้นำชุมชนของชุมชนบ้านดอกบัวสรุปได้ว่า ผู้นำชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนบ้านดอกบัว โดยชุมชนมีการบริหารแบบกระจายอำนาจแบ่งการปกครองออกเป็นคุ้ม จำนวน 10 คุ้ม แต่ละคุ้มอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของหัวหน้าคุ้ม ซึ่งจะอยู่ในการดูแลของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนได้นำหลักในการดำเนินงานตามหลักการกระจายอำนาจ หลักประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม หลักการบริหารงานโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ หลักความรับผิดชอบและหลักการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งผู้นำชุมชนมีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืน เป็นแบบอย่างที่ดีและมีความรู้ความสามารถในการนำพาชุมชนสู่ความสำเร็จ พร้อมทั้งมีความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม โอบอ้อมอารีและเสียสละสามารถติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นผู้นำที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาชุมชน ซึ่งเกิดจากการได้รับการอบรมเพิ่มพูนความรู้ พร้อมทั้งสามารถถ่ายทอดประสบการณ์และความรู้ให้แก่สมาชิกในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง และท้ายที่สุดการเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำชุมชนนำมาซึ่งความสำเร็จของชุมชนต่อไป ผู้นำชุมชนจึงมีผลต่อชุมชนบ้านดอกบัวในด้านของการส่งเสริมการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่สมาชิกในชุมชนทั้งในด้านการดำเนินชีวิตบนความพอประมาณ และมีการบริหารจัดการชุมชนบนพื้นฐานของคุณธรรม ความมีเหตุผล และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ชุมชน ตลอดจนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลต่างๆ

ตาราง 11 แสดงปัจจัยภายในชุมชนด้านผู้นำชุมชนที่ส่งผลต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนบ้านดอกบัว

ลักษณะที่สำคัญ	มีผลต่อชุมชน
1. ยึดหลักการบริหารจัดการจัดการชุมชนบนพื้นฐานของ	ส่งเสริมด้านการปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่สมาชิกในชุมชนด้านการดำเนินชีวิต
1.1 การกระจายอำนาจ	บนความพอประมาณ และการบริหารจัดการ
1.2 มีประชาธิปไตยและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน	ชุมชนบนพื้นฐานของคุณธรรม ความมีเหตุผล และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่
1.3 บริหารงานโปร่งใส	ชุมชน ตลอดจนเป็นกำลังสำคัญในการ
1.4 มีความรับผิดชอบ	พัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จจนได้รับ
1.5 เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้	รางวัลต่างๆ
2. ผู้นำชุมชนควรมีคุณลักษณะที่ดี ได้แก่	
2.1 มีความรู้และความสามารถ	
2.2 มีความเชี่ยวชาญและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	
2.3 เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่สมาชิกในชุมชน	

5. ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านดอกบัว

ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านดอกบัวเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สมาชิกในชุมชนตั้งแต่บรรพชนได้สร้างขึ้นหรืออนุรักษ์ไว้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรน้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยบริบทของชุมชนบ้านดอกบัวมีลักษณะภูมิประเทศและอาณาเขตติดต่อกับชุมชนต่างๆ คือ ทิศเหนือติดกับหมู่ที่ 9 บ้านเหล่า ทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 6 บ้านห้วยลึก ทิศตะวันออกติดกับหมู่ที่ 2, 3 บ้านดู่กลาง และทิศตะวันตกติดกับหมู่ที่ 5 บ้านห้วยหม้อ ตำบลบ้านดู่และมีภูเขาทั้งระหว่างอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ลักษณะพื้นที่ลาดเอียงจากทิศตะวันตกมาทางทิศตะวันออก และจากทิศเหนือมาทางทิศใต้มีลำน้ำห้วยแม่ตุ๋่นไหลผ่านหมู่บ้าน สภาพอากาศมี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาวชุมชนบ้านดอกบัวมีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและมีการนำใช้อย่างยั่งยืนและ

ใช้อย่างรู้คุณค่าเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนบ้านดอกบัว ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรน้ำ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ทรัพยากรดินของชุมชนบ้านดอกบัว โดยสภาพผืนดินส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านดอกบัวจะมีความอุดมสมบูรณ์อยู่แล้ว มีเพียงบางพื้นที่ที่ในอดีตสมาชิกในชุมชนได้นำมาประกอบอาชีพทางการเกษตรจึงมีปัญหาสารเคมีตกค้าง เช่น ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง และยาฆ่าหญ้า ส่งผลให้สภาพผืนดินเสื่อมคุณภาพหน้าดินขาดความอุดมสมบูรณ์ จึงมีการรวมตัวกันขึ้นโดยจัดตั้งเป็นกลุ่มปุ๋ยชีวภาพเพื่อปรับปรุงคุณภาพดินให้กับมาอุดมสมบูรณ์ในการเกษตร พร้อมกันนี้ชุมชนบ้านดอกบัวยังได้มีการใช้ทรัพยากรดินอย่างมีคุณค่าและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน นอกจากนี้สมาชิกในชุมชนยังมีการร่วมกันวางแผนจัดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ดินด้วยการงดเผาตอซังข้าวในนาและเป็นการลดสภาวะโลกร้อนได้อีกด้วย

2. ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนบ้านดอกบัว ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 500 ไร่ โดยส่วนใหญ่จะเป็นป่าไม้ประเภทต้นไม้ที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ สมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวจึงได้นำต้นไม้มาใช้ประโยชน์โดยการจักสานแข่งและสุมไม้เป็นหลัก พร้อมทั้งมีการปลูกทดแทนตลอดทั้งปีเพื่อเป็นการคืนสภาพป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ตลอดไป นอกจากนี้ชุมชนบ้านดอกบัวยังได้มีการกำหนดกฎระเบียบในการนำทรัพยากรป่าไม้ในที่สาธารณะของชุมชนมาใช้ประโยชน์ โดยผ่านมติของสมาชิกในชุมชนในเวทีประชาคมซึ่งหากพบผู้ตัดต้นไม้มาใช้บริเวณมีโทษปรับคันละ 500 บาท เนื่องจากต้นไม้ที่ตัดเพื่อนำมาประกอบอาหารนั้นยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ซึ่งหากตัดแล้วจะทำให้ต้นไม้ไม่แตกหน่อหรือขยายพันธุ์ต่อไปได้ ดังที่นายเกษม สองคำชุม ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

...จะมีระเบียบในการใช้ป่าชุมชน ถ้าใครไปตัดตอนใดมันน้อยอยู่ก็จะมีการปรับคันละห้าร้อย อันนี้เห็นร่วมกันตั้งชุมชนผ่านเวทีประชาคม

(จะมีระเบียบในการใช้ป่าชุมชน ถ้าใครไปตัดขณะที่ต้นยังไม่โตเต็มที่ก็จะมีค่าปรับคันละห้าร้อย อันนี้เห็นร่วมกันทั้งชุมชนผ่านเวทีประชาคม)

(เกษม สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

3. ทรัพยากรน้ำของชุมชนบ้านดอกบัว เป็นทรัพยากรที่สำคัญเนื่องจากสมาชิกในชุมชนบ้านดอกบัวส่วนใหญ่มีอาชีพหลักด้านการทำเกษตรกรรม จึงมีความจำเป็นในการใช้น้ำในการเกษตรของชุมชน โดยสมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันสร้างฝายแฝกอันเป็นแนวพระราชดำริทฤษฎีการพัฒนา การฟื้นฟูป่าไม้และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบนิเวศน์ ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากร

ป่าและน้ำ อันเป็นการใช้ทรัพยากรที่เอื้ออำนวยซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของชุมชน ซึ่งการสร้างฝายแฝกดังกล่าวเกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของสมาชิกในชุมชนในการสร้างเพื่อกักเก็บน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยแม่ต๋นและอ่างเก็บน้ำห้วยม่วง (ห้วยแอ้) ซึ่งไหลผ่านเกือบทุกหลังคาเรือนในชุมชน พร้อมกันนี้ยังได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการสร้างฝายแฝกจากหลายหน่วยงานทั้งในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ องค์การรัฐวิสาหกิจและเอกชน นอกจากนี้ฝายแฝกของชุมชนบ้านดอกบัวยังได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนของจังหวัดพะเยาในการเข้าร่วมประกวดฝายแฝก อันเนื่องมาจากพระราชดำริอีกด้วย

จากปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านดอกบัวสรุปได้ว่า ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ โดยทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สมาชิกในชุมชนตั้งแต่อดีตได้สร้างขึ้นหรืออนุรักษ์ไว้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรน้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านดอกบัว โดยโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนบ้านดอกบัวได้มีการใช้ทรัพยากรดินอย่างมีคุณค่าและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน พร้อมกันนี้ได้มีการนำทรัพยากรป่าไม้มาใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพพร้อมทั้งมีการปลูกทดแทนเพื่อคืนความสมบูรณ์ให้แก่ธรรมชาติ ตลอดจนนำทรัพยากรน้ำมาใช้ประโยชน์อย่างรู้คุณค่าโดยสมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันสร้างฝายแฝกตามแนวพระราชดำรินี้เพื่อชะลอน้ำสำหรับไว้ใช้ในการเกษตรของชุมชน ซึ่งในการนำทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวนี้ สมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันกำหนดกฎระเบียบต่างๆ เพื่อประโยชน์สุขของชุมชนโดยรวม ดังนั้นการที่ชุมชนมีความพร้อมด้านนี้จึงส่งผลถึงความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข ครอบครัวไม่เดือดร้อน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกในชุมชนจึงมีมากขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนจึงมีผลต่อชุมชนบ้านดอกบัวในด้านการหนุนเสริมด้านโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน ตลอดจนเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดี ความรับผิดชอบในการร่วมอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

ตาราง 12 แสดงปัจจัยภายในชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชนที่ส่งผลต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนบ้านดอกบัว

ลักษณะที่สำคัญ	มีผลต่อชุมชน
1. ชุมชนสามารถนำทรัพยากรดินมาใช้อย่างรู้คุณค่าและประโยชน์สูงสุดบนพื้นฐานของกรพื้นที่คุณภาพดิน	หนุนเสริมด้านโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน ตลอดจน
2. ชุมชนได้นำทรัพยากรป่าไม้มาประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้หลักให้แก่ทุกครัวเรือน ตลอดจนมีการร่วมกำหนดกฎระเบียบในการนำทรัพยากรป่าไม้มาใช้ประโยชน์	เป็นการสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบในการร่วมอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. สมาชิกในชุมชนร่วมให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำโดยการร่วมกันสร้างฝายแฝก	

ปัจจัยภายนอกชุมชนบ้านดอกบัว

ปัจจัยภายนอกชุมชนบ้านดอกบัวได้เข้ามามีส่วนสำคัญในการแรงเสริมและสนับสนุนให้การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จหรือเป็นอุปสรรคได้ โดยผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็นการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ และการสนับสนุนจากองค์กรรัฐวิสาหกิจและเอกชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยด้านการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ

การส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐที่มีต่อชุมชนบ้านดอกบัวนั้น พบว่ามีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนได้เข้ามาส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่เอื้อต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจนชุมชนบ้านดอกบัวได้รับเลือกให้เป็นชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศในที่สุด โดยหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาส่งเสริมในรูปแบบต่างๆ ตามแต่นโยบายและภารกิจของหน่วยงานเหล่านั้น ซึ่งพบว่ามีหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาส่งเสริมชุมชนบ้านดอกบัว ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้มีการจัดการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความตื่นตัวให้ประชาชนและชุมชนได้เกิดจิตสำนึกในการน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยความร่วมมือของมูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงานประมาณ กระทรวงมหาดไทย กองทักรไทย สำนักงาน กปร. และสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

โครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับชุมชน เป็นนโยบายเพื่อสร้างรายได้และศักยภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนเพื่อให้ทุกชุมชนมีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งงบประมาณภาครัฐอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันก็มุ่งให้ประชาชนทุกภาคส่วนในชุมชนร่วมกันบริหารจัดการและพัฒนาศักยภาพของตนเองผ่านรูปแบบการประชาคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนบ้านดอกบัวได้รับการสนับสนุนเป็นจำนวนเงิน 500,000 บาท

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองพะเยา สังกัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการพัฒนาชุมชนให้เกิดการขับเคลื่อนและขยายผลเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในระดับชุมชนและตำบลโดยมีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนหรือพัฒนากรรับผิดชอบหลัก ซึ่งพัฒนากรได้จัดให้ชุมชนได้มีการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนผ่านการจัดเวทีประชาคมชุมชนขึ้น เพื่อเป็นการหนุนเสริมให้ชุมชนได้เห็นความสำคัญในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ตลอดจนได้จัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อค้นหาจุดเด่นของชุมชนเพื่อพัฒนาต่อยอดให้เกิดอาชีพและรายได้แก่สมาชิกในชุมชน และกิจกรรมต่างๆ ตามความต้องการของชุมชนผ่านกระบวนการจัดทำแผนชุมชน ตลอดจนการถอดบทเรียนของกลุ่มกิจกรรมต่างๆ การจัดทำศูนย์เรียนรู้ในชุมชนเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อันนำไปสู่เป้าหมายการเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ประชาชนพึ่งตนเองได้ ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขผลที่เกิดขึ้นในชุมชน คือ ชุมชนได้เรียนรู้และเข้าใจในการบริหารจัดการเงินทุนของชุมชน เช่น กองทุนโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน กลุ่มออมทรัพย์ต่างๆ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองพร้อมกันนี้ชุมชนบ้านดอกบัวมีครัวเรือนตัวอย่างที่เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงและมีผู้นำอาชีพก้าวหน้าที่เป็นแบบอย่างด้านเศรษฐกิจพอเพียง สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงานได้ มีแหล่งเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกในชุมชนและบุคคลทั่วไป

สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองพะเยา โดยนักวิชาการเกษตรประจำตำบลบ้านต้นมีหน้าที่ในการส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเกษตรเน้นการพึ่งตนเองให้สามารถบริหารจัดการอาชีพการเกษตรได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพพื้นที่และความต้องการของชุมชนเป็นหลัก พร้อมทั้งให้ความรู้วิชาการในเรื่องการรวมกลุ่มเพื่อการประกอบอาชีพด้านการเกษตร การแนะนำการจัดทำบัญชีครัวเรือน การส่งเสริมการใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพเพื่อใช้ในครัวเรือนเพื่อสามารถลดต้นทุนการผลิตได้เป็นอย่างดี พร้อมทั้งมีการสนับสนุนพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ต่างๆ เช่น

ปลาตุ๋ก ไก่ กบ ส่งผลให้ชุมชนบ้านดอกบัวมีการดำเนินกิจกรรมกลุ่มได้อย่างต่อเนื่อง มีผลผลิตสำหรับบริโภคในครัวเรือนหากเหลือจึงจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนและชุมชนต่อไป

ที่ทำการปกครองอำเภอเมืองพะเยา เป็นหน่วยงานสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย โดยให้การสนับสนุนงบประมาณในด้านต่างๆ เช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และสนับสนุนงบประมาณตามโครงการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สนับสนุนโครงการอยู่ดีมีสุข ปี 2550 เป็นจำนวนเงิน 300,000 บาท โดยชุมชนสามารถนำเงินดังกล่าวไปพัฒนาชุมชนตามที่สมาชิกในชุมชนมีความต้องการต่อไป

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน เป็นหน่วยงานในสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนด้านอาชีพและรายได้ของสมาชิกในชุมชน โดยการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนเงินทุนกู้ยืมในการประกอบอาชีพแก่กลุ่มในชุมชน เช่น กลุ่มจักสานแข่ง กลุ่มจักสานส้มไก่ กลุ่มหัตถกรรมจักสานผักตบชวา กลุ่มเลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมืองและกลุ่มปลูกหญ้าแฝกโกส่า เป็นต้น พร้อมทั้งสนับสนุนวัสดุการทำปุ๋ยชีวภาพ จัดซื้อเครื่องตอกไม้ไผ่ในการจักสานแข่ง พร้อมดำเนินการส่งเสริมและสร้างความรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงให้กับสมาชิกในชุมชนร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอดำเนินการประกวดครัวเรือนที่มีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง เพื่อเป็นแบบอย่างและกระตุ้นให้ครัวเรือนอื่นปฏิบัติตาม ทำให้แต่ละครัวเรือนมีการนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้น กลุ่มอาชีพต่างๆ มีผลผลิตไว้บริโภคหากเหลือจึงจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ต่อไป นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน เช่น ถนนลูกรังเข้าพื้นที่การเกษตร ขยายเขตไฟฟ้า และประปาชุมชน ตลอดจนการสนับสนุนบุคลากรช่วยเหลือในด้านช่างที่เกินขีดความสามารถของชุมชน การให้สวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสและผู้พิการ สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมตามประเพณีเพื่ออนุรักษ์ประเพณีที่สำคัญของชุมชน สนับสนุนกิจกรรมด้านการกีฬาเยาวชนในชุมชน เป็นต้น

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านต๋อน เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีบทบาทที่สำคัญเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน คือ การส่งเสริมและป้องกันในเรื่องสุขภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรปลอดสารพิษ ส่งเสริมให้มีการประหยัดและเก็บออม โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชนเป็นแกนหลักในการส่งเสริมและดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงาน คือ การสร้างความเข้าใจให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำชุมชน ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน โดยมีการวางแผนและดำเนินการตามแผนงานร่วมกันและติดตามผลการดำเนินงาน

ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านดอกบัวคือ การที่สมาชิกในแต่ละครัวเรือนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น สุขภาพร่างกายแข็งแรง มีอาหารที่ปลอดภัยไว้บริโภคและจำหน่ายสร้างรายได้ ตลอดจนมีการส่งเสริมและป้องกันในเรื่อง 6 อ. คือ อาหาร ออกกำลังกาย อโรคยา (ลดโรค) อบายมุข อารมณ์ และอนามัยสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการใช้พืชสมุนไพรเพื่อรักษาสุขภาพ การรณรงค์ป้องกันโรคไข้เลือดออก ไข้หวัดนก และโรคอหิวาต์ การส่งเสริมสมาชิกในชุมชนให้ออกกำลังกาย การคัดกรองโรคเรื้อรัง เช่น โรคความดัน เบาหวาน และหลอดเลือดหัวใจในกลุ่มเสี่ยงที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป รณรงค์ลดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ในงานศพและงานอื่นๆ ของชุมชน การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส รวมถึงการเฝ้าระวังปัญหาเสพติดอีกด้วย

และสถาบันการศึกษาต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยนเรศวรที่ได้เข้ามาให้ความรู้และจัดให้การฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพของสมาชิกในชุมชนในด้านต่างๆ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายได้ส่งเสริมให้นักศึกษาในสถาบันเข้ามาศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนซึ่งหากขาดเหลือสิ่งใดมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายจะให้การช่วยเหลือเป็นอย่างดี ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองพะเยา ส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อยกระดับการศึกษาแก่ผู้นำและสมาชิกในชุมชน ให้จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน การสนับสนุนงบประมาณและวัสดุในการฝึกอบรมแก่กลุ่มสนใจต่างๆ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าชุมชนบ้านดอกบัวได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐต่างๆ มากมาย ซึ่งมีทั้งการให้งบประมาณต่างๆ ความรู้ด้านวิชาการ และการให้วัสดุอุปกรณ์เพื่อการดำรงชีพและการประกอบอาชีพ ดังที่นายเกษม สองคำชุมชน ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

...อย่างมอนเรศวรก็มาช่วยเยอะ มาอบรมให้ความรู้ จัดเก็บข้อมูล แลกเปลี่ยนแล้วก็นำมาด้วย ว่าควรจะมียังมาเพิ่มมาเติมให้อิ่มสมบูรณ์ขึ้นเหมือนกัน อย่างวิทยาลัยพยาบาลก็เข้ามาอยู่แปดเดือน มารณรงค์ให้อัจฉริยะเกี่ยวกับขยะ มีก้นเดินขบวนเตรียมป้ายเตรียมหยัง เดินแวนหมู่บ้าน เจอขยะหยังก็ช่วยกันเก็บให้อิ่มความอยู่จำบ้านแล้วก็มีพัฒนาชุมชนมาให้อธิษฐานเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง มาส่งเสริมมาแนะนำยังพัฒนาที่ดินเกี่ยวกับปุ๋ยหมัก พด.หยัง เกษตรเกี่ยวกับโรคระบาด แล้วก็มีสาธารณสุขมาเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพกับอาหารกานกินหยังต่างๆ มีนักขนาด แล้วก็มีปศุสัตว์ ประมงหมามีพันธุ์หยังมาให้อเลี้ยง

(เช่นมหาวิทยาลัยนเรศวรก็มาช่วยทำ มาอบรมให้ความรู้ จัดเก็บข้อมูล แลกเปลี่ยนและแนะนำด้วย ว่าควรจะมีอะไรเพิ่มเติมให้มันสมบูรณ์ขึ้น วิทยาลัยพยาบาล ก็เข้ามาอยู่เป็นเดือน มารณรงค์ให้ชาวบ้านทำเกี่ยวกับขยะ มีการเดินขบวน เตรียมป้าย ต่างๆ เดินรอบหมู่บ้าน เจอขยะก็ช่วยกันเก็บและให้ความรู้กับชาวบ้าน แล้วก็มีการพัฒนา ชุมชนมาให้วิชาการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง มาส่งเสริมมาแนะนำต่างๆ พัฒนาที่ดินก็ เกี่ยวกับปุ๋ยหมัก พต. เกษตรเกี่ยวกับโรคระบาด แล้วก็มีการสนทนาเรื่องเกี่ยวกับ สุขภาพกับอาหารการกินต่างๆ มีหน่วยงานเยอะมาก แล้วก็มีการประชุม ประชุมอีก ที่มาให้ พันธุ์สัตว์ในการเลี้ยง)

(เกษม สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

2. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากองค์กรรัฐวิสาหกิจและเอกชน

การสนับสนุนจากองค์กรรัฐวิสาหกิจและเอกชนที่มีต่อชุมชนบ้านดอกบัวนั้น พบว่ามี หลายหน่วยงานที่ได้เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่เอื้อต่อการนำ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจนชุมชนบ้านดอกบัวได้รับเลือกให้เป็นชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจ พอเพียงระดับประเทศในที่สุด เช่น เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอำเภอเมืองพะเยา เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงการคลัง มีบทบาทสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิด กระบวนการเรียนรู้ในชุมชน ประสานส่วนราชการและภาคเอกชนในการสนับสนุนวิชาการพัฒนา ความรู้ด้านอาชีพจากภูมิปัญญาให้กับผู้นำชุมชน และสนับสนุนการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน ในการขับเคลื่อนกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง โดยภารกิจที่หน่วยงานดำเนินการในชุมชนบ้านดอกบัว คือ การสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเวทีชุมชนเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนนำไปสู่ การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายเงินออม ทำให้ชุมชนเกิดการออมเงิน อย่างต่อเนื่อง เกิดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการลดรายจ่ายของครัวเรือน เกิดกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีการจัดสวัสดิการแก่ชุมชนตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย ชุมชนลดการพึ่งพาภายนอก สามารถพึ่งตนเองได้ เกิดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ชุมชนบ้านดอกบัวยังได้รับการสนับสนุนจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่ได้เข้ามาให้การ ช่วยเหลือด้านการสร้างฝายน้ำล้นขนาดใหญ่อีกด้วย ดังการให้สัมภาษณ์ของนายเกษม สองคำชุม ดังนี้

...อย่าง ธกส. นี่ก็เข้ามาเกี่ยวกับเรื่องเงินเรื่องหยัง สมาชิกกลุ่ม กำนันช่วยเหลือเกี่ยวกับเกษตรเป็นทุนเป็นหยังหื้อ แล้วก็มีไฟฟ้าภูมิภาคมาร่วมบูรณาการในกำนสร้างฝายเป็นฝายน้ำล้นขนาดใหญ่เป็นต้นแบบ

(เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้เข้ามาเกี่ยวกับเรื่องเงินสมาชิกกลุ่ม การช่วยเหลือเกี่ยวกับเกษตรเป็นทุนต่างๆ แล้วก็มีไฟฟ้าส่วนภูมิภาคก็เข้าร่วมบูรณาการในการสร้างฝาย เป็นฝายน้ำล้นขนาดใหญ่เป็นต้นแบบ)

(เกษม สองคำชุม, ผู้ให้สัมภาษณ์, 27 กันยายน 2554)

จากปัจจัยด้านการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ องค์การรัฐวิสาหกิจและเอกชน สรุปได้ว่าเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนบ้านดอกบัวซึ่งมีหลายหน่วยงานทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์การรัฐวิสาหกิจและเอกชนที่ได้เข้ามาในลักษณะของโครงการต่างๆ ซึ่งเป็นการสร้างให้ชุมชนได้เห็นความสำคัญในการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ตลอดจนมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ เพื่อให้ชุมชนได้ค้นหาจุดเด่นเพื่อพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ของชุมชนต่อไป โดยหน่วยงานเหล่านั้นได้เป็นแรงหนุนเสริมทั้งในส่วนของงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน รวมทั้งให้การสนับสนุนองค์ความรู้ด้านต่างๆ โดยจัดให้มีการศึกษาดูงาน การอบรมและการฝึกปฏิบัติในรูปแบบต่างๆ ตลอดจนสนับสนุนให้มีทีมวิทยากรกระบวนกรที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และได้รับการเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโดยตลอด ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่ชุมชนมีความต้องการที่จะดำเนินการเป็นหลักทำให้การพัฒนาชุมชนมีความต่อเนื่องและก้าวหน้า เพื่อให้สมาชิกในชุมชนสามารถปรับตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้ ด้วยการมีภูมิคุ้มกันที่ดีที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ สนับสนุนวัสดุและงบประมาณต่างๆ ดังนั้นการที่หน่วยงานภาครัฐ องค์การรัฐวิสาหกิจและเอกชนได้เข้ามาส่งเสริมและสนับสนุน จึงมีผลต่อชุมชนบ้านดอกบัวได้รับงบประมาณหรือทุนต่างๆ และการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ ตลอดจนการสนับสนุนเทคโนโลยีต่างๆ ที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนจึงส่งผลให้ชุมชนมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสังคม

ตาราง 13 แสดงปัจจัยภายนอกชุมชนที่ส่งผลต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของชุมชนบ้านดอกบัว

ลักษณะที่สำคัญ	มีผลต่อชุมชน
1. สร้างความตื่นตัวและจิตสำนึกของสมาชิกในชุมชน	สนับสนุนด้านงบประมาณหรือทุนต่างๆ และการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาชุมชน
2. สามารถเข้าถึงแหล่งงบประมาณหรือแหล่งทุนต่างๆ	ตลอดจนสนับสนุนเทคโนโลยีต่างๆ ที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนจึง
3. ส่งเสริมด้านความพร้อมของสมาชิกในชุมชนและชุมชนในการพัฒนาบนความเปลี่ยนแปลงต่างๆ	ส่งผลให้ชุมชนมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น
4. ร่วมค้นหาจุดเด่นของชุมชนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านองค์ความรู้	
5. ส่งเสริมด้านการเกษตรและการประกอบอาชีพต่างๆ	
6. ให้บริการด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน	

ผลการวิเคราะห์ในกระบวนการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติโดยใช้เทคนิคการจัดการความรู้และปัจจัยแห่งความสำเร็จและอุปสรรคที่มีต่อการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ สรุปได้ว่า การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จของชุมชนบ้านดอกบัว เนื่องจากสมาชิกในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและให้ความสำคัญในการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เศรษฐกิจ ผู้นำชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยภาครัฐ องค์กรรัฐวิสาหกิจและเอกชน บนพื้นฐานความต้องการของชุมชนเป็นหลัก จึงส่งผลให้ชุมชนบ้านดอกบัวได้รับเลือกให้เป็นชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ และเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ ตลอดจนชุมชนและประชาชนทั่วไปได้เข้ามาศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และต่อยอดองค์ความรู้ต่อไป